

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'

ΤΕΥΧ.
79

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1983

Γραφεία: 'Οδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36 21 651 — 65.99.783

Π. Χαραλαμπίδης

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπερχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ

Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπλοίαρχος

ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος

ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ

Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος

ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ

Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Άθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό υπό Ιωαννίνων Άρχιεπίσκοπος
Άθηνών και πάσης Ελλάδος;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΛΑΣ
Στρατηγός

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Κυθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος · Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΘΗΝΑΙ, δδός Μαυρομιχάλη 7
Τ. 143 — Τηλ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με τόν Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Τηλ. 6599.783

Τυπογραφείον:

Γ. ΜΠΡΟΥΖΙΩΤΗΣ — Γ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ
Κωλέττη 4 — Τηλ. 36.03.820

Τυπώνεται σέ 3.000 αντίτυπα και άποστέλλεται στά Μέλη και τούς Άκροατάς. Έτησια αύτοπροαίρετη συνδρομή Δρχ. 500.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
Πρόσκληση σέ όμιλία	129
Βιογραφικά Όμιλητρίας	130
Πρόσκληση σέ όμιλία	131
Βιογραφικά Όμιλητή	132
Στάθη Δ. Λαμπρίδη. — Μόνο έπί Τουρκοκρατίας έδικαιοιογοείτο ή ύπαγωγή τών Κληροδοτημάτων στίς Μητροπόλεις	134
Χριστοφ. Λάζαρη. Έπειρωτικά ένθυμήματά μου	142
Έλσας Μπαλφούσια - Γαλανίδου. Πάργα—Νεκρομαντείο—Δημοτικό Τραγούδι	152
Άναστ. Δ. Παπαγγέλη — Τό θη-Ρίον	157
Άλεξ. Χ. Μαρμποπούλου — Μεσελέδες	159
Δημ. Καρατζένη — Γιατρικά κατά τήν Έπανάσταση του 1821	162
Τής Συντάξεως. Φιλολογικά και Καλλιτεχνικά Πορτραίτα	164
Τής Συντάξεως — Έπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση	177
Τής Συντάξεως — Έσωτερική Ζωή και Κίνηση	184

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'

ΤΕΥΧ.
79

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1983

Γραφεία: 'Οδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 · ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ 1934

ΕΙΣΔΟΧΗ "ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ". 1976

ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 · ΑΘΗΝΑΙ Τ. 143

ΤΗΛ. 3621.651 — 6599.783

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὀργανώνει τὴν 13ην Ἀπριλίου 1983, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 7.30' μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου τὴν πέμπτην κατὰ σειρὰν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1982—83.

Κατ' αὐτὴν, μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, θὰ ὀμιλήσῃ ἡ κυρία Πόπη Ζώρα, Ἐπίτιμη Διευθύντρια τοῦ Μουσείου Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης με θέμα :

Δυὸ μεγάλοι Καλαρρυτιῶτες χρυσικοί.

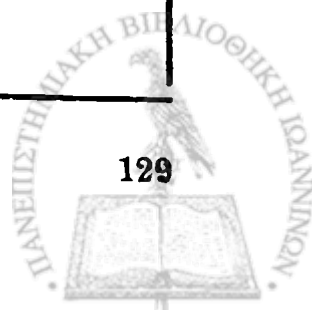
Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν με τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

ἽΟ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

ἽΟ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

ἽΟ Κοσμητῶρ
ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

ΠΟΠΗ ΖΩΡΑ

Σπούδασε αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο τῆς Ρώμης. Τὸ 1956 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Μουσείου Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης, ποὺ ἀναδιοργάνωσε καὶ ἀνέπτυξε τόσο, ὥστε σήμερα νὰ θεωρεῖται τὸ καλλίτερο στο εἶδος του τῶν Βαλκανίων. Παράλληλα δημιούργησε παραρτήματα τοῦ Μουσείου καὶ ὁργάνωσε ἢ ἔβαλε βάσεις γιὰ τὴν δημιουργία τοπικῶν λαογραφικῶν συλλογῶν.

Ἔχει δημοσιεύσει μελέτες καὶ ἄρθρα μὲ θέματα τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης καὶ ἔχει δώσει πολυάριθμες διαλέξεις στο ἐσωτερικὸ καὶ στο ἐξωτερικὸ. Ἐπὶ 15 χρόνια διδάσκει λαϊκὴ τέχνη στὴν Ἀνωτέρα Σχολὴ Ξεναγῶν. Εἶναι μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας, καὶ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Πελοποννησιακοῦ Λαογραφικοῦ Ἰδρύματος Β. Παπαντωνίου. Ἔχει τιμηθεῖ μὲ τὸ Σταυρὸ τοῦ Τάγματος τῶν Ἱπποτῶν τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας. Τῆς ἔχει ἀπονεμηθεῖ ὁ τίτλος τῆς Ἐπιτιμῆς Διευθύντριας τοῦ Μ.Ε.Λ.Τ. καὶ τελευταῖα ἐτιμήθη καὶ μὲ τὸ βραβεῖο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὴν πολυετῆ της δραστηριότητα στο χῶρο τῆς λαογραφικῆς μουσειολογίας.

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'	ΤΕΥΧ. 79	ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1983	Γραφεία: 'Οδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143 Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783
---------	-------------	---------------	---

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 · ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ 1934

ΕΙΣΔΟΧΗ “ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ” 1976

ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 · ΑΘΗΝΑΙ Τ. 143.

ΤΗΛ. 3621.651 — 6599.783

ΠΡΟΕΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὀργανώνει τὴν 26ην Ἀπριλίου 1983, ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 7.30' μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου, τὴν ἕκτην κατὰ σειράν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1982—83.

Κατ' αὐτὴν, μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, θὰ ὁμιλήσῃ ὁ κύριος Σωτήριος Δάκκαρης, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων μὲ θέμα:

«Κασσώπη. Μιά ὑποδειγματικὴ πόλις τοῦ Δ' π.Χ. αἰῶνα τῆς ἀρχαίας Ἡπείρου».

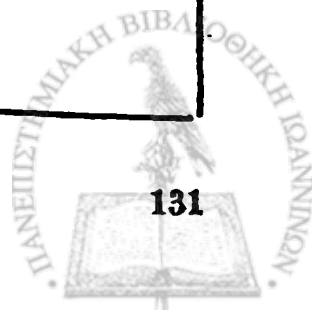
Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμῆσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν μὲ τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμητὼρ
ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΔΑΚΑΡΗΣ

Γεννήθηκε στὰ Γιάννινα τὸ 1916, ὅπου ἄρχισε τὶς γυμνασιακὲς του σπουδὲς στὴ Ζωσιμαία Σχολή, γιὰ νὰ τὶς συνεχίσει καὶ τελειώσει στὴ Ριζάρειο Ἐκκλησι. Σχολή. Φοιτητὴς τὸ 1935 στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας, διέκοψε τὸ Μάρτιο τοῦ 1940 τὶς σπουδὲς του μὲ τὴν ἐπιστράτεψή του, ποὺ τὸν ἔφερε νὰ παίρνει μέρος ὡς ἔφεδρος Ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ στὴν ἐποποιία τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου 1940—1941. Πτυχιούχος τοῦ 1944 τῆς Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας ἔλαβε μέρος τὸ 1947 σὲ διαγωνισμό γιὰ τὴν πρόσληψη Ἐπιμελητῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἐπει τὸ 1949 τοποθετήθηκε στὴν Ἡπειρο μὲ ἔδρα τὰ Γιάννινα ὡς ἐπιμελητὴς καὶ ἀργότερα (1961) ὡς Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων, ὅπου καὶ ὑπηρετήσε μέχρι τὸ 1965. Στὸ μεταξύ διάστημα (1955—1957) συνέχισε τὶς σπουδὲς του στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Τυβίγγης, ὅπου παρακολούθησε μαθήματα Κλασικῆς Ἀρχαιολογίας, Εὐρωπαϊκῆς Προϊστορίας καὶ Ἱστορίας τῆς Τέχνης, ἐνῶ τὸ 1964 ἀναγορεύτηκε μὲ βαθμὸ «ἄριστα» διδάκτορας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας γιὰ τὴ διατριβή του: «οἱ Γενεαλογικοὶ μῦθοι τῶν Μολοσσῶν». Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1965 ἐκλέχτηκε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Α΄ ἔδρας Κλασικῆς Ἀρχαιολογίας στὸ νεοσύστατο Πανε-

πιστήμιο τῶν Γιαννίνων, θέση ἀπὸ τὴν ὅποια ἀπομακρύνθηκε τὸ 1968 καὶ ἀποκαταστάθηκε τὸ φθινόπωρο τοῦ 1974. Ἀπὸ τότε ὑπηρετεῖ στὴν ἴδια ἔδρα τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Γιαννίνων, τοῦ ὁποῦ διατέλεσε Πρύτανης στὴν περίοδο 1976 — 1977.

Μὲ ἐπιστημονικὴ συνείδηση καὶ πνοὴ Ἡπειρωτικοῦ χρέους ἀνάσκαψε τὸν Ἡπειρωτικὸ χῶρο, μέσα στὰ οἰκονομικὰ πλαίσια ποὺ τοῦ ἐξασφάλιζαν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία κι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Κράτους μὲ σημαντικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια δημοσιεύτηκαν στὰ πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ στὰ χρονικὰ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου. Ἀπὸ τὶς διαφορὲς ἀνασκαφές του, οἱ σπουδαιότερες εἶναι: α) τοῦ Μαντείου τῆς Δωδώνης (1952—1959) ποὺ ἔγιναν μὲ τὸν καθηγητὴ Δ. Εὐαγγελίδη, καὶ ἡ περίοδος 1965 μέχρι 1974), β) τοῦ Νεκρομαντείου στὸν Ἀχέροντα (1958—1964 καὶ 1975—1977)

καὶ γ) τῆς Κασσώπης στὸ Νομὸ τῆς Πρέβεζας (1952—1955 καὶ 1977—1980), μιᾶς πόλης μὲ ἄριστη διατήρηση ποὺ ἄνθισε ἀπὸ τὸν 4ον ὡς τὸν 1ον π.Χ. αἰῶνα, μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων καὶ μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Βερολίνου.

Ἐκτὸς ἀπὸ τίς ἀνασκαφές αὐτὲς τῶν σπουδαιότερων ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς Ἠπείρου, ἐνήργησε ἀνασκαφές καί: α) στὸν προϊστορικὸ συνοικισμό τῆς Καστρίτσας (1951—1952), β) τῶν ἀρχαίων νεκροταφείων τῆς Ἄρτας (1953—1954), γ) τοῦ Ἀνακτόριου τῆς Ἀκαρνανίας (1955), δ) τοῦ Μιχαλιτσιοῦ τῆς Πρέβεζας (1961—1962), ε) τοῦ μυκηναϊκοῦ θολωτοῦ τάφου τῆς Πάργας, στ) τοῦ Ρωμαϊκοῦ Ὠδείου στὴ Νικόπολη, ζ) τοῦ ἀρχαίου ἱεροῦ τῆς Ἄρτας (Ἀμβρακίας 1964) κλπ. Στὴν πρωτοβουλία καὶ δραστηριότητα τῆς πολύχρονης θητείας του στὴν Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσία τοῦ Κράτους ὀφείλεται ἡ συντήρηση καὶ στερέωση ἑκατὸ περίπου Βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἠπείρου, ἡ διευθέτηση τοῦ κοίλου θεάτρου τῆς Δωδώνης ἢ ἀναστήλωση τῶν ἀναλημμάτων του, ὁ ἐξωραϊσμός τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου τῆς Δωδώνης καὶ Νικόπολης, ἡ μερικὴ ἀναστήλωση τοῦ Ὠδείου τῆς Νικόπολης, καθὼς καὶ ἡ ἴδρυση τῶν Μουσείων: Γιαννίνων, Ἄρτας καὶ Νικόπολης.

Τὸ ἐπιστημονικὸ συγγραφικὸ του ἔργο μιᾶς τριακονταετίας ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐξήντα περίπου μελέτες

ποὺ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀναφέρονται στὴν Ἠπειρο. Θεαματικὰ ἔχουμε μιὰν ἔμμεση ἀναφορά σὲ σχετικὰ προβλήματα ὄλου τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου τῶν προϊστορικῶν ὡς τὴ Ρωμαϊοκρατία χρόνων, μὲ τὴν ὁποία διαφωτίζονται θέματα: ἀρχαιολογικά, ἱστορικά, μυθολογικά, φιλολογικά καὶ ἱστορίας τῆς τέχνης. Ἀπὸ τὸ ἔργο του αὐτὸ εἰδικότερα μνημονεύονται: α) «Οἱ προϊστορικοὶ τάφοι παρὰ τὸ Καλπάκι Ἰωαννίνων» (Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίδα 1956), β) «Συμβολὴ εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου» (Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίδα 1957), γ) «Τὸ ἱερὸν τῆς Δωδώνης. Ἀρχαῖον Θέατρον» (Ἀρχαιολογικὸ Δελτίο 1960), δ) «Τὸ ἱερὸν τῆς Δωδώνης, Ἱερὰ Οἰκία» (Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίδα 1959, σελίδες 1—194), ε) «Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων» (1971) στ) «Ὁδηγὸς Δωδώνης» (1971), ζ) «Τὸ νεκρομαντεῖο τοῦ Ἀχέροντος - Ἐφυρα - Πανδοσία - Κασσώπη» (1971), η) «Οἱ Γενεαλογικοὶ μῦθοι τῶν Μολοσσῶν» (1964, ἔκδοσις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας), θ) «Ἐπιτύμβιος στήλη ἢ περὶ δυρολατρείας» (χαριστήριον Α. Κ. Ὀρλάνδου), τόμος Δ' 1967). ι) Οἱ ἀρχές τῆς νομισματοκοπίας στὴν ἀρχαία Ἠπειρο» (Ἠπειρωτικὰ χρονικά 1979), ια) «Τὸ κάστρο τῶν Ρωγῶν» (ἐπιστ. ἔπετ. Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων), ιβ) «Εἰσαγωγή στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ. Ὁ δωρικὸς ναὸς» (Ἰωάννινα 1979).

(Βασ. Κραφίτη — Λόγιοι τῆς Ἠπείρου, τόμ. Β' 1981).

ΜΟΝΟ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΔΙΚΑΙΟΛΟΓΕΙΤΟ Η ΥΠΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

Ἄλλὰ καὶ τότε ρητὴ ἦταν ἡ βούληση τοῦ Ν. Ζωσιμά περὶ ἀποκλειοῦ τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων

ΤΟΥ ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΑΔΗ

Ἐπιτ. Γυμνασιάρχου, Γεν. Γραμματ. τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας.

«Τὸ ζητούμενον ἀλοκτὸν ἐκφεύγει: τὸ ἀμελούμενον» (Σοφοκλής)

Πάλι οἱ Ζωσιμάδες καὶ ὁ Γεώργ. Σταύρου στὸ προσκήνιο. Στὸ ὑπ' ἀριθ. 42 τεῦχος τοῦ Μαρτίου 1980, σελ. 19, τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» σημειώσαμε:

«Προτοῦ ὥστόσο ἀναληφθῆ ἀπὸ τὴν Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία οἰαδήποτε ἐλπιδοφόρα προσπάθεια πρὸς οἰαδήποτε κατεύθυνση κληροδοτήματος μὲ τὴ μορφή πού ἔγινε γιὰ τὸ Ριζ. Κληροδοτήμα θὰ χρειασθῆ ἀπαραίτητα νὰ μεσολαβήσῃ κάποιος χρόνος. Αὐτὸν τὸ χρόνο δὲν κρίνουμε ἄσκοπο νὰ τὸν διαθέσουμε γιὰ τὴ διερεύνηση τοῦ μεγάλου κληροδοτήματος τῆς ἑξαμελοῦς Ἀδελφότητος, τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμάδων, κάνοντας ἔτσι ἓνα εὐλαβικὸ καὶ ἀπέριττο μνημόσυνό τους».

Ἡ ἐλπιδοφόρα προσπάθεια ἀνελήφθη καὶ συνεχίστηκε χωρὶς ἀνάπαυλα ἢ διερεύνηση τῶν μεγάλων κληροδοτημάτων τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμάδων καὶ τοῦ Γ. Σταύρου, οἱ διαθῆκες τους καὶ τὰ συναφῆ πρὸς αὐτές. Προχώρησε σημαν-

τικὰ ἢ διερεύνηση. Δημοσιεύματα στὸ Δελτίο τῆς Ἐταιρείας, στὸν τύπο τῶν Ἰωαννίνων, ἔγγραφα τῆς Ἐταιρείας πρὸς τὶς ἀρμόδιες Ὑπηρεσίες, ἔγγραφα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Ἰωαννίνων γύρω ἀπὸ τὸ ἴδιο θέμα, δημοσιεύματα ἐπίσης στὸν τύπο τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ ὑποστηρικτὲς τοῦ Μητροπολίτη καὶ τῆς Ἐφοροεπιτροπείας τῶν Ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἀποτέλεσαν τὴ στερεὰ ὑποδομὴ γιὰ νὰ φθάσουμε σ' ἓνα μεγάλο ἐπίτευγμα, πού εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθ. 223)23.12.1981 τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, πράξη.

Γιατὶ δὲν ὑλοποιήθηκε ἡ ἀπόφαση μὲ κατάθεση τῆς σχετικῆς αἰτήσεως στὸ ἀρμόδιο Ἐφετεῖο τῶν Ἀθηνῶν γιὰ ἐρμηνεία τῶν δυὸ διαθηκῶν κατὰ τὸ 1982;

Ἐμεῖς εἶχαμε ἔλθει σὲ ἐπαφὴ καὶ μὲ νομικοὺς Ἡπειρωτὲς γιὰ νὰ ἀναλάβουν τὴ μεγάλη ὑπόθεση μὲ συμβολικὴ ἀμοιβή. Γιατὶ δὲν ἔγινε ἡ ὑλοποίησις;

Ὡστόσο, προτοῦ νὰ καταχωρίσουμε ἀντίγραφο τῆς ἀναφερόμε-

νης ἀποφάσεως κρίνουμε σκόπιμο νὰ σημειώσουμε καὶ μερικὰ ἄλλα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα πολὺ θὰ βοηθήσουν γιὰ τὴν εὐόδωση τῶν ὑποθέσεων. Εἶχαμε ὑποστηρίξει μὲ τεκμηριωμένη ἐπιχειρηματολογία ὅτι τὸ 1ο ἄρθρο τῆς διαθήκης τοῦ Νικ. Ζωσιμᾶ εἶναι καθοριστικὸ γιὰ τὴν διαχείριση τοῦ κληροδοτήματος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη ἐκτελεστή τὸν ἐκάστοτε Μητροπολίτη Ἰωαννίνων καὶ τὴν Ἐφοροεπιτροπεία τῶν Ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων, ἄλλα ἄλλα πρόσωπα ποὺ δὲ μποροῦν παρὰ νὰ εἶναι ἀπὸ τοὺς αἰρετοὺς ἐκπροσώπους τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

Γιὰ τὴ διαθήκη τοῦ Γεωργ. Σταύρου καὶ τοὺς ἐκτελεστὲς τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτη κανένας δὲν μπορεῖ νὰ διαγράψῃ τὴν παράγραφο τῆς διαθήκης ποὺ ἀναφέρει ὅτι τὸ μεγάλο γήπεδο, μέσα στὸ ὁποῖο εἶναι τὸ κτήριο τοῦ Ὁρφανοτροφείου, οἰκοδομημένο ἀπὸ τὸν ἴδιο ἀνήκει στὴν πόλη τῶν Ἰωαννίνων. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀναφέρονται στὴν ἀνέκδοτη ἀλληλογραφία τῶν Ζωσιμάδων, ποὺ εἶναι καταχωρισμένη ἀπὸ τὸ μαθηματικὸ μακαρίτη Φίλιππο Σεγκοῦνη στὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» τῶν ἐτῶν 1932 καὶ 1933.

Εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἀπομυθοποιοῦν ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὴν ἀληθινὴ βούληση τοῦ διαθέτη καὶ τὸ κληροδοτήμα τῶν Ζωσιμάδων. Τὰ προηγηθέντα ἀπὸ τὴ σύνταξη τῆς διαθήκης τοῦ Ν. Ζωσιμᾶ μᾶς τὸ θεβαιώνουν ἀπολύτως καὶ ἐξαλείφουν τὸ μῦθο.

Σ' αὐτὸ μας τὸ σημείωμα θὰ με-

ταφέρουμε πολὺ λίγες χαρακτηριστικὲς παραγράφους γιὰ τὴν ἀληθινὴ βούληση τοῦ διαθέτη, παρμένες ἀπὸ τὰ γραπτὰ κείμενα τοῦ Φιλ. Σεγκοῦνη, τὰ ἀποτυπωμένα στὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» ὅπως ἀναφέραμε, τῶν ἐτῶν 1932 καὶ 1933, ποὺ θὰ βαρύνουν ἀποτελεσματικὰ στὴν κρίση τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου.

Ἀποσποῦμε ἀπὸ τὸ περιοδικό:
«ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» Ζ 1932
ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ
ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ — ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑ-
ΔΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΙΩΑΝ-
ΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ
ΤΩΝ — ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ
ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΦΙΛΙΟΥ

ὑπὸ

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΣΕΓΚΟΥΝΗ

Καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν
ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ

Πρὸς τοὺς ἐντιμοτάτους κυρίους
Ἀλέξιον Φίλιον, Παναγιώτην Σα-
μαρνιώτην καὶ Θεοδόσιον Λαμπα-
δάριον Ἰωάννινα
Μόσχα τῇ 19 Μαΐου 1841

Βλ. σελ. 22 ..... Πρὸς τούτοις ἐπειδὴ καὶ ἐγράψαμεν τοῦ Διδασκάλου Κυρίου Α. Σακελλαρίου εἰς τὴν Σμύρνην ὅτι ἡ πανευγενία του (Ν. Ζωσιμᾶς) ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνοίξη τὸ Δημόσιον Ἑλληνικὸν σχολεῖον του τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος, τὸν ζητεῖ διὰ Σχολάρχην, καὶ ἂν συμφωνήσῃ εἰς τὰ προβαλλόμενα, εἰς τὸν καιρὸν θέλετε ἔχει τὴν εἰδησιν. ἀγκαλὰ καὶ ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης ζητεῖ νὰ εἶναι ἔφορος εἰς τὸ σχολεῖον, αὐτὸ ὅμως δὲν

φέρει εὐχαρίστησιν, μάλιστα εἰς τὰς συμφωνίας μετὰ τοῦ Διδασκάλου, ὅστις ζητεῖ νὰ εἶναι τὸ Σχολεῖον καὶ ὁ Σχολάρχης ἀνεξάρτητος αὐτῆς γνώμης. Διὰ τοῦτο λοιπὸν φθάνοντας ἢ Πανιερότης του αὐτοῦ καὶ ἂν σᾶς ἀναφέρῃ καὶ περὶ τοῦ σχολείου, παρακαλῶ νὰ τοῦ ἀπκριθῆτε πολιτευόμενοι ὅτι ὁ Κύριος Ζωσιμᾶς σᾶς ἔγραψεν ἵνα τὸν παρακαλέσωμεν νὰ εἰσθε προστάτης τοῦ Σχολείου των, καὶ ὅτι κατὰ τοῦτο θέλει ὑποχρεώσει μεγάλως τὴν πανευγενίαν του».

.....

πρόθυμος δοῦλος

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ»

Τὸ ALTER EGO, ὁ ἐξ ἀπορρήτων, ὁ πρῶτος Γενικὸς Ἐπίτροπος ποὺ ὀρίζει στὴ διαθήκη του ὁ Νικ. Ζωσιμᾶς.

Ἀποκλείεται λοιπὸν ὁ τότε Μητροπολίτης νὰ ἀναμιχθῆ στὰ πράγματα τῆς Σχολῆς τῶν Ζωσιμάδων. Τὴν εὐλογία του ἀναδέχεται, τὴν ἀνάμιξή του ὄχι.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣ
Κ. ΠΑΣΧΑΛΗΝ

Πανευγενέστατε κύριε Κ. Πασχάλη
Μόσχα

τῆ 27ῃ Ἰουνίου 1841. Βλ. σελ. 37
— 38 .....

«Ἡμεῖς εἰς τὸν ἐρχομόν του ἐδῶ (τοῦ Μητροπολίτη ἀπὸ τὴν Κων) πολλῇ θέλομεν τὸν πολιτευθῆ καὶ θέλομεν ἀκολουθήσει περὶ τῆς πανιερότητός του τὰ ὅσα διατάττετε ὁμοίως καὶ περὶ τοῦ διδασκάλου κυρίου Ἀναστασίου Σακελλαρίου, ἀνίσως καὶ συμφωνηθῆ διὰ σχολάρχης».

Κ. ΣΑΜΑΡΝΙΩΤΗΣ, Θ. ΛΑΜΠΑΔΑ-
ΡΙΟΣ, ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

***

Ν. ΖΩΣΙΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ

(Ἄλ. Φίλιον, Παν. Σαμαρنيώτην καὶ
Θεοδόσιον Λαμπαδάριον)

Τῆ 8 Αὐγούστου 1841,

Νίζνα

Εἰς τὰς 22 Ἀπριλίου σᾶς ἔγραψα δηλοποιῶντας σας τὰ δέοντα ἕως τότε καὶ εἰς τὰς τρεῖς Μαΐου σᾶς ἔγραψα διὰ μέσον Τριεστίου δηλοποιῶντας σας περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Σχολείου ὅτι νὰ ἀκολουθήσετε τὸ ὄρδινα τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Κ. Πασχάλη Γενικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ καθεξῆς.

.....

ὄλος ἰδικός σας

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΣΙΜΑΣ

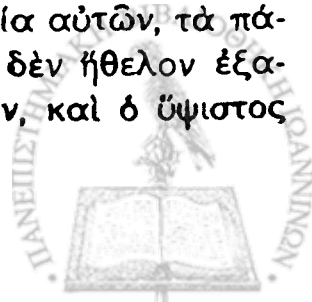
***

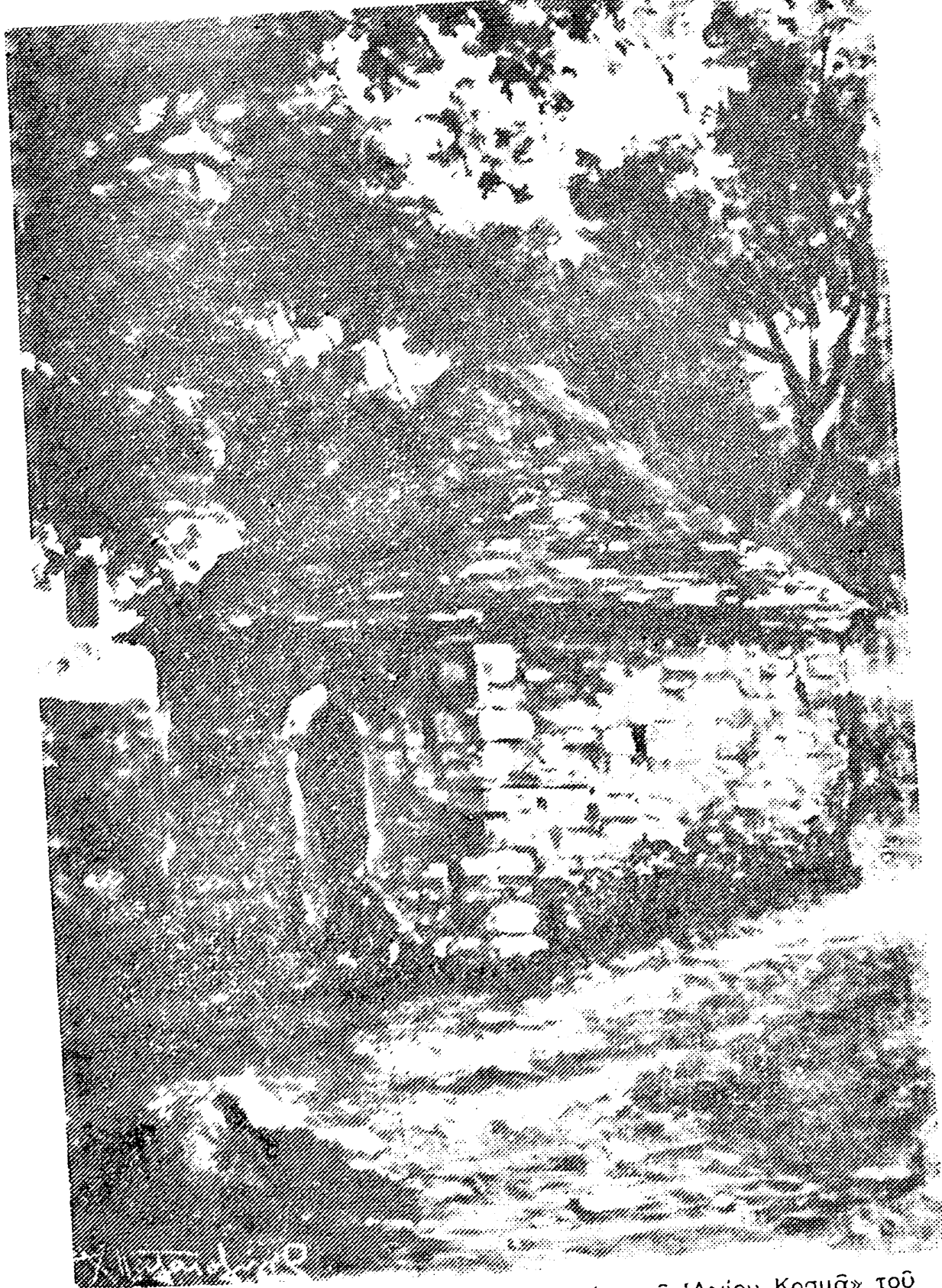
ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ
ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Τῆ 15 8)θρίου 1841 Ἰωάννινα

Πανευγενέστατε, Φιλανθρωπότετε καὶ εὐεργετικώτατε θεῖε μας κύριε Νικόλαε Ζωσιμᾶ. Νίζνα

Βλ. σελ. 46, 47, 48, 49 καὶ ἀπ' αὐτὲς ἀπὸ τῆ 49 σελ. τὴν παράγραφο «..... Ταῦτα σεβαστὲ ἡμῶν κύριε θεῖε περὶ τῶν ἡμετέρων προκωμένων Ἰωαννιτῶν ὁποῦ πέντε - ἕξ ἄτομα ἔφεραν τὴν πάλαι λαμπρὰν πόλιν τῶν Ἰωνιτῶν εἰς τὴν ἀθλιωτέραν ὁποῦ ἠδύνατο νὰ εὐρεθῆ κατὰ τὰς τάσασιν, καὶ ἀλλοίμονον εἰς αὐτὴν ἔάν ἐπιμείνη ἢ κακία αὐτῶν, τὰ πάθη καὶ οἱ διχόνια δὲν ἤθελον ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ μέσον, καὶ ὁ ὕψιστος

Καλύβα στη Χειμάρρα φερομένη σαν «σπίτι του Ἁγίου Κοσμᾶ» τοῦ Αἰτωλοῦ. Δελτάριο σταλμένο στὸν διευθυντὴ τῆς «Ἐστίας» Ἀχιλ. Κύρου ἀπὸ στρατιώτη - μαχητὴ τοῦ 40-41, ἀπὸ τὸ Μέτωπο.
(Ἀρχεῖο Θεοδ. Κωνοταντίνου)

ἄς βάλλῃ τὸ χέρι του, καὶ ἄς ὄψωνται οἱ αἵτιοι.....».

Προθύματοι δοῦλοι

Α. Φίλιος — Θ. Λαμπαδάριος

Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀναγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ τρίτου ἐπιτρόπου, δηλ. τοῦ Π. Σαμαρνιώτη.

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Νίζνα

Πανευγενέστατε θεῖε μας κλ.

1841 τῆ 13 Δεκεμβρίου Ἰωάννινα

Βλ. σελ. 57. «..... αὐτοὶ ὅμως (μερικοὶ προύχοντες) προσπαθοῦν νὰ τὴν ἀναλάβουν εἰς τὰ χέρια των διὰ τοὺς κακοὺς σκοποὺς των νὰ ἔχουν μέσα νὰ ἐξοδεύουν διὰ τὰ τέλη των καὶ κακὰ των θελήματα, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ οἱ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεῖς οἱ χρηματίσαντες εἰς Ἰωάννινα ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Μακαρίου ἕως τὸν καιρὸν τοῦ Βενεδίκτου ἐκτὸς τῶν αὐλικῶν χρεῶν ἐχρέωσαν περὶ πλέον τὴν ἐπαρχίαν 450.000 γρ.....».

Προθυμότατοι καὶ ταπεινοὶ δοῦλοι
ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ — Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

ΟΙ ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΣ Ν. ΖΩΣΙΜΑΝ

Νίζνα

Τῆ 24 Ἰανουαρίου 1842 Ἰωάννινα

Βλ. σελ. 62—63 «..... Εἰς τὸν τελευταῖον παράγραφον τοῦ σεβαστοῦ μας ἀντιγράφου ὅτι ἐν προσθήκῃ μᾶς γράφετε ὅτι νὰ προβάλλωμεν τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ Προξένου ἐὰν εὐχαριστῆτε νὰ ἀναπληρῶσιν τὴν θέσιν τοῦ μακαρίτου Π. Σαμαρνιώτου.....».

Α. ΦΙΛΙΟΣ — Θ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ

Ὁ Ἑλληνικὸς Πρόξενος στὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ διαχειρισθῆ τὸ κληροδόμημα τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ζω

σιμάδων στὰ Γιάννινα σύμφωνα μετὴ βούληση τοῦ διαθέτη, ὅχι ὁ Μητροπολίτης.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

Η' 1933

Α'

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ Α. ΦΙΛΙΟΥ ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΑΦΟΡΜΩΝ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ
ΤΩΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΕΩΝ

Βλ. σελ. 4—5. Δὲν ὑπάρχει χρονολογία. Ἡ πιθανὴ 1840.

«.....”Υστερα δέ, ἀπὸ ὀλίγου καιροῦ ἔγραψαν οἱ τότε ἐπίτροποι τοῦ Ζωσιμᾶ Δρόσης καὶ Κωνσταντῆς Ἀθανασίου συμπεριλαμβάνουν καὶ τὸν τότε Ἀρχιερέα, ἔγραψαν πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν καὶ ἐζήτησαν νὰ τοὺς ἐμβάσῃ 17.000 τάλ. πρὸς ἔγερσιν τῆς σχολῆς εἰς τὸ οἰκόπεδον Μπέρκου καὶ οἰκίαν Δημητρίου Ἀθανασίου, τότε ὁ Νικόλαος Τσίνης μαθὼν ὅτι ταῦτα ἔγραψαν χωρὶς νὰ συνεννοηθῶσιν καὶ μετ' αὐτοῦ ὡς ἐπίτροπος, ἀμέσως σχηματίζει κόμμα καὶ γράφουν τοῦ Ζωσιμᾶ ὅτι αὐτὸ ὅπου ἔγραψαν θέλουν νὰ τὸν διαπραγματεύσουν καὶ διὰ νὰ καταβροχθήσουν τὰ τάλληρα ὁ Ζωσιμᾶς λαθῶν αὐτὰ τὰ γράμματα ἐσυγχίσθη εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε ἔκαμε δύο ἔτη καὶ περισσότερον χωρὶς οὔτε νὰ γράψῃ οὔτε καὶ χρήματα νὰ στείλῃ, ἀλλὰ τί ἔγινε ἔγραψε πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὸν Λαμπαδάριν ἐύρισκόμενον τότε εἰς Τεργέστην διὰ νὰ ταχύνῃ τὸν ἐρχομὸν του διὰ ἐδῶ καθὼς ἦλθεν καὶ ἀρχισεν διὰ ἡμῶν νὰ ἐμβάσῃ χρήματα ἀρκετὰ πρὸς ὑπανδρείαν, κορασίων ἄλλας διανομὰς πτωχῶν κ.τ.λ. ἀλλὰ τὸ

κοινὸν ἐδῶ ἔχοντας ἀνάγκην διὰ σχολεῖον καὶ διὰ νὰ κερδίσουν· πάλιν εὐνοίαν τοῦ Ζωσιμᾶ ἦλθεν μίαν ἡμέραν ὅλη ἢ κοινότης μηδενὸς ἐξαιρουμένου διακόσια ἄτομα σχεδὸν διότι ἐνώθησαν τὰ δύο κόμματα γράφοντας εἰς τὸν Ζωσιμᾶν νὰ τοὺς συγχωρήσῃ καὶ νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα πάλιν εἰς τὴν πατρίδα ὡς ἄρχισεν δι' ἡμῶν. Τότε λοιπὸν λαθῶν αὐτὸ τὸ γράμμα τοὺς ἔκαμε τὴν ἀπάντησιν γράφοντάς τους ὅτι εἶναι καὶ ἀλλαχοῦ χριστιανοὶ διὰ νὰ ἀφιέρωσιν τὰ χρήματά του, διότι τὸν ἐκατατάραξαν μὲ τὰ ἀλλόκοτα φερσίματά των, ἡμεῖς δὲ δὲν ἐπαύσαμεν νὰ τὸν παρακαλοῦμε μὲ τὰ γράμματά μας μὴ τυχὸν κάμη τοιοῦτον ἄδικον εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, ὅπου ἔλαθε τὰ πρῶτα φῶτα, καὶ οὕτως τὸν καταφέραμεν διὰ νὰ παύσῃ ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ νὰ μὴ μνησικακῇ, ἀφοῦ ἔγραφε νὰ μᾶς δωθοῦν καὶ τὰ πωλητήρια ἔγγραφα τῶν τεσσάρων τούτων οἰκοπέδων καθὼς καὶ τὰ ἐλάβαμεν τότε καθὼς φαίνονται ὅλα τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν μας.

ΑΛ. ΦΙΛΙΟΣ

ΠΩΣ ΑΝΕΔΕΙΚΝΥΟΝΤΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΤΕ ΕΠΟΧΗΝ ΟΙ ΕΦΟΡΟ-ΕΠΙΤΡΟΠΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΠΙ ΑΛΕΞΙΟΥ ΦΙΛΙΟΥ ΠΡΟΕΣΤΩΤΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΕΓΚΑΙΝΙΑΣΑΝΤΟΣ ΤΟ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΑΝ ΕΚΤΟΤΕ ΛΑΪΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ.

Τῆ 5 8)βρίου 1840 Βλ. σελ. 5—6.

Ἐπὶ πληρεστάτης καὶ γενικῆς συ-νελεύσεως συγκεκροτημένης ἐκ πάντων τῶν προκρίτων καὶ πάσης

τῆς κοινότητος τῶν πολιτῶν Ἰωαν-νιτῶν γενομένης ἐν τῇ Ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει τῆς πόλεως ταύτης σήμερον τῆ 5 Ὀκτωβρίου τοῦ αἰωμ, ἔτους κοινῇ ὁμοψήφῳ γνώμῃ ἐνεκρίθη ἢ μεταρρυθμίσις τῶν ἐπιτρόπων τῶν τεσσάρων ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου ταύτης τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων. Ὅθεν καὶ κοινῇ ἀποφάσει διωρίσθημεν σήμερον καὶ ἀποκατεστάθησαν ἐπίτροποι οἱ ἐντιμότατοι πατριῶται ἐν μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τῆς μητροπόλεως οἱ κύριοι Παναγιώτης Διαμαντίου καὶ Σπυρίδων Τζοάννου, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὁ Μιχαὴλ Χατζῆ Ἰωάννου καὶ ὁ Χαρλαμπὸς Τζοάννου, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ὁ Δημήτριος Κωνσταντινιάδης καὶ ὁ Δημήτριος Χριστοδοῦλου, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Μαρίνης ὁ Γεώργιος Ἀθ. Μάγειρα καὶ ὁ Νικόλαος Καραχρίστου, ἐν δὲ τῷ Νοσοκομείῳ ὁ Ἀναστάσιος Παναγιώτου καὶ ὁ Ἀθανάσιος Μπαρούτας. ....

Οἱ ἐπίτροποι

Παναγιώτης Διαμαντίου τῆς Μητροπόλεως ..... ἔπονται ἑννέα ὑπογραφές.

Οἱ διδάσκαλοι Ἑλλ. Σχολῆς Δημήτριος Γ. Τζίμα Σπύρος γκλίναβου ἔπονται εἰκοσιέξ ὑπογραφές

Οἱ πρωτομαῖστορες ἰσναφίων Ἀθαν. Μπαρούτα, γουναράδων ἀκολουθοῦν τριάντα ἑπτὰ ὑπογραφές.

Ὁ Προεστὼς Ἰωαννίνων

Α. Φίλιος

Ὁ πρῶν Βελλᾶς Λεόντιος ἐπίτροπος τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων ὑποβιβαιοῖ τὴν πρᾶξιν καὶ γνησιότητα τῶν ὑπογραφῶν.

Ὁ Πρωτοσύγκελος Γρηγόριος ὁμοίως.

Η ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΕΝΙΚΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟ-
ΠΟΥΣ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐστάλησαν διὰ Κων)πόλεως διὰ τοῦ κ. Π. Σκουμπουρδῆ

Εὐγενέστατοι Κύριοι

Τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1844 Ἰωάννινα.
Βλ. σελ. 15.

«.....» Ἐφοροὶ λοιπὸν τῆς Δημοσίας Γενικῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς ἐξελέχθησαν οἱ πατριῶται ἡμῶν Κύριοι Ἀλέξιος Φίλιου, Σταῦρος Κομπατῆς, Κων)νος Ζωῖδης καὶ Ἀναστάσιος Γηράσης. Ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ἐνδεῶν κορασίων προικοδοτήσεως οἱ Κύριοι Μιχαὴλ Γκόβελας, Δημήτριος Ἰωάννου καὶ Χριστόδουλος Τριανταφύλλου. Οἱ δὲ Κύριοι Ἀναστάσιος Μούζιος καὶ Γεώργιος Μάγειρας ἐξελέχθησαν ἐπὶ τοῦ Πτωχοδοχείου καὶ εἰς τοὺς τῆς Σχολῆς Ἐφόρους ἐπεφορτίσθη καὶ ἡ περὶ τῶν ἐν εἰρκτῇ καὶ ἀτυχία διὰ χρέος ὑποπεσόντων. Συνιστῶμεν λοιπὸν τοὺς ἀνωτέρω πατριώτας εἰς τὴν εὐγένειαν ὑμῶν, ἵνα ὡς τακτικῶς ἐκλεχθέντας τοὺς ἀναγνωρίσῃ ὡς τοιοῦτους.

..... σελ. 17. Ἡμεῖς δὲ καὶ διάθεσιν καὶ χρέος ἱερώτατον ἔχοντες νὰ σπεύσωμεν εἰς τὴν ὅσον ἐνεστὶν ἀκριβεστάτην ἐφαρμογὴν τῶν σκοπῶν τοῦ αἰδίου καὶ ἀπαρα-

μίλλου πατριώτου ἡμῶν, ὑποσημειούμεθα μὲ βαθυτάτην ὑπόληψιν
Πρόθυμοι δοῦλοι

Η ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
καὶ οἱ ἐπίτροποι τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Νοσοκομείου.

ὑπογραφαὶ 41

Ἐνδιαφέρουσες εἶναι ἐπίσης οἱ σελίδες 19, 20, 21, 27, 28, 29.

Λεπτομερές ὑπόμνημα τοῦ Ἀλεξίου Φίλιου περὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν πρὸς τὸν Γεν. Ἐπίτροπον Ν. Ζωσιμᾶ Μ. Σταμέρφ. Σελ. 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36.

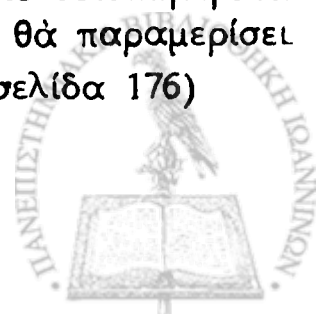
Ἀποσποῦμε ἐμεῖς σελ. 31.

«.....Ταῦτα δὲ πάντα ἔπραττεν ἡ ὑπερισχύουσα ἐκάστοτε ἔχουσα, συνεπικούρον καὶ τὸν Ἀρχιερέα.

Ὅπως δὲ ἐννοήσητε κάλλιον τὸ μέρος ὅπερ ἐλάμβανεν καὶ εἰσέτι λαμβάνει εἰς τὰς ραδιουργίας ταύτας ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς πόλεως καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς ψήφου αὐτοῦ σᾶς ἀναφέρω δύο γνωστὰ παραδείγματα.....».

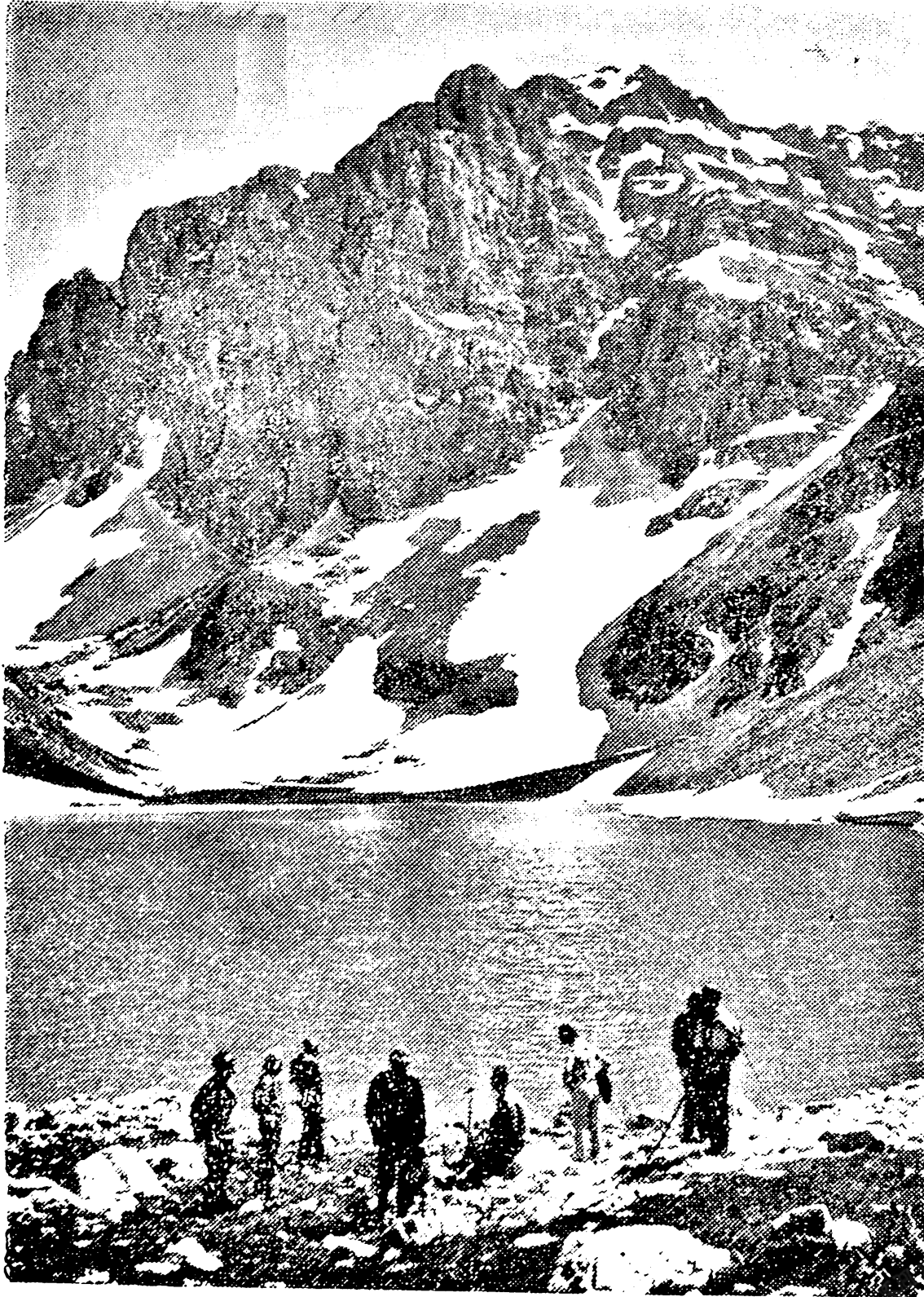
Ἐν γούνασι πλέον τῆς Νέας Δημοτικῆς Ἀρχῆς κεῖται τὸ ὄλο θέμα καὶ ἡ κατάθεσις τῆς σχετικῆς αἰτήσεως στὸ ἀρμόδιο Ἐφετεῖο τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ αὐτοδιοίκησις στὰ Γιάννινα, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τῶν Ζωσιμάδων, τῆ δεκαετία 1840—1850 εἶχε ρυθμίσει τὰ θέματα τοῦ κληροδοτήματος τῶν Ζωσιμάδων μὲ θάσῃ τις διατάξεις τῆς διαθήκης τοῦ Ν. Ζωσιμᾶ κατὰ τρόπον ἰδεώδη. Τὸ 1983 ἡ Αὐτοδιοίκησις στὰ Γιάννινα ἀσφαλῶς θὰ παραμερίσει (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 176)

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Λίμνη Ἀστράκας, (Γκαμήλα) ὑψόμ. 2436.
(Ἀρχεῖα Ἀποστ. Βερτοδούλου)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ ΜΟΥ

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦ. ΛΑΖΑΡΗ

Ἐπ. Εἰσαγγελ. Ἐφετῶν

Οἱ πρῶτες μέρες τοῦ θριάμβου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Ἐνα ἀπόγευμα ἀπ' τὲς πρῶτες ἡμέρες τοῦ πολέμου ἐκείνου, μέσα στὶς ὑπόγειες φυλακὲς τοῦ Ἀλήπασα στὸ Κάστρο, ὅπου εἶχαμε συμπυχθῆ πολλὰς ὑπηρεσίαι τῶν μετόπισθεν, μετὰ τὸν πρῶτο βομβαρδισμό τῆς πόλεως, ἦρθε ὁ Δεσπότης διψῶντας γιὰ τὶς τελευταῖες εἰδήσεις, καὶ σὲ λίγα λεπτὰ κατόπιν ἔφθασε ὁ ἀρχηγὸς Πυρ)κοῦ τῆς Μεραρχίας καὶ ὀργανωτὴς τῆς ὀχυρώσεως στὴν Ἡπειρο λαμπρὸς συναρχ)χης Παν. Μαυρογιάννης.

Ὁ Σπυρίδων ὑποδεχόμενός τον μὲ χαμόγελο αἰσιοδοξίας ρωτᾷ μὲ δυσσπόκρυπτη ἀγωνία:

—Τί νέα μᾶς φέρνεις κ. Μαυρογιάννη;

— Καλὰ πᾶμε Σ)τατε ἀλλὰ δὲν μπορούμε ν' ἀποφύγωμε καὶ τὶς ζημιὰς ποὺ κάνει τὸ πυροβολικὸ τους, ὅπου φθάνει, καὶ τ' ἀεροπλάνα τους.

Ὁ Σπυρίδων ἔταράχθη ἀπὸ δυσοίωνες ὑπόνοιαι.

—Λέγε μου ὅ,τι κι' ἂν εἶναι· μοῦ γκρέμισαν τὴ Βελλᾶ;

—Ὅχι Σεβασμιώτατε. Μιὰ μικροζημία μονάχα στὴ γωνία τῆς πτέρυγος. Ἄν δὲν ἔχη συνέχεια δὲν εἶναι σπουδαία.

—Ἄ, τοὺς ἀνανδρους! χτύπησαν

κι' ἐκεῖ; Ἐννοια σου· ἡ μαύρη Παναγία θὰ τοὺς τσακίση!

Ἐννοῦσε τὴν παμπάλαια εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, μαυρισμένη ἀπ' τὴν πολυκαιρία καὶ τὶς κάπνες τῶν κεριῶν ποὺ εἶναι δεξιὰ σπὸ τέμπλο τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας, καὶ τὴν ὀποία, ποιὸς ξέρει γιὰτί, ἀνέφερε πάντα μὲ ἰδιαίτερη εὐλάβεια.

Ἐπειτ' ἀπὸ 2—3 ἡμέρες ἐπεσκέφθησαν οἱ δύο τους μαζὶ τὸ Καλπάκι καὶ τὴ Βελλᾶ, καὶ στὴν ἐπιστροφή τους ἀνέβηκαν στὴν κατακόμβη, ὅπου θρῖσκάμαστε κι' ἐκάθισαν γιὰ λίγο κοντὰ μας.

— Τί γίνεται Σεβ)τε; Πῶς πῆγε ἡ περιπολία; τὸν ρώτησα.

—Μᾶς ἐπολυβόλησαν κατὰ τὴν ἐπιστροφή ἀπὸ ἀεροπλάνου καὶ παρὰ τρίχα νὰ μᾶς ξεκάμουν, ἀπαντᾷ ὁ Μαυρογιάννης προσθέτων: Κατέβηκαν πολὺ χαμηλὰ καὶ δὲν εἶχα οὔτε πιστόλι ἀπάνω μου νὰ τοὺς ρίξω.

— Καλὰ κ. Συν)χα· μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλὰ ἐπιτρέπεται νὰ πηγαίνετε στὴ γραμμὴ τῶν ἐπιχειρήσεων χωρὶς οὔτε πιστόλι νάχετε, ἀπάνω σας;

—Αἶ, ἀφοῦ δὲν ἔχω πιστόλι τί νὰ γίνῃ; μοῦ ἀπεκρίθη μειδιῶν.

—κ. Συν)χα νὰ στείλετε κάποιον στὸ δωμάτιο πειστηρίων τῆς Εἰσαγγελίας ὅπου ὑπάρχει ποικιλία πι-

στολίων καὶ πολεμικὰ ὄπλα νὰ τὰ πάρετε καὶ νὰ διαλέξετε ἓνα καλὸ πιστόλι γιὰ σᾶς, γιατί ὅπως ἔμεινε ἐγκαταλελειμμένη ἀπ' τὸ προσωπικὸ μετὰ τὸ βομβαρδισμὸ ὑπάρχει ἄμεσος κίνδυνος νὰ διαρπαγοῦν ἀπὸ ἀνευθύνους.

— Σᾶς εὐχαριστῶ κ. Ἐπίτροπε καὶ θὰ στείλω νὰ τὰ πάρω γιὰ ν' ἀποκτήσῃ ὁ στρατὸς στοιχεῖα ἐξοπλισμοῦ, ἔστω καὶ ἐν σμικρῷ, ἀπὸ τὴν Δικαιοσύνην γιατί μᾶς χρειάζεται καὶ τὸ τελευταῖο περιστροφο.

Καί, γιὰ νὰ μὴ διακόψω τὴ συνέχεια ποὺ ἀφορᾷ τὸν ἀλησμόνητο Σπυρίδωνα μεταφέρομαι εἰς τὰς παραμονὰς τῆς καταρρεύσεως, ὅταν πρωτοεμφανίσθησαν μέσα εἰς τὰ Γιάννινα κυκλοφοροῦντες ἔνοπλοι στρατιῶται, αὐταποδείκτως προερχόμενοι ἀπὸ τμήματα τῶν πρόσω ἐπὶ τῇ Γερμανικῇ ἐπιθέσει.

Κατάρρευση τοῦ Μετώπου. Ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους.

Ἦταν ἀπόγευμα ποὺ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Στρατιᾶς Ἡπείρου ἀντιστράτηγος Πιτσικᾶς ἐκάλεσεν (εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Ἀκροπόλ» ὅπου εἶχεν ἐγκαταστήσει τὸ στρατηγεῖον του) ὅλους τοὺς προϊσταμένους τῶν στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς πόλεως κατεπειγόντως. Ἦμουν καὶ ὁ γράφων μεταξὺ αὐτῶν ὡς ἀναπληρωτῆς τοῦ διακομισθέντος εἰς Ἀθήνας λόγῳ πνευμονίας συν)χου τῆς Στρ. Δικαιοσύνης Παύλου Μουντάκη. Ὁ στρατηγὸς εἰς τόνον αὐστηρὸν μᾶς παρετήρησε διὰ τὸ ἄτοπον αὐτό, το-

νίζων ἐν λακωνικῇ βραχυλογίᾳ ὅτι μᾶς καθίστα ὑπευθύνους, διὰ τὴν ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐξαφάνισιν τῶν ἀργοσχόλων ὀπλιτῶν ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τὰς πλατείας, ἐπὶ ἀπειλῇ σκληρῶν μέτρων καθ' ἡμῶν.

Ἐπειδὴ οἱ παριστάμενοι, κατὰ τὸ πλεῖστον μάχιμοι ἀξιωματικοὶ καὶ κατὰ βαθμὸν ἀνώτεροί μου ἐσιωποῦσαν, ἐσηκώθηκα διὰ νὰ ἀναφέρω εἰς τὸν στρατηγὸν ὅτι οἱ ὀπλιτῆται τῶν γραφείων, δὲν ἦσαν ὀπλισμένοι καὶ παρέμενον εἰς τὴν θέσιν των, διὰ δὲ τοὺς ἐνόπλους μόνον ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ὑπεύθυνοι, ἀλλ' οἱ παριστάμενοι δεξιὰ κι' ἀριστερά μου μὲ συνεκράτησαν ψιθυρίζοντές μου νὰ σιωπήσω. Ἐμείνα κατάπληκτος διὰ τὴν νοοτροπίαν αὐτὴν τῆς ἀποφυγῆς νὰ ἐνημερώσωμεν τὸν στρατηγὸν περὶ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι αὐτοὶ ποὺ μὲ συνεκράτησαν κάτι ἤξεραν περισσότερο ἀπὸ ἐμέ. Τὴν ἐπομένην οἱ ἔνοπλοι εἶχαν ἐξαφανισθῆ αὐτομάτως, προφανῶς λαβόντες τὴν ἄγουσαν πρὸς τοὺς τόπους καταγωγῆς των ἢ πεσυλλεγέντες ἀπὸ τὸ Φρουραρχεῖον.

Σπυρίδων πρὸς Πιτσικᾶν.

Ὁ Δεσπότης, ἔχων ἀπὸ τὰς ἰδικὰς του πηγὰς σαφεστέρας πληροφορίας περὶ τῆς ραγδαίως ἐπερχομένης καταρρεύσεως τοῦ μετώπου καὶ τῆς ἀπολύτου ἀδυναμίας πάσης περαιτέρω ἀμύνης, ἀφοῦ εἶχε διακοπῇ ἀπὸ τὴν θυελλώδη καὶ ἀδιάκοπον ἐπιδρομὴν τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων κάθε ἀνεφοδιασμὸς τῶν τμημάτων μας εἰς πολεμοφόδια καὶ τροφίμα, κατόπιν ματαίων προ-

σωπικῶν διαβημάτων πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Στρατιᾶς πρὸς ἀνακωχὴν καὶ συνθηκολόγησιν, τοῦ ἀπέστειλε τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν:

(Παράρτ. 43 σελ. 366—7)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἄριθ. Πρωτ. ἐμπ. 2

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 17 Ἀπρ. 1941

Πρὸς

Τὸν Διοικητὴν Τμήματος Στρατιᾶς

Ἠπείρου

Ἀντιστράτηγον κ. Πιτσιῖκαν

Ἐνταῦθα

Κατόπιν πολυῶρων προφορικῶν διαβημάτων, αἰσθάνομαι ὑπέρτατον καθῆκον ν' ἀπευθύνω εἰς ὑμᾶς καὶ μίαν ὑστάτην ἔγγραφον ἔκκλησιν. Ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῶν γεγονότων καθιστᾷ πολύτιμον καὶ τὴν τελευταίαν ὥραν, καὶ τὸ τελευταῖον ἀκόμη λεπτόν.

Ὁ κίνδυνος τῆς καταρρέυσεως τοῦ μετώπου, τῆς ἀτιμώσεως ἐνὸς τετιμημένου καὶ ἐνδόξου στρατοῦ, τῆς εἰσβολῆς ὀρδῶν κατεχομένων ἀπὸ ἐκδικητικὴν μανίαν καὶ κατακτητικὴν βουλιμίαν, τῆς διασπάσεως τῆς ἐνότητος τοῦ Ἔθνους διὰ διπλῆς κατοχῆς, τῆς ὀριστικῆς ἴσως καταδίκης ἐνὸς τμήματος τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τρεῖς χιλιετηρίδας ἀπετέλεσε τὴν κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, προβάλλει τόσον ἔντονος, ὥστε πᾶς δισταγμὸς καὶ πᾶσα ἀναβολὴ συνεπάγεται τεραστίας εὐθύνας καὶ ὄχι μόνον ἀπέναντι τῆς ἱστορίας.

Σᾶς παρεκάλεσα, σᾶς ἰκέτευσα, χωρὶς ἀτυχῶς νὰ κατορθώσω νὰ ὑπερνικήσω τοὺς δισταγμοὺς σας.

Ἐν τέλει ἐξελιπάρησα διὰ τοῦ στρατηγοῦ κ. Τσολάκογλου, τὴν παραχώρησιν ἀεροπλάνου, ἵνα ἀψηφῶν τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς κόπους παρὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν κλονισθεῖσαν ὑγείαν μου, μεταβῶ εἰς Ἀθήνας καὶ διαφωτίσω τοὺς ἀρμοδίους. Ἄτυχῶς καὶ εἰς τοῦτο συνήντησα ἄρνησιν.

Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς μερίμνης διὰ τὸν ἀπέναντι τῆς ἱστορίας καταμερισμὸν τῶν εὐθυνῶν, θὰ ἐνόμιζα ὅτι ἔπραξα τὸ καθῆκον μου καὶ θὰ ἐφησύχαζον. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας ἱερῶν καὶ ὁσίων, τῆς ἐνότητος τοῦ Ἔθνους, τῆς τιμῆς τοῦ τετιμημένου ἔθνικοῦ στρατοῦ, τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς χιλιάδων ὑπάρξεων. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπανέρχομαι εἰς μίαν ὑστάτην ἔκκλησιν.

Στρατηγέ,

Ἐὰν δὲν σᾶς συγκινεῖ ἡ ἔθνικὴ ἐνότης, ἐὰν δὲν σᾶς ἐπηρεάζει ἡ τύχη τῶν χωρῶν τετιμημένων, ἐὰν μένετε ἀδιάφορος πρὸ τῆς συμφορᾶς χιλιάδων γυναικοπαίδων, εἶναι δυνατὸν ν' ἀδιαφορήσητε διὰ τὴν τιμὴν τοῦ στρατοῦ μετὰ τοῦ ὁποίου συνεπολεμήσατε καὶ συνεδοξάσθητε.

Εἶναι ἴσως καιρὸς ἀκόμη. Τολμήσατε στρατηγέ. Αἱ στιγμαὶ εἶναι πολύτιμοι. Μὴ θελήσητε νὰ συνδέσητε τὸ ὄνομά σας μὲ τὴν μεγαλῦτέραν συμφορὰν καὶ τὴν θλιβερωτέραν ἀτίμωσιν τὴν ὁποῖαν ἀνέγραψαν ποτὲ αἱ σελίδες τῆς ἱστορίας.

+ Ὁ Ἰωαννίνων ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Εἰς ἀντίρροπον παραθέτω τὰς ἐξ Ἀθηνῶν διαταγὰς.

Ὁ ἀρχιστράτηγος πρὸς Διοικη- τὴν Στρατιᾶς Ἠπειροῦ.

(Παράρτ. 44 σελ. 367)

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ
ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Πρὸς τὸν Δ)τὴν τοῦ Τμ. Στρα-
τιᾶς Ἠπειροῦ ἐπὶ Α. Π. 9415)
1407)19.4.41 ἀναφορᾶς σας.

Τόσον ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ κυθέρ-
νησις ὅσον καὶ ἐγὼ εἴμεθα πλήρως
κατατοπισμένοι ἐκ τῶν ἐπανειλημ-
μένων ἀναφορῶν σας ἐπὶ τῆς μαχη-
τικῆς ἀξίας τῶν δυνάμεών σας. Ἐν-
διαφερόμεθα διὰ τὴν τύχην τοῦ
στρατοῦ, ἀλλ' ἐνδιαφερόμεθα ἐ-
πίσης καὶ κυρίως διὰ τὴν τιμὴν
τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦτο ζητῶ νὰ τὸ
κατανοήσουν πάντες καὶ νὰ συμβά-
λωσι πάντες μέχρι τοῦ ἀνωτάτου
ὁρίου τῶν δυνάμεών των.

Τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους δὲν
εἶναι δυνατὴ ἡ κατάπαυσις τῶν ἐχ-
θροπραξιῶν σας ἀνέπτυξα ἐπανειλ-
λημένως ἀπὸ τηλεφώνου, παρατηρῶ
ὅμως ἐν τούτοις ὅτι ἐπανέρχεσθε
καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ζητή-
ματος.

Συνεπῶς εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη
ὅπως ἀντὶ πάσης θυσίας διατηρη-
θῇ ἡ πειθαρχία καὶ ἡ συνοχὴ τοῦ
στρατεύματος.

Ἐξουσιοδοτῶ ὑμᾶς ὅπως διὰ τὴν
ἐπιτυχίαν τοῦ ἀνωτέρω, λάβητε ὅ-
λα τὰ μέτρα ἔστω καὶ ἂν εἶναι σκλη-
ρότατα, κατὰ τῶν διοικήσεών των,
μὴ ἀντιλαμβανομένων τὴν σοβαρό-
τητα τῆς ἀνάγκης τῆς μὴ διασπά-
σεως τῆς συνοχῆς τοῦ στρατεύμα-

τος καὶ γενικῶς μὴ εὕρισκομένων
εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς ἦν κα-
θώρισεν αὐταῖς ἡ Πατρίς.

Μὴ διστάσητε νὰ κατέλθητε τὴν
κλίμακα τῆς ἱεραρχίας μέχρι καὶ
τοῦ κατωτάτου βαθμοῦ.

Πέπεισμαι ὅτι θὰ φανῆτε ἄξιος
τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς σας, ὅτι θ'
ἀντιμετωπίσητε τὴν μεγάλην καὶ
κρίσιμον ταύτην ἐθνικὴν στιγμὴν μὲ
τὸ ἀμείλικτον σθένος ποῦ ἐπιθάλ-
λουν αἱ περιστάσεις καὶ ὅτι δὲν θὰ
ἐπιτρέψητε νὰ καταρρακωθοῦν αἱ
ἐνδοξοὶ καὶ ἡρωϊκαὶ σελίδες ποῦ ἔ-
γραψαν μέχρι σήμερον ἀντὶ τόσου
αἵματος καὶ τόσων θυσιῶν τὰ ἐλ-
ληνικὰ στρατεύματα.

Ἀθῆναι 20 Ἀπριλίου 1941

Ὁ ἀρχιστράτηγος
Α. ΠΑΠΑΓΟΣ

(Παράρτ. 43 σελ. 366—7)

Ὁ Ἀλέξανδρος Σακελλαρίου πρὸς Διοικητὴν Στρατιᾶς Ἠπειροῦ. Στρατιωτικὲς & Ποδητικὲς εὐ- θύνες. Σαράντα χρόνια μετὰ τὴ Συνθηκοδόγησιν.

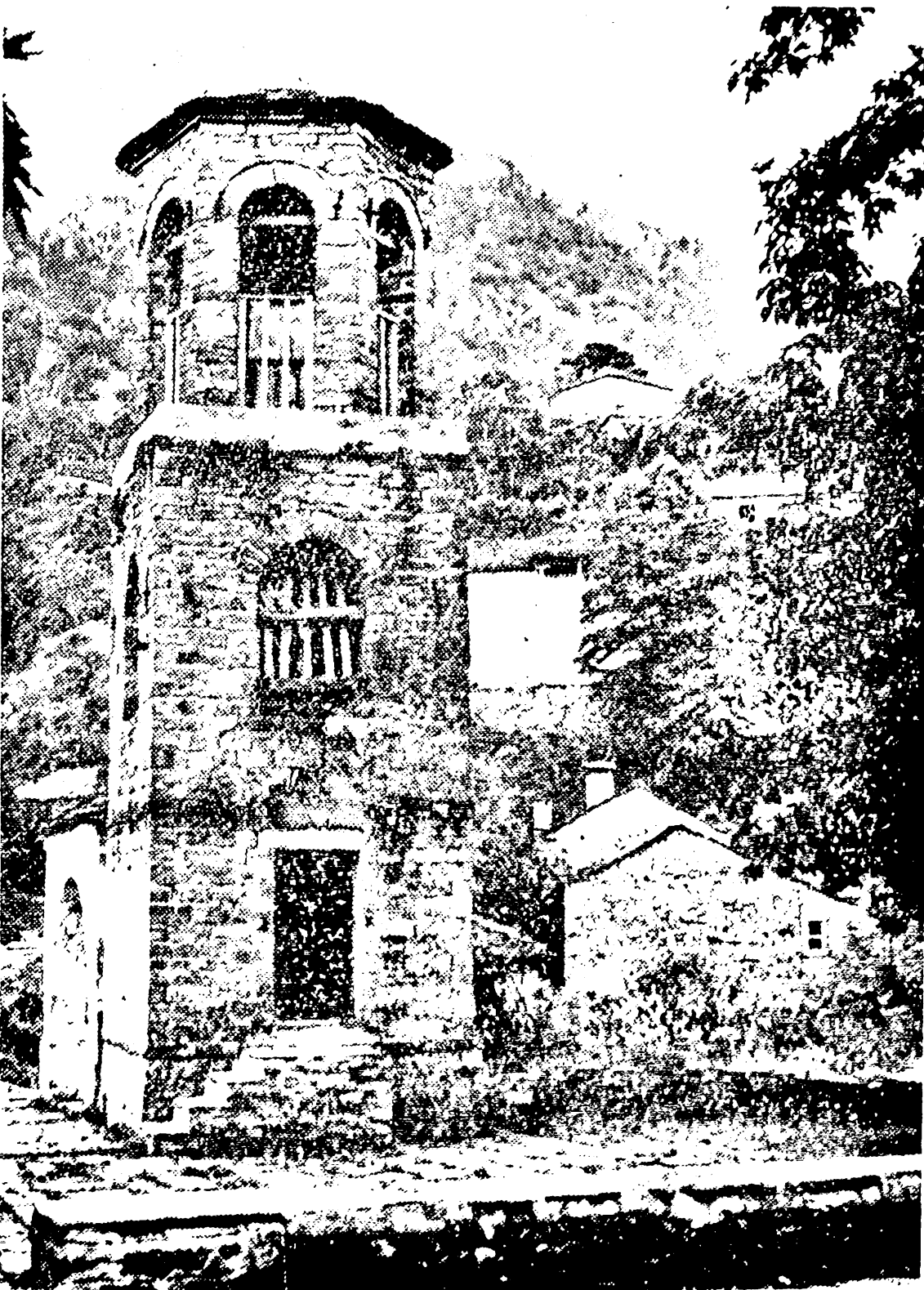
Ἀριθ. Ε.Π.

Π ρ ὀ ς

Τὸν Δ)τὴν τοῦ Τμ. Στρατιᾶς
Ἠπειροῦ

1. Ἀντιλαμβανόμεθα πλήρως τὴν
κατάστασιν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τὴν
ὁποίαν μᾶς ἐκθέτετε, πλὴν δέον νὰ
γνωρίζητε ὅτι ἄμεσος συνθηκολό-
γησις θὰ συνεπήγετο πλήρη ἐξου-
δετέρωσιν τῶν διὰ μέχρι τοῦδε ἡμε-
τέρων θυσιῶν κτηθέντων δικαιωμά-

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Καλωτά Ζαγορίου. (Φωτογρ. Ἀρχεῖο Ἀποστ. Βερτοδούλου)

των κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀσφα-
λοῦς συμμαχικῆς νίκης. Ἀνάγκη
πᾶσα συνεπῶς ὅπως συνεχίσωμεν
εἰσέτι τὸν ἀγῶνα, ἔστω ἀμυντικόν,
ἔστω ὑποχωρητικόν, πλὴν σταμα-
τῶντες τὴν διαρροὴν καὶ τὴν διάλυ-
σιν.

Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ
μιᾶς ὑπερτάτης προσπάθειας, διὰ
μιᾶς συντόνου ἐπεμβάσεως τῶν εὐ-
ψύχων στοιχείων, συνδυαζομένης
μὲ λήψιν σκληρῶν μέτρων κυρώ-
σεων.

2. Ἡ ἄμεσος συνθηκολόγησις πα-
ρουσιάζει τὰ ἐξῆς τρωτά:

α) Ἡ τύχη τοῦ στρατοῦ δὲν θὰ
εἶναι καλυτέρα παρὰ ἐὰν ἠττηθῶ-
μεν τελικῶς.

β) Ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ εἶναι ἐπιει-
κέστερος ἡμῖν διὰ τοῦτο.

γ) Θὰ κατηγορηθῶμεν ὅτι ἐγκα-
ταλείψαμεν τοὺς συμμάχους μας,
πρὶν ἢ, διὰ μιᾶς ὑπερτάτης προσπα-
θείας, δώσωμεν εἰς αὐτοὺς τὸν και-
ρὸν νὰ ρυθμίσουν ἢ καὶ νὰ βελτιώ-
σουν, ὡς ἐλπίζουν, τὴν κατάστασίν
των.

3) Ἡ ἀντίστασις μέχρις ἐσχάτων
παρουσιάζει τὰ ἐξῆς πλεονεκτήμα-
τα :

α) Τὴν διατήρησιν τῆς γενικῆς
ἐκτιμήσεως καὶ τῆς πεποιθήσεως ὅ-
τι ἡ μικρὰ Ἑλλάς ἔπραξε μέχρις ἐ-
σχάτων ὅ,τι τῇ ἦτο δυνατόν.

β) Δίδομεν κάποιον καιρὸν εἰς
τοὺς συμμάχους μας νὰ ρυθμίσουν
τὴν κατάστασίν των.

γ) Κατὰ τὸν τελικὸν διακανони-
σμὸν αἱ θυσίαι μας θ' ἀμειφθοῦν,
διὰ μιᾶς πλήρους ἀποκαταστάσεως

τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων καὶ ἡ ἰδι-
κὴ μας γενεὰ θὰ ἔχη τὴν τιμὴν ὅτι
διὰ τῆς θυσίας τῆς ἐθεμελίωσε τὴν
εἰς τὸ μέλλον εὐτυχίαν τοῦ Ἔθνους.

Ἀναλογισθῆτε πάντα ταῦτα, τὴν
ἱστορικὴν εὐθύνην ταύτης τῆς στι-
γμῆς, καὶ μὲ συναίσθησιν ὅτι ἐπι-
βάλλονται ἡρωϊκαὶ ἀποφάσεις, πρά-
ξατε ἀκόμη περισσότερο καὶ ἀπὸ
τὸ καθήκον σας.

Δὲν εἶναι ἀτίμωσις καὶ αὐτὴ ἡ αἰχ-
μαλωσία μετὰ τὴν ἐξάντλησιν καὶ
τῆς ὑστάτης ἀνθρωπίνης ἢ καὶ ὑπε-
ρανθρώπου προσπάθειας, ἐνῶ ἐγ-
κατάλειψις τῶν συμμάχων μας θὰ
ἔσβυεν ὅ,τι κεφάλαιον διὰ τὴν πα-
τρίδα συνεσώρευσε μέχρι τοῦδε τὸ
αἷμα τῶν ἡρωϊκῶν μας νεκρῶν.

Ἀθῆναι 20 Ἀπριλίου 1941

Ἐντολῇ Α.Μ. τοῦ Βασιλέως

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως
Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Βλέπε :

ALEX BUCHNER

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΤΗΣ 12ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ 1941

Ἀπόδοσις Γεωργ. Κων. Γαζῆ

ΑΘΗΝΑΙ 1961

Ἵστεροφημία

Τὸ μόνο πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖον δὲν
ἔλαβε καμμίαν πρόνοιαν ὁ Σπυρί-
δων, ὁ ἄνθρωπος τῆς φλογεράς φι-
λοπατρίας, τῶν μεγάλων ἐμπνεύσε-
ων καὶ τῶν μακρυνῶν προοπτικῶν
ἦταν ἡ προσωπικὴ του ὕστερο-
φημία, δι' ὃν λόγον καὶ ἡ χα-
ρακτηρίζουσα τὴν φυλὴν μας ἀ-
δολεσχία, ποὺ συνοδεύει σάν νέ-
φος αἰθαλομίχλης τὴν αἴγλην τῶν

διακεκριμένων, έσκόρπισε πολὺν ρύπον καὶ σπῆ δική του αἷγλη, διστακτικὰ ὅταν ἐζοῦσε καὶ ἀδίστακτα μετὰ τὸν θάνατόν του. Δὲν σκοπεύω νὰ γίνω αὐτόκλητος συνήγορός του, ἀλλὰ καὶ δὲν μπορῶ νὰ παρσιωπήσω μίαν ἐπαγγελματικὴν μου ἐνημέρωσιν κατὰ τῶν ἀδεσπότην καὶ ἀνευθύνων δυσφημιστικῶν θρύλλων ποὺ ἐξαπελύθησαν πρὸς κηλίδωσιν τοῦ ὀνόματός του ἀναφορικῶς πρὸς μεταχειρισμένα εἶδη ἱματισμοῦ τῆς UNRRA ποὺ βρέθηκαν σὲ μιὰ χαράδρα τῆς Πεντέλης καὶ διὰ τὰ ὁποῖα ἄλλοι βρέθηκαν κατηγορούμενοι στὸ Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν μετὰ τὸν θάνατόν του. Καὶ ἀπεδείχθη ἐπὶ δικαστηρίου ὅτι ἐπρόκειτο περὶ δεμάτων ποὺ προσωρινῶς στοιβαχθέντα εἰς ὑπόγειον ἀποθήκην τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἀχρηστεύθηκαν κατακλυσθέντα μὲ λάσπην καὶ βρωμόνερα ἀπὸ ἕκτακτον ἀθηναϊκὴν πλημμύραν. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνος εἶχε διατάξει νὰ καοῦν εἰς τὸ ὕπαιθρον, οἱ ἐπιφορτισθέντες εὐρήκαν εὐκολώτερον νὰ τὰ ἀπορρίψουν εἰς τὴν χαράδραν.

Ἄλλ' οἱ πολλοὶ οἱ διψῶντες τὴν ἀβασάνιστον σκανθαλοθηρίαν καὶ οἱ ἀφελεῖς ἐξακολουθοῦν νὰ φλυαροῦν μὲ ἀκατανόητον λογικὴν ἀλληλουχίαν ὅτι αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα ὑπεξαιρεθέντα πρὸς ἐπικερδῆ διάθεσιν εὐρέθησαν ἀπερριμένα εἰς τὴν χαράδραν.

Νέες Σουηδιώτισσες

Εἰς ἄλλην μου ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν Ἰωαννίνων συνήντησα εἰσερχομένην τὴν

μεγάλην Ἑπειρώτισσαν «Μάννα τοῦ στρατιώτη» κ. Καλλιόπην Λύκα μὲ συνοδείαν φορτίου δεμάτων διὰ τοὺς περιθαλπομένους τραυματίας καὶ κρουοπαγημένους.

Κάποιος γιατρὸς μὲ δυσἀπόκρυπτον θλίψιν τῆς ἀνεκοίνωσε:

—Μάννα, στὸ θάλαμο πέρα δεξιὰ ἔχουν φέρει τὸ Γιώργο τραυματία. Θέλετε νὰ σᾶς συνοδεύσω κοντὰ του;

Ἡ ἀπάντησις ἦταν ἀπροσδόκητα γενναία, τόσο ποὺ δὲν χρειάζεται σχόλιον, χωρὶς κἀν νὰ ρωτήσῃ τί εἶδους τραῦμα ἔφερε τὸ μοναχοπαῖδι τῆς. Εἶχε χάσει τὸ ἓνα του μάτι.

—Εὐχαριστῶ παλληκάρι μου. Ὁ γυιὸς μου ἔκαμε τὸ χρέος του ὅπως ὅλα τὰ παιδιὰ ἐδῶ μέσα ποὺ δὲν ἔχουν τὴ μάννα τους κοντὰ. Θὰ τὸν δῶ κι' αὐτὸν μὲ τὴ σειρά του!

Πρὸς Καθηγούρους καὶ Συρράκο

Εἰς τὰ Πράμαντα ἐγνώρισα τὸν Ἑπειρολάτριν δεινὸν πεζοπόρον καὶ φωτισμένον ἄνθρωπον Δημοσθένην Τσίρκαν, συνταξιούχον δάσκαλον.

Τὸ κεφαλοχώρι διεσχίζετο ἀπὸ δυὸ χειμάρρους βάθους περὶ τὰ 15—20 μέτρα καὶ πλάτους ἀναλόγου. Εἶχαν θεριέψει μέσα σὲ λίγα χρόνια ἀπὸ μικρὰ ρυάκια ποὺ τὰ διεσκέλιζαν βάδην οἱ κάτοικοι, ἀφ' οὗτου εἶχε δεινῶς κολοβωθῆ ἀπὸ ἀνάληγον κλαδονομὴν καὶ ἀποκοπήν νεοφύτων τὸ ὑπερκείμενον ἐλατοδάσος Μαρκόπουλο κι' ἔπαυσε ν' ἀπορροφᾷ καὶ ν' ἀναχαίτῃ τὰ νερά τῆς Στρογκούλας.

Ἔτσι κάθε χειμῶνα οἱ δυὸ χεῖμαρροι γινόντανε καταρρακτώδεις καταβόθρες πού κατεβρόχιζαν καὶ ξεθεμέλιωναν δρόμους οἰκόπεδα καὶ σπίτια. Ἔτσι μιὰ νύχτα ἐξηφανίσθη τὸ ἐκτεταμένο κτίριο πού ἐστέγαζε τὴν Ὑποδιοίκηση Χωροφυλακῆς, ἀφοῦ ἡ πρόνοια τοῦ διοικητοῦ ὑπομηχανοῦ Κοντοῦ εἶχε τὴν ἐμπνευση ν' ἀπομακρύνῃ ἔγκαιρα τὸ προσωπικὸ καὶ τὴν ἐπιπλοσκευή. Καὶ τὸ κράτος ἀγωνιζόνταν μάταια κ' ἐπιμυθικὰ νὰ περιστείλῃ τὴν καταστροφή χτίζοντας γεφύρια κ' ἀνασχετικὰ φράγματα στὶς κοίτες.

Ἐχρειάσθηκε ἡ ἀνυποχώρητη πρωτοβουλία τοῦ δασκάλου Τσίρκα πού, μὲ ἐπίμοχθους ἀγῶνες καὶ διαθήματα, κάτω ἀπὸ ἀπροσημάτιστες ἀπειλές κατὰ τῆς ζωῆς του ἀπὸ μέρους ἀγροίκων αἰγοτρόφων, ἐπέτυχε ν' ἀπαγορευθῇ ἡ βοσκὴ καὶ ἡ κλαδονομὴ στὸ δάσος μὲ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν. Κ' ἔτσι, ὅπως ἔμαθα ἀργότερα ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ ἰδίου, τὸ Μαρκόποϊλο ἀνεγεννήθη καὶ αἱ πλημμυρίδες τῶν χειμάρρων ἀνεχαιτίσθησαν ἀποτελεσματικῶς.

Μὲ τὴν πολύτιμη ξενάγησιν τοῦ ἀλησμόνητου αὐτοῦ φίλου, πού δὲν ὑπάρχει πλέον, ἀπετόλμησα τὴν πορείαν πρὸς Καλαρρύτες (πατρίδα τοῦ Πανειπηρωτικοῦ ἱστορικοῦ καὶ πρωθυπουργοῦ Σπυρ. Λάμπρου) μὲ ἐπίσκεψιν τῆς ἡρημωμένης μονῆς Κηπίνας εἰς τὸ παμπάλαιον στόμιον πλουσίας καλιρρόου πηγῆς πού μὲ τὴν διάβρωσιν τῆς κοίτης ἐκβάλλει ὀλίγας δεκάδας μέτρων χαμηλότερα. Εἰς τὸ χωριὸ ἐθαύμασα τὸ ἐντὸς χρηματοκιθωτίου φυλασσόμε-

νον εὐαγγέλιον μὲ τὴν ἀργυρόχρυσον ἐπένδυσιν τοῦ ἀριστοτέχνου καὶ πατρὸς τῆς Ἑπειρωτικῆς ἀγυροκοσμῆτικῆς Ἄθαν. Τζιμούρη ἐκ τῶν ἐλαχίστων σωζομένων του.

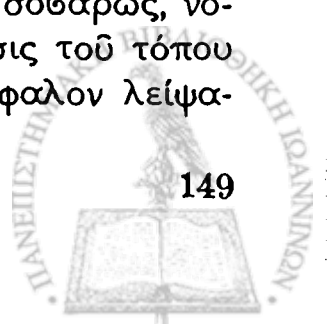
Καὶ ἀπὸ τοὺς Καλαρρύτες μὲ ἐπίπονον πορείαν πλέον τῆς ὥρας διὰ τῆς ἰλιγγιώδους σκάλας ἐφθάσαμε στὸ Συρράκο, πού γέννησε τὸν ποιητὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης Κώστα Κρυστάλλη, προσκυνηταὶ τῆς παλαιοῦ των εὐκλείας.

Ἱστορικὰ Μνημεῖα & σωβινισμοὶ

Νεωτέρα μου ἐπάνοδος εἰς τὴν Ἑπειρον, ὅπου καὶ ἔκλεισεν ὁ κύκλος τῆς σταδιοδρομίας μου ἐκεῖ ὅπου εἶχεν ἀρχίσει, μαζὺ μὲ τὴν ἀναπόλησιν ὠραίων ἀναμνήσεων, μοῦ ἐπεφύλασσε καὶ μίαν πικρίαν.

Ἀναζητώντας ὡς ἱστορικὸν «σημα κατατεθέν» τῶν παθῶν τῆς τὸν κρυβουκλιωτὸν σιδηρόφρακτον τάφον τοῦ ἀκεφάλου πτώματος τοῦ Ἀλήπασα, ἐδυσκολεύθην νὰ τὸν ἀνεύρω, πληροφορηθεὶς ὅτι τὸ ἐνδεικτικὸν κιγκλίδωμα εἶχε συληθῆ καὶ κανεὶς δὲν ἠσυχολήθη μὲ τὴν ἀποκατάστασιν του.

Ἔτσι, χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῶ τὰ ὅσα ἐγράφησαν ἀπὸ διαπρεπεῖς Ἑπειρώτας λογίους πρὸς μερικὴν ἐπούλωσιν τῆς κακοφημίας τοῦ τυράννου: «Ο ΑΛΗΠΑΣΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΠΛΕΥΡΑ» καὶ «Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ», οὔτε τὴν ἀκουσίαν συμβολὴν του εἰς τὴν ἐθνικὴν μας παλλιγενεσίαν πού συζητεῖται σοβαρῶς, νομίζω πὼς ἡ ἐπισήμανσις τοῦ τόπου πού ἐνέκλεισε τὸ ἀκέφαλον λείψα-

νόν του, χωρίς νά διορθώνη τήν κακοφημίαν του, προβάλλει καί διαιωνίζει τήν άντοχήν τῆς φυλῆς πού ἔμεινεν ἀδούλωτη μέσα στήν πιό στυγνή τρομοκρατία του.

Τά ιστορικά μνημεῖα, ἀνήκοντα εἰς τò διηνεκές, τεκμήρια τῆς παγκοσμίου ἐνημερώσεως, δέν ἤμπορουν νά γίνουν ἔρμαια τοπικῶν ἢ φυλετικῶν σωθινισμῶν. Καί ὅταν διατηροῦνται τὰ δυò τζαμιὰ καί τò «σαράϊ» τοῦ τυράννου ἀνακαινισθέν ὅπως καί οἱ φυλακές του μέσα στο Κάστρο, ὅταν ἀξιεπαίνως ἀνοικοδομεῖται τò «σαράϊ» τοῦ Βελήπασα στὰ Λιθαρίτσια μέ τὸν ἐμπνευσμένο κι' ἀκόματο μόχθο ἀξιοθαύμαστου Ἑπειρώτη κ. Κωνστ. Φρόντζου, ὅταν στήν Καβάλα προβάλλεται ἔφιππος καί ἀγέρωχος ὁ ἀνδριάς τοῦ Μωχάμετ Ἄλη, πού παρ' ὀλίγον νά καταποντίση τήν Ἐθνεγερσία τοῦ 1821 μέ τήν θεομηνία πού ἐξαπέλυσεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ἢ νόθου υἱοῦ του Ἱμπραήμ, ἀποτελεῖ προφανῶς μνημειακὴν ἀναπύρωσιν ἢ ἐξαφάνισιν τοῦ ἐπιτυμβίου κιγκλιδώματος τοῦ Ἄληπασα. Ἐπειτα γιά ὅλον τὸν κόσμον Γιάννινα χωρίς Ἄληπασα, δέν εἶναι παρὰ μιὰ ιστορικὰ ὀρφανὴ καί κολοθωμένη εἰκόνα, πού πρέπει ν' ἀποκατασταθῆ, ἂν ὄχι ὅπως ἦταν, τουλάχιστον μέ μιὰν ἐνεπίγραφο πλάκα. Ὅχι μνημεῖο τοῦ σατράπου ἀλλὰ τῆς ιστορικῆς θείας Νεμέσεως πού τὸν καταβόλιασεν ἐκεῖ ἀκέφαλον καί τῆς Ἑπείρου πού τὸν ἀντέξε χωρίς νά ὑποκύψῃ καί τὸν πολέμησε φανερά στὰ καταρράχια τῆς καί κρυφά μέσα στῆ φωληά του.

Στὸ Κουκούλι Ζαγορίου

Ἐδῶ ὅμως θ' ἄφινά ἀσυγχώρητο κενὸ στίς νοσταλγικὲς μου ἐντυπώσεις ἀπ' τήν Ἑπειρωτικὴν ἐμπνευση ἂν παρέλειπα ἕνα ἀκόμα ἀπροσδόκητο ἐντρύφημα πού μοῦ ἐπέφύλαξεν ἡ τύχη.

Κατὰ τὸ 1969 εἶχαμε ἐκδράμει οἰκογενειακῶς γιά λίγο καί χωρίς συγκεκριμένο σκοπὸ στὸ Κουκούλι τοῦ Ζαγορίου.

Σταματήσαμε μπροστὰ στῆ μεγάλη ὠραία ἐκκλησία καί μπήκαμε ν' ἀνάψωμε κεριὰ καί νά προσκυνήσωμε θαυμάζοντας τήν ἀτράνταχτη οἰκοδομική τῆς στερεότητα καί τήν εἰκονολατρική τῆς πληρότητα ὅταν ἤρθε κοντά μας ἕνας φιλόφρων Κουκουλιώτης. Τὸν ρωτήσαμε πότε περίπου κτίσθηκε ἡ ἐκκλησία, καί μᾶς ἀποκρίθηκε πρόθυμα:

— Νά φωνάξω τὸν κ. Λαζαρίδη πού ξέρει πολλὰ καί θὰ σᾶς πῆ ὅ,τι θέλετε.

— Τί εἶναι ὁ κ. Λαζαρίδης;

— Εἶναι συνταξιοῦχος δάσκαλος ἀλλὰ αὐτὸς ξέρει πολλὰ.

— Εὐχαριστοῦμε, ἀλλὰ δέν μᾶς πέρνει ὁ καιρὸς καί μὴν τὸν ἐνοχλήσης.

Ἄλλὰ σὲ λίγα λεπτά καί προτοῦ συμπληρώσωμε τήν ἱκανοποίησί μας ἀπ' τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ, κατέφθασεν, ἕνας σεβάσμιος ἀλλ' ἀκμαῖος, ὁ κ. Κ. Λαζαρίδης. Κι' ἀφού γνωρισθῆκαμε μέ ἀμοιβαίως ἰδιαιτέρη χαρὰ λέγοντάς του πὼς κι' ἐγὼ εἶμαι γυιὸς δασκάλου καί μᾶς ἐνημέρωσε γιά τήν ἱστορία τοῦ ναοῦ, ἐπέμεινε ἀνευδῶτως νά πᾶμε

στο σπίτι. Έτσι ακολουθώντας τον «ευκειμένης κατ' άγυιάς» στο λιθόστρωτο έφθάσαμε στο άρχοντικό του (ένα άπ' τὰ πολλά τοῦ χωριού) όπου μᾶς δέχθηκε έλληνοπρεπέστατα ή κ. Λαζαρίδη γλυκαίνοντάς μας κατὰ τὰ πατροπαράδοτα και μάθαμε πῶς δέν είχαν παιδιά. Τότε, πῶς περνᾶτε τὸν καιρό σας ἐδῶ στο ξεμόνιο τοῦ χωριού; ρώτησα τὸν κ. Λαζαρίδη. Καί άμέσως «βίβλοι άνοίγονται και τὰ κρυπτά δημοσιεύονται», μᾶς άπεκάλυψε τὸ θησαυρό τῶν έρευνῶν του αναφορικά με τὴ χλωρίδα και τὴν πανίδα τῆς Ἡπειρωτικῆς ὑπαίθρου. Μιά πλούσια συλλογή του σε ντοσιέ με διαφανείς πλαστικές θήκες όπου είχαν έντεθῆ όλα τὰ σπάνια άνθη και φύλλα τῆς Ἡπειρωτικῆς ὑπαίθρου με τὴ βοήθεια ενός όγκώδους γαλλικού λεξικού βοτανικῆς και άλλων έπιστημονικῶν πηγῶν πού μᾶς άφηκε καταπλήκτους για τὴν άφυσίωσί του στὴν πολύτιμη κι' άξιόμιμητη έρευνα. Τὴν έρευνα πού πέτυχε δρασκελώνοντας τὶς ρεμματιές και σκαρφαλώνοντας στὶς βουνοκορφές και τὰ καταρράχια, στὴν ἠλικία πού άλλοι μετρᾶν τὶς μέρες τους μέσα στοὺς καπνοὺς τοῦ καφενείου, ἢ πλάι στο τζάκι, ἢ περιφέροντας στὴ λιακάδα τὰ ζωντανά λείψανα.

Μᾶς επέμεινε νὰ μείνωμε για τρεπéζι για ν' άκούσωμε στο μαγνητόφωνο και τὶς φωνές τῆς ὑπαίθρου άπ' τὸ ρόχθο τοῦ χειμάρρου, τὸν όρυμαγδὸ τοῦ καταρράκτη, μέχρι τὸ ρυάσιμο τοῦ λύκου, τὸν κλαγγασμὸ τοῦ άετοῦ και τοὺς μελίφθογ-

γους λαρυγγισμοὺς τοῦ άηδονιοῦ.

Δυστυχῶς όμως ἡ δέσμευσις τοῦ χρόνου μᾶς άπεστέρησεν αὐτῆς τῆς ψυχικῆς πανδαισίας άπαξ και διαπαντός. Καί άποχαιρετώντας με συγκίνησι τὸ ευγενέστατο ζεῦγος δέν παραλείψαμε νὰ τονίσωμε τὸ θαυμασμό μας πού βρῆκε τόσο πετυχημένον τρόπο ὁ Κώστας Λαζαρίδης ν' αναπληρῶνῃ τὴν ἔλλειψι παιδιῶν με τὴν δημιουργία πνευματικῶν τέκνων πού δέ θὰ τὸν άποσχολήσουν με τὴν άγωνία τῆς άναπτύξεως και άποκαταστάσεώς των, αλλά θὰ εἶναι κοντά του ἰσοθίως και άθάνατα.

Ἄλλ' ἡ κλεψύδρα τῆς ὥρας έστραγγίσθη και γι' αὐτὸ θὰ κλείσω τὴ συνοπτικὴ μου αὐτὴ άναδρομὴ με τὸ άπόσταγμα, τὸ σύμπτυγμα και τὸ άπάνθισμα τῶν άναμνήσεών μου.

Για ὅσους δέν είχαν τὴν τύχη νὰ θαυμάσουν έπιτοπίως τὶς μεγαλόπρεπες κι' άνεπανάληπτες ὀμορφιές και τοὺς βωμοὺς τῆς Ἡπείρου άπ' τὰ κατάφυτα και κατάρρυτα βουνὰ τοῦ Ζαγοριοῦ και τῆς Κονίτης, τὶς χιονόσκεπες κορυφές τῶν διακλαδώσεων τῆς Πίνδου ὡς τὴν άλπικὴ Στρογκούλα, τὸ Σμόλικα, τὴ Γκαμήλα, τὶς τρεμερές χαρδρώσεις τοῦ Ἄώου και τοῦ Ἄραχθου και τῶν παραποτάμων τους με τὴν ἡγεμονία τοῦ Βίκου, τὶς ρωμαντικὲς ὀμορφιές τῆς Πάργας και τῆς Πρέβεζας, τὸν κάθε τόπο πού κάνει νὰ πάλλονται στὶς χορδές τῆς ψυχῆς και νὰ ἤχουν, ἱστορίες και θρυλοὶ άσυναγώνιστων ἢ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 176)

ΠΑΡΓΑ - ΝΕΚΡΟΜΑΝΤΕΙΟ - ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΗΣ ΕΛΣΑΣ ΜΠΑΛΦΟΥΣΙΑ - ΓΑΛΑΝΙΔΟΥ

Φιλολόγου

Α'

Καθώς ό επισκέπτης φτάνει στά
Ήπειρώτικα χώματα, στο νομό τής
Πρέβεζας, είναι αδύνατο νά μή θε-
λήσει νά επισκεφτεί τήν ιστορική
πιά πόλη, τήν Πάργα.

Έχει άκούσει, μά θέλει νά δεϊ μέ
τά μάτια του τή γραφική αύτή γω-
νια του έλληνικοϋ χώρου, τή μικρή
πόλη που καθρεφτίζεται στά κατα-
γάλανα νερά του Ίονίου Πελάγους,
γειτόνισσα τής Κέρκυρας και τών
Παξών.

Καθώς ό ταξιδιώτης προχωρεί,
βλέπει στά δεξιά του τον ιερό θρά-
χο, τό θράχο του Ζαλόγγου· από
μακριά φαίνονται οί γυναικείες φι-
γοϋρες, λαξεμένες σε μάρμαρο, που
θυμίζουν τή γενναία πράξη τών
Σουλιωτισσών, που προτίμησαν νά
πεθάνουν παρά νά πέσουν στά χέ-
ρια τών Τούρκων.

Τότε στο νοϋ του ταξιδιώτη ίσως
έλθουν οί στίχοι του Λόρδου Βύρω-
να, από τό ποίημά του «Έλληνικά
νησιά».

«Στό Σουλιώτικο Βράχο, προς τής
Πάργας τό χώμα
Γενεά σιδερένια ως τά σήμερα
είναι

που από μάνες Δωρίδες λές και
βγαίνει ακόμα.
Ίσως μένει εκεί πέρα κάποιος
σπόρος κρυμμένος
που θα δείξει αν δέν είναι Ήρα-
κλείδικο γένος».

Μά πριν προφτάσει ό ταξιδιώτης
νά ολοκληρώσει τις σκέψεις του, τό
τοπίο θα αλλάξει σε λίγη ώρα, θα
φανεϊ από μακριά ή Πάργα, με
τους γραφικούς κόλπους της, τά
νησάκια της, τά μοναστήρια και τό
κάστρο της .

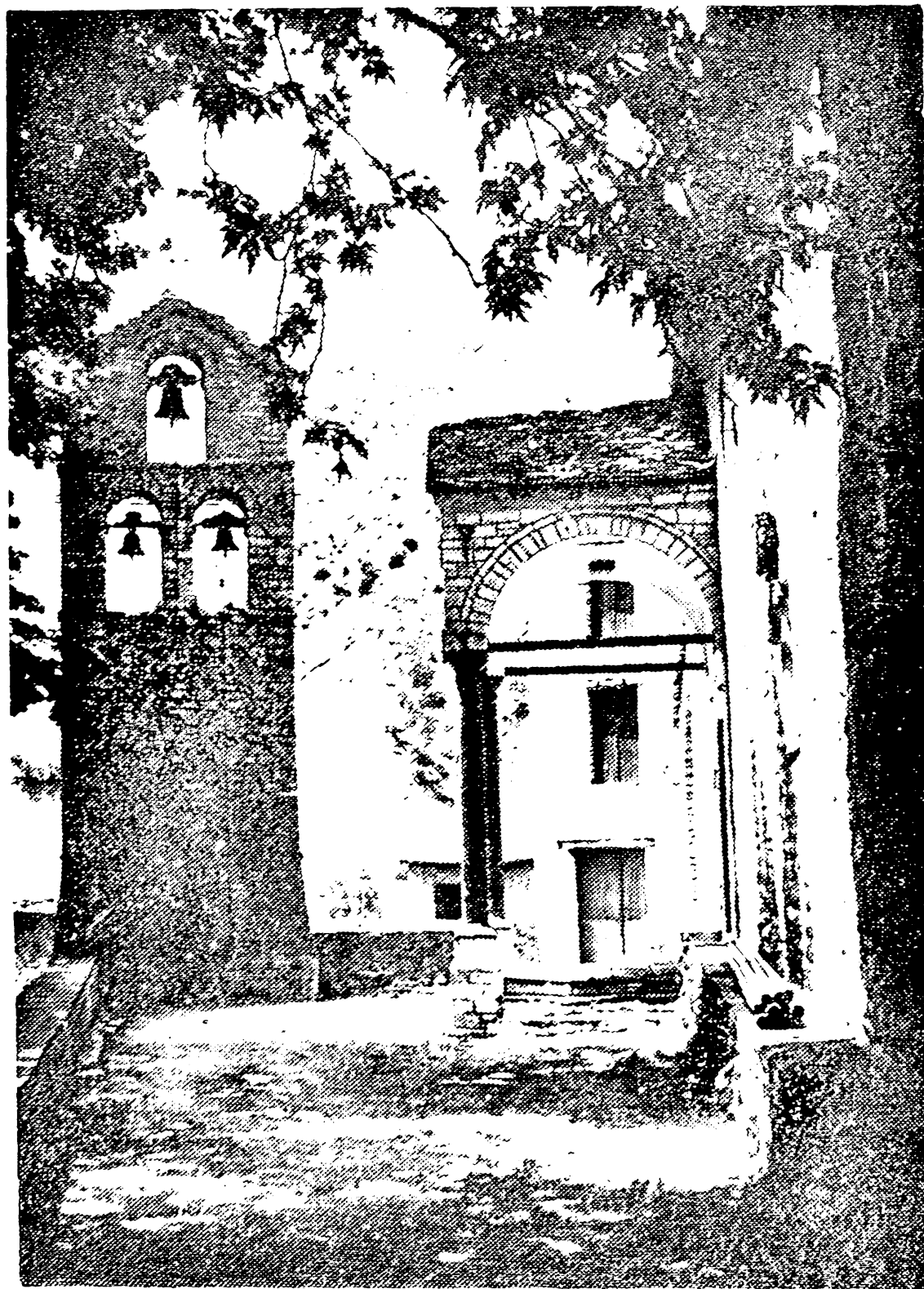
Τά πρώτα συναισθήματα που θα
νιώσει κανείς είναι μιá ήρεμία, μιá
γαλήνη, μιá γλυκειά εϋτυχία στο
πνεϋμα και στο σϋμα. "Όσο ό ταξι-
διώτης προχωρά μέσα στη μικρή
πολιτεία, τόσο πιο πολύ αρχίζει νά
ένδιαφέρεται και νά ανακαλύπτει
καινούργιες όμορφιές. Ή πολιτεία
του λές και ξεκόπηκε από τον άλλο
κόσμο, είναι φανταστικά όμορφη.

Στήν αρχή είχε χτιστεί, περίπου
άρχες 13ου αιώνα στο Κάστρο γύρω,
μετά απλώθηκε στη γύρω άλλη πε-
ριοχή.

Δαντελλωτά άκρογιάλια άτέλει-
ωτα, με άμμουδιές που σε κάνουν
νά νομίζεις ότι σου χαμογελά ή θα-

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Η Π Ι Ν Α Κ Ο Θ Η Κ Η

Συρράκο (πατριδα τοῦ Κ. Κριστάλλη, Ἰωάν. Κωλέττη) με φόντο τὸ
Περυστέρι. (Ἄργ. Ἄπ. Βερτοδούλου)

λασσα και σε καλει κοντά της.

Ἄλλὰ καὶ τὰ νησάκια της, οἱ ξέρες καὶ τὰ βραχονήσια, πού μοιάζουν σὰν μαῦρα διαμάντια δεμένα μὲ τὸ γαλανὸ τοῦ κύματος, σὲ θέλγουν μὲ τὴν ὁμορφιά τους, σὲ προσκαλοῦν κοντά τους, σὲ κάνουν νὰ ξεχνᾶς τὶς πίκρες τῆς ζωῆς καὶ μόνο ὁμορφιά νὰ βλέπεις γύρω σου καὶ νὰ νιώθεις μέσα σου.

Καθὼς ὁ ταξιδιώτης πλανιέται ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά στὴν ἄλλη, δὲ χορταίνει νὰ βλέπει ἐλιές, αἰωνόβια πλατάνια, κάθε λογῆς δέντρα καὶ χιλιόχρωμα λουλούδια, μὲ μύρια ἀρώματα, πού θαρρεῖς καὶ τὰ στέλνουν σὰ θυμίαμα στὸν Οὐράνιο Πατέρα, πού ἔπλασε τόσο ὁμορφὴ τούτη τὴν Ἡπειρώτικη γωνιά.

Τὰ θήματα τοῦ ταξιδιώτη τὸν ὀδηγοῦν σὰ ἀνηφορικὰ σπιτάκια πού εἶναι σκαρφαλωμένα στὴν πλαγιά, χαμένα μέσα στὸ πράσινο, καὶ εἶναι αὐτὰ ἡ κυψέλη ἑνὸς κόσμου πού κρατᾶει στοὺς ὤμους της μιὰ παλιὰ δόξα, μιὰ ὀλόκληρη ἱστορία, πού τὴν κάνει περήφανη γιὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ ξάγρυπνη γιὰ τὸ μέλλον.

Παραβλέποντας τὴν ἄλλη ἱστορία της, θὰ σταθοῦμε σὲ δύο σταθμούς της, στὴν ἀρχαία ἐποχὴ μὲ τὸ Νεκρομαντεῖο καὶ στὴ νεώτερη μὲ τὸν Ἄλῃ Πασᾶ.

Σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν Πάργα βρίσκεται τὸ Νεκρομαντεῖο τῆς Ἐφύρας καὶ ἡ Ἀχερουσία λίμνη, πού σήμερα μετὰ τὰ ἀποξηραντικὰ ἔργα, ἔχει γίνει μιὰ εὐφορὴ πεδιάδα, πού δόθηκε στοὺς ἀγρότες γιὰ

καλλιέργεια. Κοντὰ στὸ Νεκρομαντεῖο συμβάλλουν τὰ δυὸ μυθικὰ ποτάμια, ὁ Κωκυτὸς καὶ ὁ Ἀχέροντας.

Ὁ Ἀχέροντας ἐκβάλλει κοντὰ στὴν Πάργα. Ὁ ταξιδιώτης μπορεῖ νὰ τὸν διαπλεύσει μὲ καραβάκι καὶ νὰ φθάσει στὸ Νεκρομαντεῖο. Νὰ κάνει τὸ ταξίδι αὐτὸ πού ἔκανε στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ὁ Χάροντας, παίρνοντας γιὰ ἀμοιβὴ ἓνα ὄβολο γιὰ νὰ πάει τὶς ψυχὲς στὸν ἄλλο κόσμο.

Ἀπὸ μακριὰ φαίνονται τὰ εἶρηπια τοῦ Νεκρομαντείου καὶ πάνω τους, σ' ἓνα συνταίριασμα, πού μόνο τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα θὰ μπορούσε νὰ πετύχει, ἡ Βυζαντινὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ' Ἰωάννη. Ἡ ὄλη οἰκοδομὴ τοῦ Νεκρομαντείου ἀνάγεται στὸν 6 π.Χ. αἰώνα.

Σὲ λίγο μπαίνουμε μέσα: Νὰ τὸ ἀνάκτορο τοῦ Πλούτωνα καὶ τῆς Περσεφόνης. Νὰ ἡ Πύλη τοῦ Ἄδη, πού φύλαγε ὁ Κέρβερος, ὁ σκύλος μὲ τὰ τρία κεφάλια, πού ὅταν ἔβλεπε κάποιον νὰ ἔρχεται τὸν ὑποδεχότανε μὲ χαρὲς, κουνώντας φιλικὰ τὴν οὐρά του, μὰ σὰν ἴθιλε κάποιος νὰ βγεῖ τοῦ ἔδειχνε τὰ ἄγρια δόντια του, ἔτοιμος νὰ τὸν κατασπαράξει.

Στὸ Νεκρομαντεῖο ἔφθαναν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδας νὰ ρωτήσουν γιὰ τοὺς δικούς τους πού ἦταν στὸν κάτω κόσμο καὶ νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί τους. Πρῶτα ἔπρεπε νὰ θυσιάσουν κάποιο μαῦρο ζῶο, μετὰ νὰ μείνουν κάπου ἓνα μῆνα ἐκεῖ γιὰ νὰ ἐξαγνιστοῦν καὶ τέλος περνοῦσαν ἀπὸ τὸ λαβύρινθο

καὶ ἔμπαιναν στὸ ἄδυτο, ὅπου θὰ ἔπαιρναν τὶς πληροφορίες. Φεύγοντας θὰ ἔρριχναν μιὰ πέτρα πίσω της, τὸ λίθο τοῦ ἀναθέματος, δείχνοντας ἔτσι πῶς δὲ θὰ ξαναγουρῖσουν.

Εἶχαν καὶ διάφορα πῆλινα ἀγγεῖα τῆς Περσεφόνης, ἄλλα γιὰ τὶς προσφορὲς στοὺς νεκροὺς, διάφορα γεωργικὰ καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα, πού ὅλα σχεδὸν ἦσαν προσφορὲς τῶν ἐπισκεπτῶν.

Ἐδῶ εἶχε ἔρθει καὶ ὁ μυθικὸς Ὀδυσσεύς, πού μετὰ ἀπὸ θυσία, ἐπικοινωνῶνσε μὲ τὶς ψυχὲς τοῦ Κάτω Κόσμου.

Τὰ χρόνια πέρασαν, ὁ πέπλος τῆς λήθης τὰ σκέπασε ὅλα, ὅταν τὸ 168 π.Χ. ὁ Ρωμαῖος Αἰμίλιος Παῦλος σκόρπισε τὴν καταστροφὴ καὶ ἀφάνισε 70 ἠπειρωτικὲς πολιτεῖες. Καὶ ἔτσι ἡ Ἥπειρος ἔμεινε τὸ πιὸ ἄγνωστο, μέσα στὰ ἄγνωστα, κομμάτι τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδας.

Τὸ ὄνομα τῆς Πάργας ξανεμφανίζεται γύρω στὸ 1320 μ.Χ., μετὰ πάλι τὸ 1337 ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Κατακουζηνὸ σὰν ὄχυρὴ πόλη, πού μένει πιστὴ στὸν Αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικο Γ'. Καὶ τέλος γύρω στὸ 1360 μὲ 1365 κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ γύρω ὄρεινά καὶ ἐγκαθίστανται οἱ κάτοικοι στὴν παραλία καὶ κυρίως γύρω στὸ Κάστρο.

Μετὰ ἀρχίζουν οἱ περιπέτειές της, μιὰ τὴν ἔχουν οἱ Βενετσάνοι, τὴν ἄλλη τὴ διεκδικοῦν οἱ Τούρκοι καὶ ἄλλοτε οἱ μεγάλοι προστάτες Γάλλοι, Ρῶσοι καὶ κυρίως Ἕλληνοι!!

Καὶ φθάνει ἡ σκληρὴ μέρα πού ἡ

Πάργα πουλιέται ἀπὸ τὸν Ἕλλη ἀρμοστή Μαίτλανδ στοὺς Τούρκους, στὸν ἄπληστο Ἰωάννη Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ὅτι δὲν κατάφεραν οἱ Τούρκοι μὲ τὰ ὄπλα, γιὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀπέκρουση τῶν Παργινοῦν σὰν λιοντάρια ἀπέκρουαν καθὲς ἐπίθεση ὑπερασπιζοντας τὸ πιὸ πολύτιμο ἀπ' ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τὴν Πατρίδα, τὸ κατάφεραν τώρα μὲ τὸ χρῆμα.

Τὸ γεγονός μᾶς τὸ δίνουν μὲ ἄριστο τρόπο τὰ ἱστορικὰ δημοτικὰ τραγούδια πού σώζονται. Γιὰ τὸ ἱστορικὸ δημοτικὸ τραγούδι εἶναι αὐτὸ πού ξεπήδησε ἀμέσως ἀπὸ ἱστορικὰ γεγονότα ἢ περιστάσεις, εἶναι τὰ τραγούδια πού τραγουδοῦν ἢ περιγράφουν ἱστορικὰ γεγονότα ἢ πρόσωπα καὶ ἀναφέρουν τόπο, χρόνο καὶ ἄλλες ἱστορικὲς λεπτομέρειες.

Δὲν ὑπάρχει ἐπεισόδιο τῆς ἱστορικῆς μας ζωῆς πού νὰ μὴ συγκίνησε τὸν ἀνώνυμο λαὸ καὶ μὲ τὴ δύναμη τῆς ἐσωτερικῆς ὀρμῆς τῆς ψυχῆς του μᾶς ἔδωσε τραγούδια μέσα στὰ ὅποια φαίνεται ὀλόλαμπρος, ἀπαρασάλευτος καὶ ἀδιατάραχτος ὁ ἐθνικὸς προσανατολισμός.

Ἡ λαϊκὴ μουσικὴ θὰ πάρει τὰ θέματα τῆς ἀπὸ διάφορα ἱστορικὰ γεγονότα, ἀπὸ τὸ παιδομάζωμα, ἀπὸ τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινούπολης, ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν, ἀπὸ τὶς ἀλώσεις διαφόρων πόλεων, ὅπως εἶναι τὰ Γιάννενα, ἢ Ἄρτα καὶ ἡ Πάργα πού τώρα μᾶς ἀπασχολεῖ.

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ τραγούδια ὁ λαϊκὸς ποιητὴς μᾶς δίνει ἀκριβεῖς πλῆ

ροφορίες και έκφράζει τούς πόθους και τή θέση πού ἔπαιρνε ὁ λαός στα διάφορα γεγονότα. Τά δημοτικά ιστορικά τραγούδια θά διαπιστώσουμε ὅτι συγκινοῦν γιά τὸ ἀπέριττο κάλλος, τὴν ἀβίαστη ἀπλότητά τους, τὴ φραστική δύναμη καὶ ἐνάργειά τους, τὴν ἀκρίβεια καὶ ἐντονότητα τῶν αἰσθημάτων τους. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μέσα στὴν ιστορική πορεία ἔκανε τραγούδι τὶς νίκες τοῦ Ἔθνους του καὶ θρῆνο τὰ ἀτυχήματά του διασώζοντας ἔτσι ὄχι μόνο τὴν ψυχὴ του ἀλλὰ καὶ ἀδούλωτο τὸ φρόνημά του. Γιά ἄλλη μιὰ φορά τὸ διαπιστώνουμε αὐτὸ καὶ σὲ μιὰ παραλλαγή πού ἀναφέρεται στὴν παράδοση τῆς Πάργας ἀπὸ Ἄγγλους στὸν Ἀλῆ Πασᾶ.

Εἶναι Μ. Παρασκευὴ τοῦ 1819, πρὶν δύο χρόνια εἶχε ὑπογραφεῖ ἡ συνθήκη παραδόσεως ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους στοὺς Τούρκους ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 150.000 χρυσῶν λιρῶν, μὲ τὸν ὄρο ὅτι ἡ Τουρκία θά παραιτεῖτο ὀριστικά ἀπὸ τὰ Ἐπτάνησα. Τὸ ποσὸ μὲ τὸ ὁποῖο ἐκτιμήθηκε ἡ περιουσία τῶν Παργινῶν εἶναι πολὺ μικρότερο ἀπὸ τὴν πραγματικὴ τῆς ἀξία, ἀν μποροῦμε νὰ ἀποτιμήσουμε σὲ χρῆμα τέτοιες ἀξίες.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο πού ἦταν πιὸ τραγικό, εἶναι ὅτι συμφώνησαν καὶ τὶς λεπτομέρειες τῆς παραδόσεως τῆς Πάργας.

Οἱ ὅροι τῆς παραδόσεως εἶναι σκληροί, ἢ θά δεχτοῦν τὴν κυριαρχία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, πού ὑπόσχεται ὅτι θά τοὺς προστατέψει κατὰ κάποιον τρόπο ἢ θά πρέπει νὰ ἐγκατα-

λείψουν τὴν πατρίδα τους καὶ νὰ πάρουν τὸν δρόμο τῆς ξενιτιάς, νὰ πᾶνε στὴν Κέρκυρα.

Γιά λίγο ξαφνιαζόνται, ἀλλὰ ἀμέσως ἀνασκουμπώνονται καὶ μαζεῦν τὰ πάντα, εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ φύγουν, νὰ μὴν ἀφήσουν τίποτε στα χέρια τοῦ τυράννου, πού μὲ τόσες θυσίες, κατ' ἐπανάληψη, ἀντιμετώπισαν.

Παίρνουν μαζί τους ὅλα τὰ ἱερά καὶ ὄσια, ὅλα τὰ κειμήλια τὰ προγονικά. Οἱ ἱερεῖς «γδύνουν» τὶς ἐκκλησίες, παίρνουν τὶς εἰκόνες καὶ τὰ ἅγια δισκοπότηρα. Τὰ παιδιὰ σκάβουν τοὺς τάφους καὶ ἢ καῖνε ἢ παίρνουν μαζί τους τὰ κόκκαλα τῶν γονιῶν τους, «Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν, Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν». Ἀκόμα καὶ χῶμα γεμίζουν στα τσουβάλια γιά νὰ τὸ πάρουν μαζί τους, τίποτε δὲν πρέπει νὰ μείνει στὸν αἰμοβόρο κατακτητή.

Καὶ παίρνουν τὸ δρόμο τῆς ξενιτιάς, ξεκινοῦν μὲ τὰ καράβια γιά τὴν Κέρκυρα. Φεύγουν ἀφήνοντας πίσω μαῦρο καπνὸ καὶ ἐρείπια καὶ τὸ πουλάκι, φαινόμενο συνηθισμένο στὴν δημοτικὴ μας ποίηση, μοιρολογάει καὶ λέει:

(Συνεχίζεται)

Τὸ Θη-Ρίον

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤ. Δ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΗ

Ἀκούσαμε, μάθαμε, θρηνήσαμε γιὰ τὴν τραγωδία ποὺ γίνηκε στὸν Κάβο Ντόρο. Τὸ ὀχηματαγωγὸ «Χρυσὴ Αὐγὴ» ποὺ πήγαινε ἀπ' τὴ Ραφήνα στὴν Ἄνδρο μὲ καύσιμα καὶ τρόφιμα βρέθηκε στὸ μαῦρο θυθὸ μαζὺ μὲ καμμιά τριανταριά ψυχές. Χίλια δυὸ ἀκούστηκαν γιὰ τὰ αἷτια τῆς τραγωδίας, θὰ μπορούσε νὰ βγῆ καὶ κανένας νὰ πῆ ὅτι ἦταν ἀνάγκη νὰ πάη στὰ νησιά γιὰ νὰ προκάνη τὸν κόσμον ἀπὸ ἀλεῦρι καὶ καύσιμα. Νησι εἶναι ἡ Ἄνδρος καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος ἀπ' τὸ δρόμον τοῦ Κάβο Ντόρο.

Ἐμεῖς τί δικαιολογία θὰ βροῦμε ἂν βρεθοῦμε καμμιά μέρα στὸ θυθὸ τοῦ Ρίου. Μὴ σᾶς φαίνεται παράξενο. Τὰ φέρρου μπόουτ μὲ τὸ μικρότερο μπουρίνι μπορεῖ νὰ τουμπάρουν, οὔτε καρίνα οὔτε σαβούρα ἔχουν, ἐκτὸς ἀπ' τὴ σαβούρα τῶν Ἑπειρωτῶν ποὺ σὰ γελάδια μᾶς φορτώνουν καὶ μᾶς ἀρμέγουν καὶ διπλοαρμέγουν.

Καὶ δικαιολογημένα θὰ μᾶς ποῦν: Δὲν εἶχατε στόμα νὰ φωνάξετε προχθές στὸ... μεσοχωρι σας στὸν Ἄνδρεια ποὺ μᾶς ἔταξε ὅτι θὰ μᾶς ἀπαλλάξη ἀπ' τὴν κατάρρα τῆς Κατάρρας, νὰ ζητήσετε μιὰ στάλα στεριανὸ δρόμον γιὰ τὴν πρωτεύουσα γιὰ ν' ἀπαλλαγεῖτε ἀπ' τὴ ντροπὴ τοῦ Θη-Ρίου; Δυὸ δεκάρες κοστίζει ὁ

δρόμος Ἰτέας — Πόρτο Γερμενοῦ— Ἀθήνας, μέχρι τὴν Ἰτέα εἶναι ἔτοιμος. Ἄν γίνει κι' ὁ δρόμος Ἀγρινίου — Ναυπάκτου μὲσω Μακρυνείας θὰναι καὶ πενήντα χιλιόμετρα συντομώτερος.

Μπροστὰ στ' ἄλλα δισεκατομμύρια γιὰ τ' ἄλλα ἔργα ποὺ μίλησε ὁ Ἄνδρέας εἶναι πενταροδεκάρες τὰ ἔξοδα γιὰ τὸ στεριανὸ δρόμον. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάει μὴν τὸν καταφέρουν καὶ θάλουν μπροστὰ γιὰ κανένα γεφύρι καὶ μᾶς δέσουν χεροπόδαρα στὸ Θη-Ρίον νὰ πληρώνομε παντοτεινὰ χαράτσι. Ἄς φκιάζουν ὅσα γεφύρια θέλουν ἐγὼ θέλω μιὰ πεντάρρα σίγουρο δρόμον γιὰ ν' ἀποφύγω τὸ ντρόπιασμα στὸ Θη-Ρίον. Τῶγραφα κι' ἄλλη φορὰ θέλω νὰ χω σίγουρο δρόμον γιὰ νὰ πάω στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ τὴν ὑπερασπιστῶ, ἂν παραστῆ ἀνάγκη, ἀπ' τὰ Μεμέτια ποὺ ἐτοιμάζουν ἐναντίον μας οἱ μεγάλοι μας σύμμαχοι, νὰ μᾶς εἶχε κάψει τὸ τσιόκαλο κι' ἐμᾶς κι' αὐτουνούς, νὰ κρεμάσω στὸν ἕνα πλάτη τις ὀχτῶ δεκαετίες μου καὶ στὸν ἄλλον τὸν τσιφτέ μου νὰ πάω νὰ ὑπερασπιστῶ τὸ πατριὸ ἔδαφος. Νὰ μὴ μῶ στὰ φέρρου μπότια τοῦ Θη-ρίου ποὺ στὰ... σαλόνια τους ἔχουν γραμμένα πατριωτικὰ συνθήματα ὅπως: Πατρός τε καὶ Μητρός τε καὶ τῶν ἄλλων προγόνων τιμιώτερον

καὶ ἀγιώτερον ἔστιν ὁ... ἀργύρης. Νὰ γιατί τὸ γράφω αὐτό. Στὴν ἐπιστράτευση τοῦ 1974 ἐσπευσμένα γύριζε στὰ Γιάννινα ἕνας ταξιτζῆς μὲ τὸ ταξί του ἄδειο γιὰ νὰ καταταγῆ, νὰ φήκει τὴν οἰκογένειά του του γιὰ νὰ ντυθῆ τὸ χακί. Τὸ θηρίο ἐπέμενε νὰ τὸν ἀρμέξῃ ντὸ—μοζ—ντὸ ὅποτε ὁ Πατούνας ἔγινε θηρίο, θρόντηξε τοὺς μεγάλους ντάκους στὶς λαμαρίνες κι' ἦρθε στὸ χακί.

Εἶχα γράψει κάποτε ἐδῶ ὅτι ὁ Καραμανλῆς θὰ μπορούσε νὰ σκοτώσῃ τὸ θη-Ρίο ἀλλὰ ὅπως δείχνουν τὰ πράματα τὸ θη-Ρίο θὰ ἦταν μεγαλύτερο γι' αὐτὸ καὶ δὲν τὸ πειράζει κανένας.

Ἀλήθεια τί γίνηκε μ' ἐκείνη τὴν ὑπόσχεση τοῦ Καραμανλῆ πὼς θὰ κἀνῃ πρωτεύουσα τοῦ κράτους μας τὰ Γιάννινα; Ἐγὼ πάντως τὸν περιμένω. Πολλὰ ἔχουμε ἀκούσει ἐμεῖς οἱ Ἑπειρῶτες γιὰ μᾶς. Ὁ μεγάλος Βενιζέλος μᾶς θάφτισε αἰώνιους "Ἕλληνες ὅταν ὁ Ἑπειρώτης μὲ τὸ ἀλάνθαστο κριτήριό του τὸν ψήφισε — ἡ μόνη περιοχὴ ποὺ ψήφισε τότες αὐτὸν γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὴ χώρα μας ἀπ' τὴν Καταστροφή, τὴ Μικρασιατικὴ. Χώρια ὁ ἄλλος ποὺ περνῶντας γιὰ χαζὸν τὸν καλὸ Ἑπειρῶτη εἶπε πὼς καὶ τ' ἄλογό του νάθαζε ὑποψήφιο βουλευτὴ θὰ τὸ θγάζανε οἱ Ἑπειρῶτες.

Ἀλλὰ ξαναγυρίζω στὰ προχθεσινά. Μᾶς ἔκανε καί... κοντοχωριανούς ὁ Ἀνδρέας. Σὲ κάποια στιγμή τὸν ἄκουσα νὰ λέει καὶ νὰ θάζει στὴν ἴδια γραμμὴ τὸ Καλέντζι τῆς Ἀχαΐας μὲ τὸ Καλέντζι τὸ δικό μας. Δὲν ἤμουν ἐκεῖ κοντά του νὰ

τὸν τραβήξω ἀπ' τὸ σακάκι καὶ νὰ τοῦ πῶ: Κοντοχωριανὸ εἶναι κάπως ἀλλοιώτικα τὰ πράματα. Ὁ Καλέντζιώτης τῆς Ἑπείρου καὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας εἶναι φόρου ὑποτελῆς στὸν ἄλλον Καλέντζιώτη, πληρώνει κεφαλιάτικο φόρο, χαράτσι στὸ θη-Ρίο γιὰ νὰ πάῃ στὴν Ἀθήνα. Θὰ τοὺς ἔρχεται καλὰ τῶν Καλέντζιτῶν τοῦ Μοριᾶ νὰ πληρώνουν χαράτσι γιὰ νὰ ῥθουν στή... μελλοντικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας;

Καὶ εἶχε μὲ μεγάλα κεφαλαῖα γράμματα στὸ βῆμα ποὺ μιλοῦσε ὁ ἐκεῖθεν τοῦ Ρίου Καλέντζιώτης τὰ λόγια Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ. Ἐμένα ὁμως ἂν δὲ μοῦ φκιάξει μιὰ πεντάρα στεριανὸ δρόμο ὁ Ἀνδρέας νὰ τὸν ἔχω γιὰ ὦρα θαλασσοταραχῆς ἢ Ἑθνικῆς ἀνάγκης δὲ θὰ καταλάθω καμμιά ΑΛΛΑΓΗ καὶ θὰ φωνάζω ὄσο ζῶ, ἴσως καὶ παραπέρα:

—Ἡ Ἑλλάδα ἀνήκει στοὺς... μισοὺς "Ἕλληνες!

Κούρεντα 25 Φλεβάρη 1983

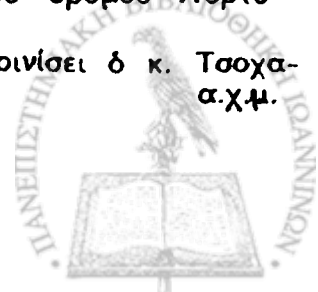
Ἀναστάσιος Δ. Παπαγγέλης

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Συμφωνοῦμε μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ Ἱατροῦ κ. Παπαγγέλη τονίζοντας τὴν ἀδίαριτη εὐθύνῃ ὄλων τῶν τελευταίων κυβερνήσεων, τουλάχιστον ἀπὸ τὴ Μεταπολίτευση κι ἔπειτα, ποὺ ἦταν καὶ ἀνάδοχοι τῆς Ἰδέας γιὰ τὴν κρεμαστὴ οὐράνια γέφυρα τοῦ Ρίου - Ἀντιρρίου καὶ ἴσως καὶ γιὰ τὴν ἐκπόνηση μελετῶν.

"Ἐτσι γίνεται πιστευτὸ ἀπὸ μᾶς τοὺς Ἑπειρῶτες καὶ γενικὰ Δυτικοελλαδίτες ὅτι σκοπιμότητες ὑπὲρ τῶν Πελοποννησίων ἢ ἄλλων εἶναι οἱ λόγοι, ποὺ δὲ γίνεται τὸ κομμάτι τοῦ δρόμου Πόρτο - Γερμενοῦ Ἰτέας.

Νὰ μᾶς τὸ διευκρινίσει ὁ κ. Τσοχατζόπουλος.

ΜΕΣΕΛΕΔΕΣ (Μολογήματα τῶν πατέρων μας)

Τοῦ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ,

Ποῦ κάθονται οἱ ἀκάλεστοι;

Ἄπο δύο μαλωμένα ἀδέρφια στή Δρόβιανη τῆς Βόρ. Ἡπείρου, ὁ ἕνας κάλει τὸ γάμο του καὶ δὲν καλεῖ τὸν ἀδερφό του. Ἡ γυναῖκα τοῦ μεγάλου βρῆκε τὴν εὐκαρία γὰ θάλη κι ἄλλη σφήνα ἀνάμεσά τους.

—Ἔδες ὁ προκομένος; Δὲ μᾶς κάλεσε. Κάλεσε ὄλο τὸ χωριό.

—Τοιμάσου γυναῖκα γὰ πάμε!

—Ποῦ γὰ πάμε; Ἀκάλεστοι; Ὅχι δὲν πάω πουθενά.

—Τοιμάσου, γυναῖκα, γιατί ἄλλοιῶς σὲ χωρίζω.

Τὴν ἔβαλε καὶ ζύμωσε τὴν πιὸ μεγάλη μπουγάτσα, 5—6 ὀκάδες. Διᾶλεξε κι ἕνα ἀργι 15—16 ὀκάδες κι ἀφοῦ τὸ ἔβαψε κόκκινο κυτῆσαν Κυριακὴ ἀνήμερα γιὰ τὸ γάμο.

Ὅταν ζυγῶσαν στοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτι ἔγινε μεγάλη ἀναταραχὴ. Ἀνησυχῆσαν ἀπὸ μέρους του μήπως ἀνάψη πάλι ἡ ἔχθρα μὲ τὸ ἀκάλεστο τὸν ἐρχομό. Ὅμως ὁ ἀδερφὸς προχωρεῖ χαμογελαστός.

—Ποῦ κάθονται οἱ ἀκάλεστοι, ἀδερφέ μου;

—Στὰ δεξιά, ἀδερφέ μου ἀγαπημένε, τοῦ ἀπαντάει ὁ μικρὸς καὶ τὸν πῆρε καὶ τὸν ἔβαλε στὰ δεξιά του, στὸ τραπέζι, ἐνῶ τὰ λαλοῦμενα θαροῦσαν, τὰ τραγούδια συνεχίζονταν καὶ τὰ δάκρυα ἔτρεχαν βρύσες ἀπὸ τῶν ἀγαπημένων ἀδερφῶν τὰ μάτια.

Χαλάλισου μὴρ' νύφη!

Οἱ συγγενεῖς τῶν νεονύμφων καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς καλεσμένους τοῦ γάμου καλοῦσαν μὲ τὴ σειρά τους αὐτοὶ τοὺς νεονύμφους μετὰ τὸ γάμο καὶ τοὺς κάνανε χασισοῦντὲ (χαλβᾶ) μὲ βούτυρο καὶ νισεστὲ πρὸς τιμὴ τους. Ἔτσι οἱ νεόνυμφοι μέρες μετὰ τὸ γάμο ἐπισκέπτονται τὰ σπίτια αὐτῶν, ποῦ τοὺς ἐτίμησαν κι ἦρθαν στὸ γάμο τους. Χαιρετοῦν ὄσους συναντοῦν στὸ δρόμο καὶ ἡ νύφη ὑποκλίνεται καὶ φιλεῖ τὸ χέρι: τῶν γνωστῶν, μὰ καὶ τῶν ἡλικιωμένων ἀγνωστῶν τὸ χέρι καὶ φιλοδωρεῖται ἀπ' αὐτούς.

Ἐνα ζευγάρι νεονύμφων στή Δρόβιανη ἔκανε τίς τυπικὲς αὐτὲς ἐπισκέψεις. Ἡ δεκαεπτάχρονη ξενοχωρίτισσα νύφη ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ χέρι κι ἐνὸς γύφτου, ποῦ συνάντησαν στὸ δρόμο.

Συγκινημένος ὁ γύφτος ἔβγαλε ἀπὸ τὸ μαγκῆλι του τὴ μοναδικὴ περιουσία, ποῦ εἶχε: ἕνα μετζήτι.

—Χαλάλι σου, μὴρ νύφη, τῆς εἶπε, γιατί πρώτη φορά φιλήθηκε γύφτου χέρι ἀπὸ νύφη!

Καὶ εἶχε δίκιο, γιατί τὰ ἔθιμα ἂν ἐπέβαλαν τὸ χειροφιλήμα, ὅμως αὐστηρὰ ἀπαγόρευαν τοῦτο γιὰ τοὺς γύφτους.

(Ἀνακοίνωση ἀπὸ τὸν Κώστα Σιούτη)

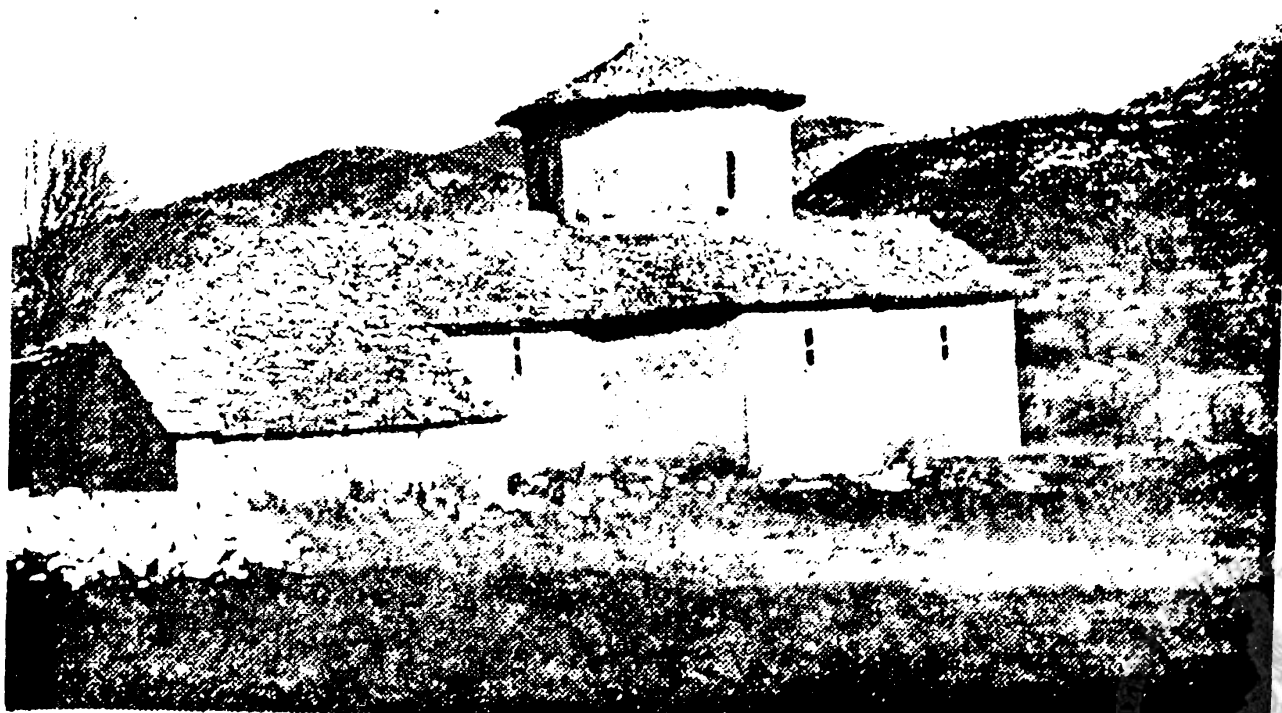
Οἱ πόντοι τῆς κοντινάς καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Τούρκου

Τούρκος καὶ Ρωμὸς παίζουν στὸ
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 189)

Ναός Ἁγίου Γεωργίου Κόνταικας Γραμμενοχωρίων.

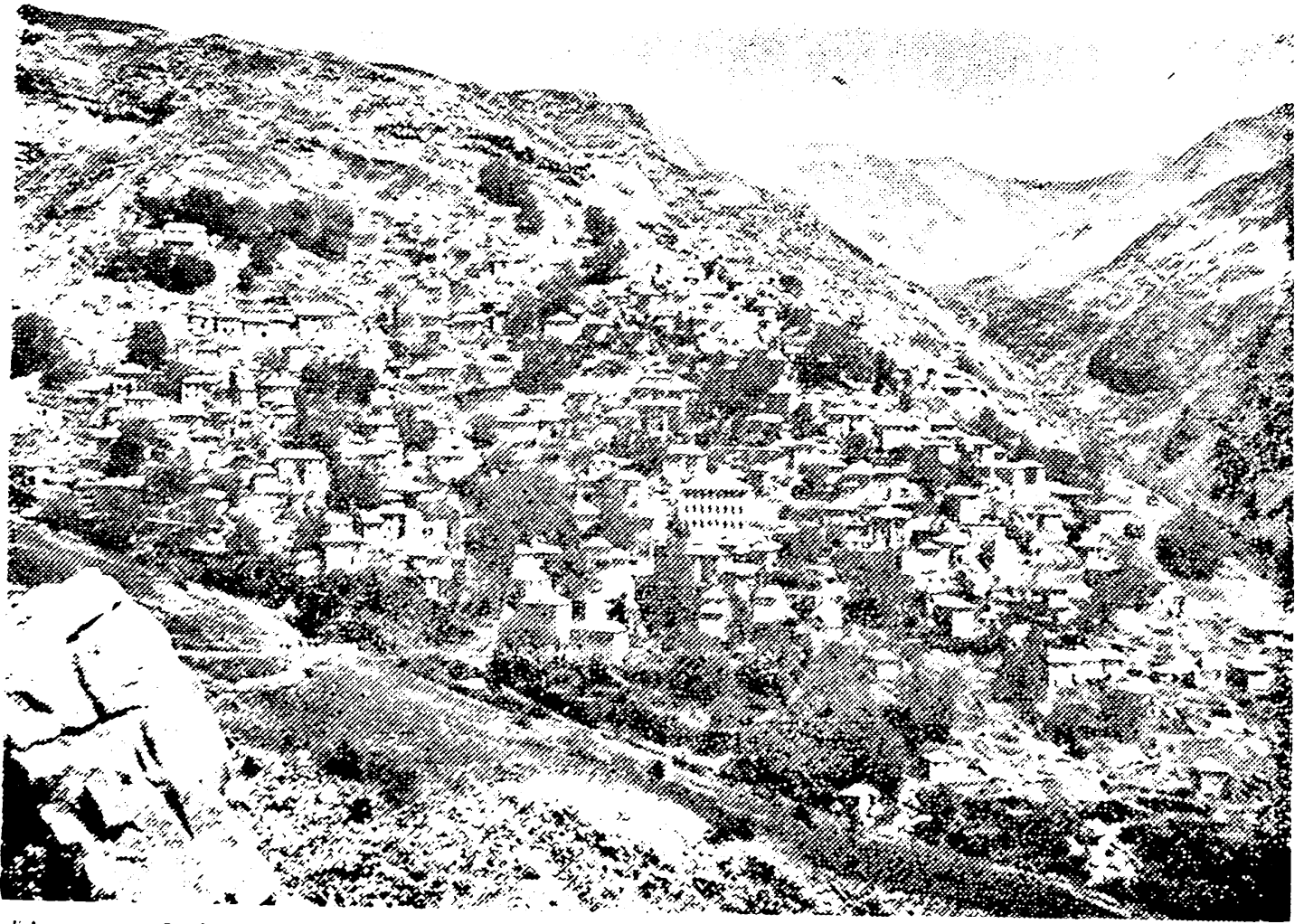
(Ἄρχεῖο Ἄποστ. Βερτοδούλου)

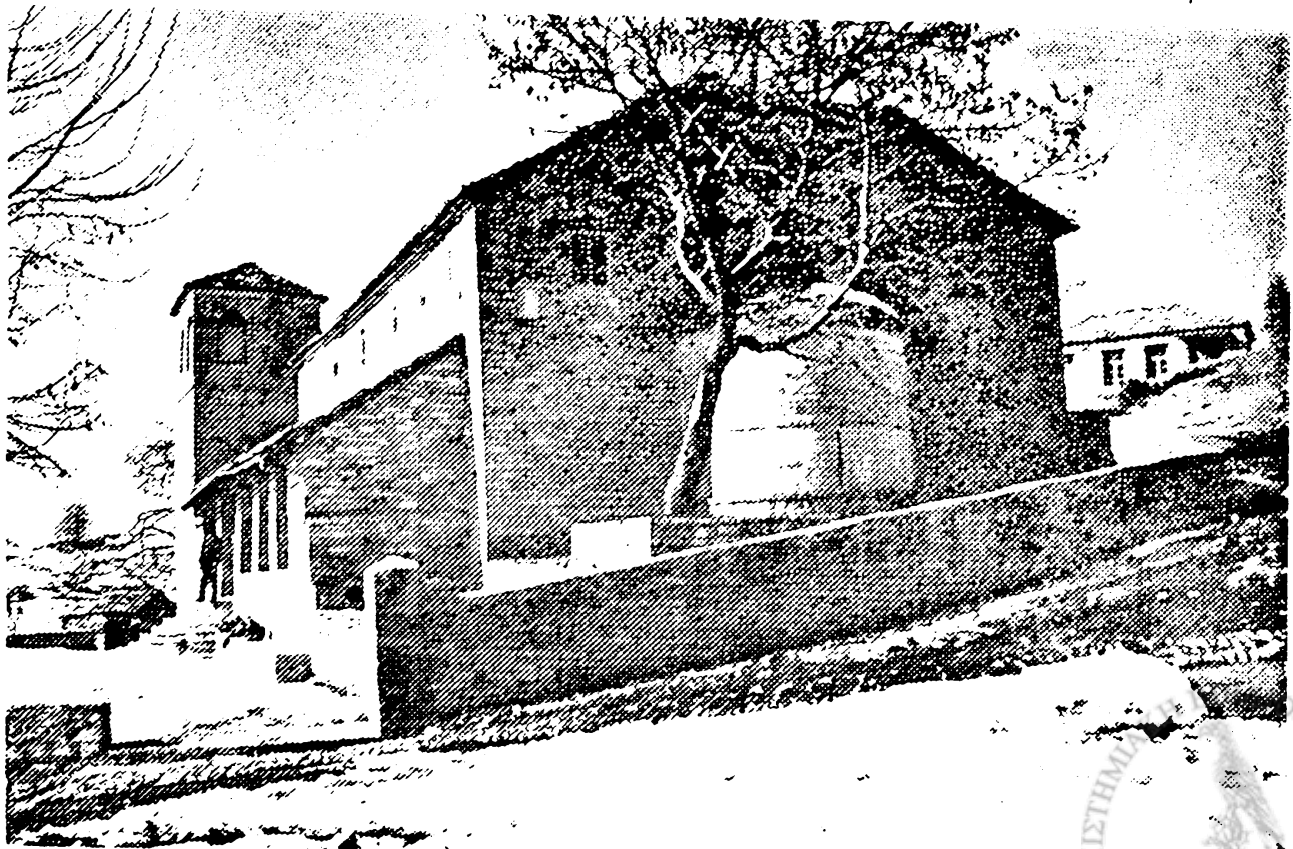
Ναός Ἁγίου Γεωργίου Κάτω Σούδρα (Πιτρινά Ζαφορίου).

(Ἄρχ. Ἄπ. Βερτοδούλου)

Άποψη του ιστορικού Συρράκου, πατρίδας του Ποιητή Κ. Κρυσταλλη και του πολιτικού
Ίωάννη Κωλέττη.
(Άρχείο Άποστ. Βερτοδούλου)

Εραδέτο Ζαγορίου. Ναός Γεν. Θεοτόκου.

(Άρχείο Άποστ. Βερτοδούλου)

Γιατρικά κατὰ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821

ΤΟΥ ΔΗΜ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

Παίρνω ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ δημοσιευθὲν ἄρθρον τοῦ κ. Λέοντος Μελά, «Γιατροί, Γιατρικά, Γιατροσόφια. στὰ χρόνια τὰ παλιὰ» γιὰ νὰ δώσω στὸ Δελτίο ὀλίγα συμπληρωματικὰ στοιχεῖα. Κυριάκος Ὑδραῖος ἦτο ὁ ἰατρός χειρουργὸς τὸν ὁποῖον εἶχε μαζί του ὁ Γ. Καραϊσκάκης, στὸ Κερασίι, ὅταν διοικοῦσε τὴν μεγαλυτέραν στρατιάν τὴν ὁποίαν παρέταξε τὸν Ἔθνος κατὰ τοῦ κατακτητοῦ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Σώζονται στὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους μικρὰ ἰδιόγραφα τοῦ Καραϊσκάκη σημειώματα πρὸς τὸν Κυριάκον τὰ ὁποῖα συνώδευον τοὺς ἀσθενεῖς ἢ τραυματίας εἰς τὸν ἀνωτέρω ἰατρὸν.

Μάλιστα εἰς ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ὁ Καραϊσκάκης γράφει «πρόσεξε γιατρέ Ὑδραῖε νὰ μὴ κόψης τὸ ποδάρι τοῦ στρατιώτη». Τὰ σημειώματα αὐτὰ εἶχαν τὴν ἔννοιαν ὅπως προσέξῃ περισσότερο ὁ γιατρός γιὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν. Ἐπειτα ὑπάρχουν καὶ πίνακες φαρμάκων τὰ ὁποῖα καὶ μόνον αὐτὰ, διέθετε τότε ἡ Κεντρικὴ Διοίκησις καὶ ὁ Γενικὸς Φροντιστὴς Στερεᾶς Ἑλλάδος Ἰωάννης Μελάς διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σωμάτων τῆς Ἐπανάστασης. Τὰ φάρμακα αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς:

Τσιρότο μολυβόχωμα
Τσιρότο μερκουριάλε

Τσιρότο Ντεκαποῦμ
Κεραλοιφή
Ἄλοιφή ἀψιά
Τσιρότο Ντιγγενοβρῦθ
Ἄλοιφή τῆς Ἀλτέας
Βάλαμο Ντιγγενοβρῦθ
Πρατσηπητάτο Ρόσσο
Ζάχαρ ντέ Σατοῦρνο
Σουμπλεμάτο Κοροζέβο
Γόμα Μίρα
Γόμα Ἀράθικο
Γόμα Μαστιτζέ
Κιτρόνερο
Διαμόνερο
Κακλόνερο
Λουθόνερο
Ἀσημόνερο
Τριανταφυλλόνερο
Σπίρτο τῆς Μέλισσας
Σπίρτο Σαλαμονιάσκο
Σπίρτο τῆς Ρακῆς
Ἐκπράτο τῆς Κάουνας
Σαρβατζάλι
Ρεβέντι
Συναμικὴ
Κραμόριον
Ἄλας Ἰγγλιτέρας
Ἄλας λαφοκάρατο
Τζαλάπα ψιλὴ
Τάταρον Ἀμματικὸν
Μπεκουσκάνα
Κίνα χονδροκοπανισμένη
Κίνα σκόνη ψιλὴ
Κινίνο
Βαλαριάνα
Ὅπιο

Κανταρίδα Σκόνη
Πάστα Βιζιγάντι
Λικορανόδιον
Λαούβδανο
Κάμφορα
"Ολιο ντ' Βιθριόλο
'Οξυμέλι τῆς Μπότσικας
Λαβδαλόβιντο
Πέτρα 'Ιμφαστινάλ
Βιτριόλι Γαλάζιο
Νίτρον
Κριμὸς στομπανισμένος ψιλὸς

Στύψη
Λιβάνι 'Αρσενικόν
Διὰ τὴν χειρουργικὴν:
Τσιμέντο Βενέτικο
Γόμα Μούρα
Λιβάνι
Κερί καθαρὸν
Ξύγκι πρόβειο
Μίνιον
Μαστικά
Πύρετρον
Πάτρα Γυβερνάλη

Ἐκ τῆς φωτογραφικῆς ἔρανο στὸ φωτογραφικὸ "Ἀτλάντα

Ἡ ἔκκλησή μας γιὰ τὴ φωτογραφικὴ ἀποτύπωση τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου θρῖσαι ὀλοένα ἀπὸ γρήγορη. Σανατονίζομε ὅτι ἡ δημοσίευσή τους εἶναι ὁ μόνος τρόπος γὰ ἀποδησαριστοῦν.

Οἱ ἄνθρωποι δέγονται συναισθηματικὰ μὲ τὰ ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Εἶναι φυσικὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ γὰ τὰ κρατοῦν, ὡς βιωματικὲς συγκινήσεις, στίς κασέλες καὶ στὰ συρτάρια. Σταθμοὶ ζωῆς. Καὶ μάλιστα φωτογραφίαι.

Ἀλλὰ οἱ γενεές — ζωάρια τίς λέγαν οἱ παλαιοὶ — διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλη. Εἶναι φυσικὸ ἐπίσης γιὰ τοὺς ἀπογόνους τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὰ γὰ λιγιστεύει. Ἔτσι ὁ κίνδυνος γὰ χαθοῦν γίνεται ἀφευκτος. Ἀμυδρὴ ἐλπίδα ὑπάρχει γιὰ ἓνα ἐλάχιστο μέρος ἀπ' αὐτὲς γὰ φτάσουν στοὺς παλαιοποῦλες καὶ ἀπὸ κείνους στὰ χέρια τῶν Συλλεκτῶν.

Εἶναι χρέος μας γὰ διασώσουμε ἀπὸ τὴν παράδοσι τῶν πατέρων μας ὅ,τι μποροῦμε γιὰ τίς γενιές, ποὺ ἔρχονται, τοὺς Φιλοτέχνους, τοὺς Μελετητὲς τοῦ βίου

τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοὺς Ἐρευνητὲς τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Φωτογραφικὸς Ἀτλας τῆς Ἠπείρου, θὰ ἔχει γενικὲς ἐνότητες στίς ὁποῖες θὰ ἐνταχθεῖ τὸ φωτογραφικὸ ὕλικό.

1) Ἱερὰ Σκηνώματα, 2) Ἀρχαιολογικὰ Μνημεῖα, 3) Παραδοσιακὰ Κτίρια, 4) Οἰκισμοὶ ἰδιαίτερου ἀρχιτεκτονικοῦ κάλλους, 5) Γεφύρια, 6) Τοπεῖα καὶ φυσικὲς καλλονές, 7) Σκηνὲς τοῦ καθημερινοῦ βίου, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων (Γέννησι, Βάπτισι, Γάμος, Χοροί, Πανηγύρια, γιὰ τὴν ἐνδυματολογικὴ πλευρά), 8) Σχολεῖα, 9) Μεγάλοι Διδάκταλοι, 10) Ἀγωνιστὲς, 11) Εὐεργέτες Μικροὶ - Μεγάλοι, 12) Ἱδρύματα Ἠπειρωτικῆς Εὐεργεσίας, 13) Κληρικοί, 14) Ἐορτασμοὶ καὶ Ἐπέτειοι.

Ἡ ὑποδομὴ τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἀτλαντα χτιζεται κάθε μῆνα μὲ τὴν ἐκδοσι τοῦ Δελτίου τῆς Ἐταιρείας.

Οἱ ἀποστελλόμενες φωτογραφίαι θὰ ἐπιστραφοῦν στοὺς κατόχους σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τους.

α.χ.μ.

Φιλολογικά & Καλλιτεχνικά Πορτραίτα

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΗΜ. ΚΡΑΝΟΣ
(Λαϊκός Ζωγράφος)

***

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.:

Ὁ συνεργάτης μας κ. Α. Χ. Μ. σὰς παρακαλεῖ πολὺ νὰ διαβάσετε αὐτὸ τὸ βιογράφημα.

Εἰσβολὴ στὸν πνευματικὸ χῶρο τῆς Ἠπείρου ἀποτελεῖ τὸ ταλέντο τοῦ Χρήστου Κράνου ἀπὸ τῆ Μέγ-γουλη τοῦ Πωγωνίου. Ποῦ ἦταν κρυμμένο; Μὰ στὴ χόβολη τῆς καρδιᾶς, ἐκεῖ ποῦ θρῖσκεται ὅ,τι εὐγενικό κι ἀνθρώπινο ἔχουν οἱ ἄνθρωποι. Ἡ ζωὴ του; Τὸ κλασσικὸ ξεκίνημα τῶν περισσοτέρων Ἠπειρωτῶν, ἀγροτοκτηνοτροφικὴ οἰκογένεια τοῦ μικροῦ χωριοῦ.

Δημοτικὸ σχολεῖο κι ὁ μισεμὸς στὴν Ξενιτεία, ἄλλοτε τῆ μακρινῆ καὶ ἀργότερα τὴν κοντινῆ, Γιάννινα, Ἀθήνα. Κι ὕστερα βιοπάλη. Ὁ εὐγενέστερος τυχοδιωκτισμὸς τῶν Ἠπειρωτῶν. Ἀρτεργάτης καὶ μὲ προβίβαση Ἀρτοποιός, προσωπικότης τῆς Γειτονιάς καὶ γιατί ὄχι Ἀρτοποιημῆχανος καὶ Πρόεδρος τῶν Βιομηχάνων. (Μέντζος, Μπιτσόπουλος, Γκέκας, Μαντζίκας (Μίσκο). Μανάθης γυρολόγος κι ἔπειτα μαγαζάτορας, κέντρο ἔλξεως τῆς Γειτονιάς. Μπακαλόγατος μὲ τὸ ζεμπίλι κι ἔπειτα γαμπρὸς ἢ συνεταῖρος —ἀξιος τοῦ μαγαζάτορα — Σοῦπερ - Μάρκετ μὲ τὰ προτερήματα ,ποῦ ἔχει κουβαλήσει ἀπὸ τοὺς προπάτορες. Βοηθὸς γκαρσόνι κι ἔπειτα

Σερβιτόρος καὶ Ἐπιστάτης Ἐστιατορας μὲ κεντρικὲς Ταβέρνες, καὶ κέντρα παναθηναϊκῆς ἀκτινοβολίας. Παιδὶ τοῦ Χασαπαριοῦ, ποῦ κουβαλάει ἐπ' ὤμου τὸ ἀρνὶ στὸ δεύτε-

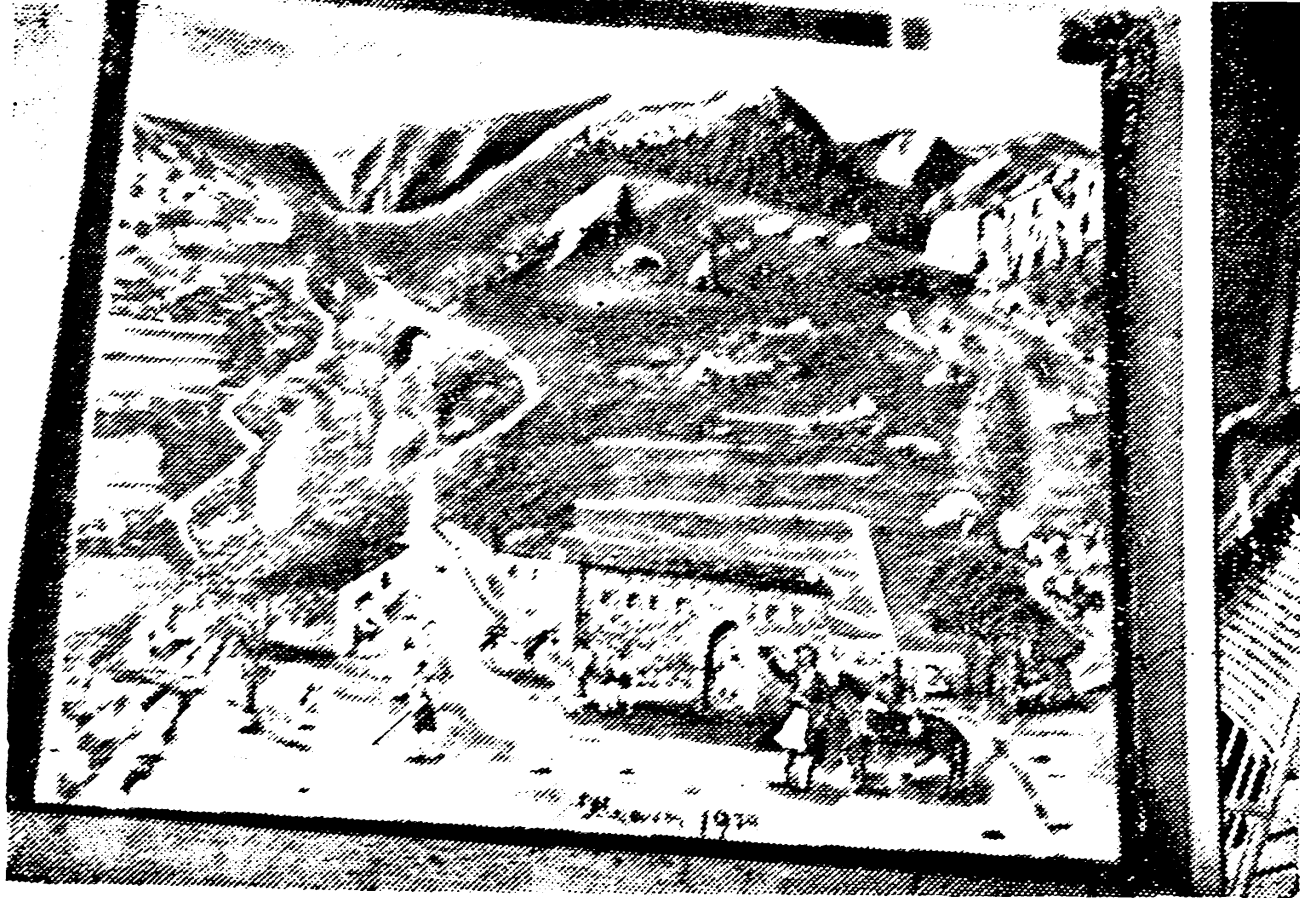

Χρήστος Κράνος

ρο ὄροφο τῶν Ἀθηναϊκῶν σπιτιῶν κι ἔπειτα χασάπης - κρεσπῶλης, κρεατοτραπεζίτης τῆς Κεντρικῆς Ἀγορᾶς (Μάγκος, Σεχόπουλος, Ἀποστόλου) εἰσαγωγεῖς καὶ μεγαλέμποροι, ρυθμιστὲς τοῦ χονδρεμπορίου.

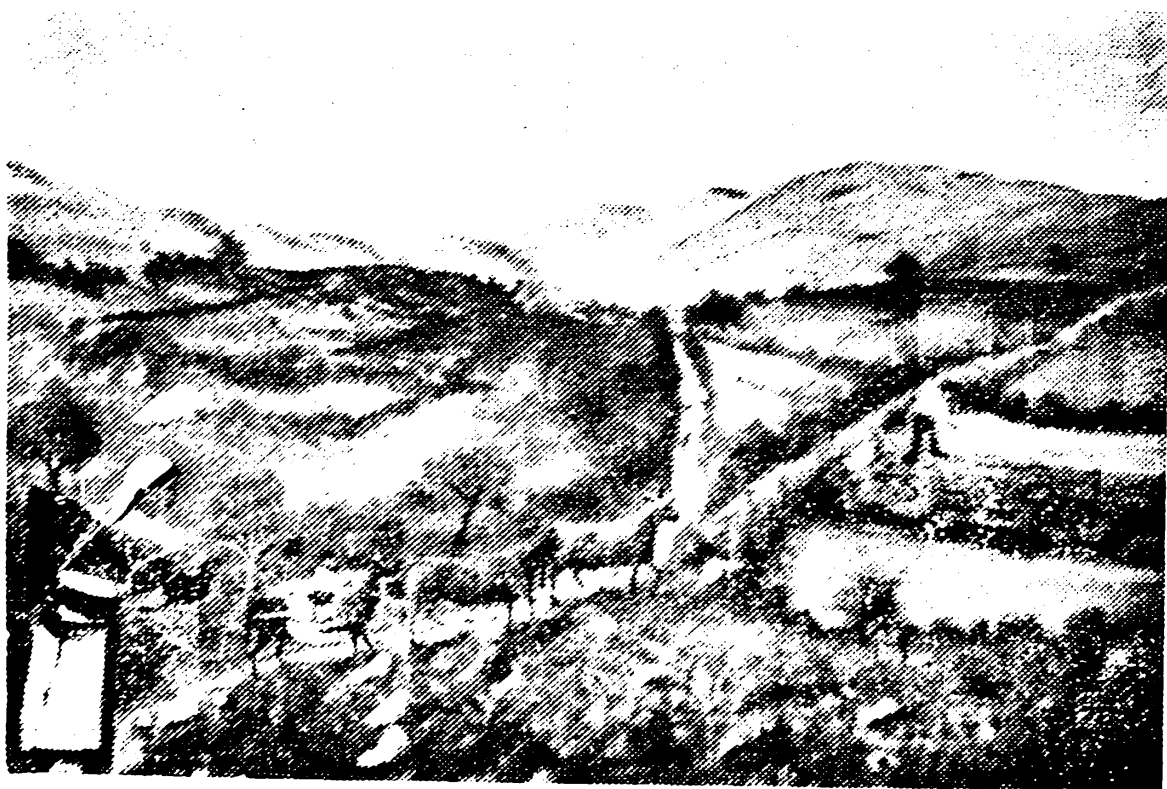
Παιδὶ τοῦ Ζαχαροπλαστείου, ποῦ κουβαλάει τοῦρτες σὰ σπίτια τῶν ἑορταζόντων στὶς ἀκραῖες συνοικί-ες τῆς Ἀθήνας κι ἔπειτα μόνιμα στέκια ἐπιχειρήσεις δικῆς του μὲ ἐπιζηλες ἐπιγραφές, ποῦ ἀπὸ παιδὶ πάλι, ὄνειρεύτηκε, «Ἀριστοκρατι-

Χρήστου Κράνου:

Ὁ Ρόβας

Χρήστου Κράνου:

Γυρίζοντας ἀπ' τὸν κάμπο.

Χρήστου Κράνου:

Γιόμα στ' δργωμα

Χρήστου Κράνου:

Άρμεγμα

κόν», Βουκουρεστίου (Καράδες).

Ἄλλὰ οὐκ ἔστι ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν Ἑπειρωτικῶν σιναφιδῶν, στὰ ὁποῖα καταγίνονται οἱ δαιμόνιοι συμπατριῶτες μου, πάντα μὲ ἐπιτυχία.

Καὶ μέσα στὸν καμβά τῶν Ἑπειρωτικῶν αὐτῶν δραστηριοτήτων ἄς ἀπομονώσουμε τὸ Χρῆστο Δημητρίου Κράνο.

Γεννήθηκε τὸ 1910. Τέλειωσε τὸ δημοτικὸ τοῦ χωριοῦ του. Καὶ δώδεκα χρονῶν ρίχνεται στὴ βιοπάλη. Γκαρσόνι σὲ ζαχροπλαστεῖο στὰ Γιάννινα τρία χρόνια κι ἔπειτα στὴν Ἀθήνα, στὰ κρεοπωλεῖα γιὰ νὰ κερδίσει τὴ ζωὴ του.

Ἄλλὰ ὁ νοῦς τοῦ βιοπαλαιστοῦ Ἑπειρώτη φτερουγίζει. Διαβάζει, μελετάει, ἐξελίσσεται. Ἀκούει καὶ μαθαίνει γιὰ ἐκθέσεις ζωγραφικῆς καὶ τὸ πνευματικὸ κύτταρο ποὺ φυλάει μέσα του φουσκώνει, σπάει τὸ κέλυφος, «ἐκκολλάπτεται» γιὰ νὰ ἐπιδοθεῖ σὲ εἰκαστικὴ δημιουργία δίνοντας ὅ,τι ἔχει ἀποθησαυρίσει μέσα του σὲ βιώματα δικά του, παραδόσεις καὶ πορίσματα ἀπ' ὅ,τι ἔχει διαβάσει ὁ «ἀσπούδαχτος» καλλιτέχνης.

Καὶ αὐτὴ ἡ ἔκρηξη «ἐν αἰθρία» γίνεται τὸ 1970, στὰ ἐξήντα του χρόνια γιὰ ν' ἀποδειχτεῖ ὅτι στὸν κόσμο τοῦτον «τίποτε δὲ χάνεται» κι ὅτι ἡ «Φύση ἀποστρέφεται τὰ κενά». Ἀφήνομε τὸ χαντζάρι καὶ πιάνομε τὸ χρωστήρα!

Ἄλλοι θὰ τὸν ποῦνε Ἑπειρώτη Θεόφιλο. Ἐγὼ θὰ τὸν πῶ, μὲ τὴν ἀδειά σας, Εἰκαστικὸ Λαογράφο. Τὰ θέματα τῶν πινάκων του εἶναι

τοῦ Χωριοῦ, τῆς Στάνης, τῆς ιδιωτικῆς καὶ κοινοτικῆς ζωῆς, ἀπὸ τὶς ποικίλες ἀσχολίες τῶν ἀνθρώπων τοῦ Μόχθου. Ἀκόμα ἀπὸ ἀκούσματα καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι.

Τὰ χρώματά του ὄχι ἔντονα, ἐξοργιστικά. Ἔχουν τὴν ἀπαλότητα καὶ τὴν ἡρεμία τοῦ Ἑπειρωτικοῦ περιγυροῦ. Καὶ ἡ τέχνη του ἀναπαριστᾷ μὲ γνησιότητα ἓνα παρελθὸν νοσταλγικὸ, ποὺ χάθηκε ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωὴ μας.

Ἡ ἀναγραφή τῶν θεμάτων ποὺ ἐξετέθησαν στὸν «Παρνασσὸ» ἀπὸ τὶς 3 μέχρι 15 Ἰανουαρίου 1983 δίνει τὴν πιστὴ εἰκόνα τοῦ ἔργου του.

Ὁ χρόνος γρήγορα θὰ καταξιώσει τὸ ταλέντο του.

ΑΛΙΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

***

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΩΝ

Θέρος μὲ φεγγάρι
Δάρτισμα φακῆς
Ἄλογα στὸ νερὸ
Ἄρμεγμα ἀγελάδας
Στὸ τζάκι
Παραμονὴ πανηγυριοῦ
Τὸ κλειδοπίνακο
Γυρίζοντας ἀπ' τὸν Ἀηλιά
Σήκω μάνα μ' καὶ ζύμωσε
Ντρομπολίτισσα (τουρμπέκι)
Σκάρισμα
Ὁ Μυλωνᾶς
Γιόμα στ' ὄργωμα
Στὰ παλιούρια
Στὰ καλάμπόκια
Βγάλτε τὰ γίδια
Ὁ Λαδᾶς

Ἄνεπάντεχα στή θρύση
 Γιόμα στο θέρο
 Σπορά
 Ξύλα για καλύβα
 Ὁ Ρόβας
 Ἄντε Μάρω
 Ἡ Ἄσημούλα
 Τοῦ Λαζάρου
 Φωτιές τ' ἄη Γιαννιοῦ
 Ντελῆ Παππᾶς
 Πᾶμε στο δάσος
 Ἡ γελαδίτσα
 Τοῦμπες στ' ἄλωνι
 Ξέφλος
 Κλαρί (Κουρί)
 Ψείρισμα τῆς γιαγιᾶς
 Θημωνιά
 Φθινόπωρος
 Ξεκίνημα για χωράφι
 Γυρίζοντας ἀπ' τόν κάμπο
 Ξάχλιο στή γειτονιά
 Κοντινή βοσκή
 Κυνήγι ἀγριογούρουνων
 Θηλασμός στο σκάλο
 Καρτερώντας τὸ βιό
 Τὸ Ψήκι
 Κεράσια
 Ὁ ζωντανὸς χωρισμός
 Στο μύλο
 Καλωσορίσματα
 Ὁ Πρόστιαρης (Ταχυδρόμος)
 Ἡ βαρελοπούλα
 Λύκος στα βόδια
 Κοπέλες στή βοσκή
 Ἡ μικρομάνα
 Κλέβοντας κορόμηλα
 Ἄρμεγμα
 Νεκρὴ φύση
 Ὁ Μενούσης
 Χειμῶνα στο σχολεῖο
 Βλάχα πλένει

Ἄγωγιάτες - Σαρτζῆδες
 Ἦρθε μάνα
 Δέν μπορῶ μανούλα μ'
 Τοῦ φτωχοῦ τὸ γιόμα
 Γυρίζοντας ἀπ' τὸ μύλο
 Ἔβγα πεθερά

A. X. M.

ΛΕΩΝ Ι. ΜΕΛΑΣ

Γεννήθηκε στα Γιάννινα στις 18
 Ἰουλίου 1899. Τὸ σπίτι ποὺ γεννή-
 θηκε ἦταν πολὺ κοντὰ στή Ζωσι-
 μαῖα Σχολὴ στήν ὁδὸ Δαγκλῆ δί-

Λέων Ι. Μελάς

πλα ἀκριβῶς στή σημερινὴ Ἀγρο-
 τικὴ Τράπεζα.

Στὴν παλιὰ Καπλάνειο Σχολὴ, ὅ-
 που ἀκόμα ὑπάρχει τὸ ἴδιο παλιὸ
 κτίσμα καὶ ὅπου στεγαζόταν τὸ δη-
 μοτικὸ σχολεῖο, φοίτησε ὁ Λ. Ι. Με-
 λάς. Ἦταν τὸ ἴδιο σχολεῖο μέ τις
 παλιές του δόξες, ὅπου δίδασκε καὶ

ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους ὁ Ἄθαν. Ψαλίδας. Σ' αὐτὸ τὸ σχολεῖο μαθή-
τευσαν καὶ οἱ πρόγονοί του, ὅπως ὁ
προπάππος του Ἰωάννης Λ. Μελάς,
ὁ πάππος του Λέων Ι. Μελάς καὶ ὁ
πατέρας του. Εἶναι κι αὐτὸ μιὰ
σύμπτωση.

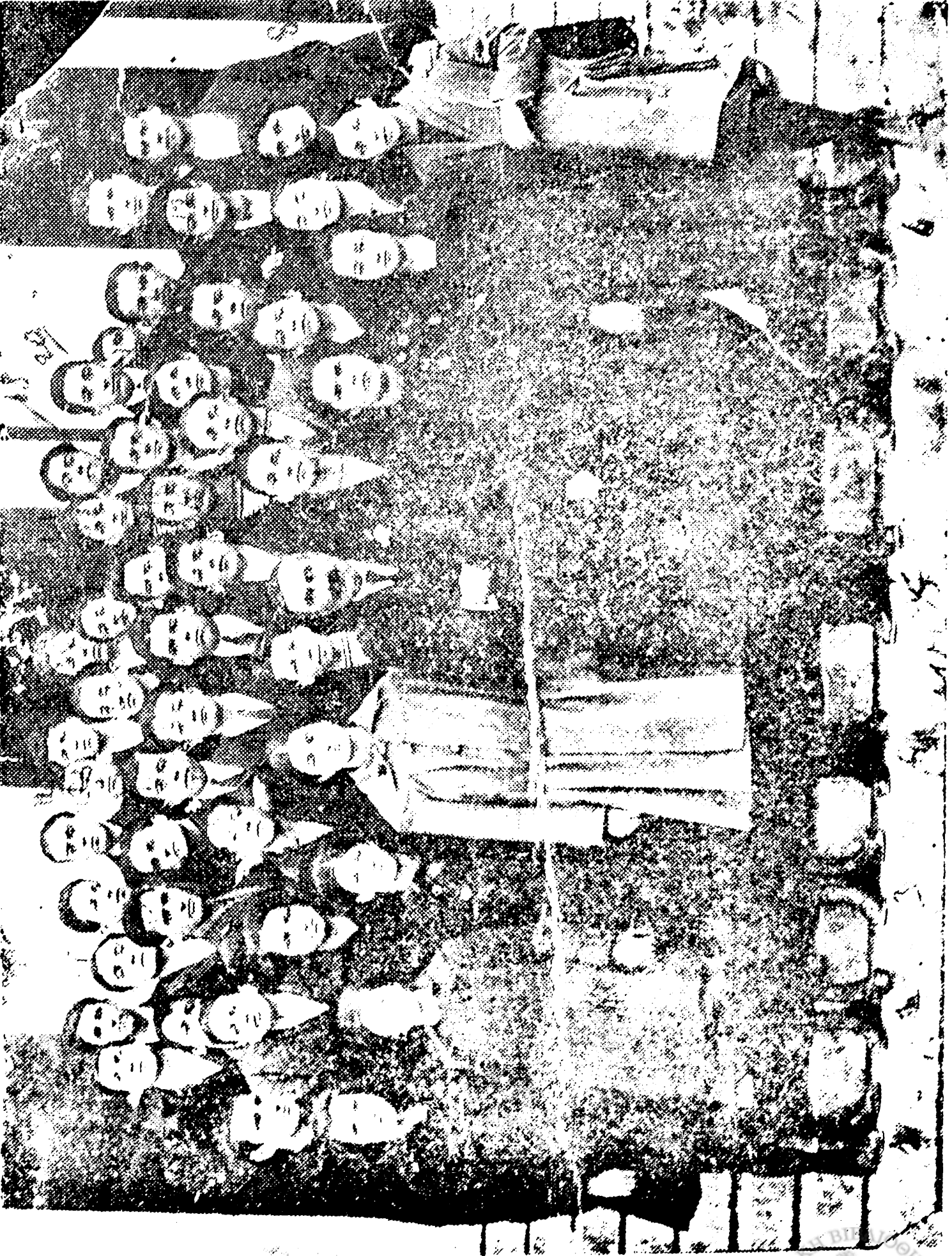
Δίπλα στὸ σπίτι του, ὅπως εἶπα-
με εἶναι καὶ ἡ Ζωσιμαία Σχολή, πού
στις ἀρχές τοῦ αἰώνα μας κτίστηκε
μεγαλόπρεπα. Ἡ Ζωσιμαία Σχολή
στά παλιὰ χρόνια, στὰ χρόνια τῆς
σκλαβιάς ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ αὐστη-
ρὰ σχολεῖα, σχολεῖο μὲ ἀρχές καὶ
πού εἶχε ἀφήσει ὄνομα. Τῆ Ζωσι-
μαία Σχολή τελείωσε τὸ 1918 καὶ
ὁ Λ. Ι. Μελάς μὲ γυμνασιάρχας
τοὺς Γ. Καλούδη καὶ τὸν Δ. Ἀρά-
πη, γνωστοὺς γιὰ τὴν ἀξιοσύνη
τους. Τὴν ἴδια Σχολή εἶχε τελειώ-
σει καὶ ὁ πατέρας του τὸ 1879 μὲ
γυμνασιάρχῃ τὸν γνωστότατὸ γιὰ
τὴν ἐποχὴ του Σ. Μανάρη, πού συμ-
βαίνει νὰ εἶναι ὁ προπάππος, ἀπὸ
μάννα, τοῦ σημερινοῦ μας πρωθυ-
πουργοῦ.

Μετὰ τὶς γυμνασιακὲς του σπου-
δὲς προσελήφθη στὴν τότε Τράπε-
ζα Ἀθηνῶν στὸ Ὑ(π)μα Ἰωαννίνων
τὸν Ἰούνιον 1918 καὶ μετὰ δεκαπεν-
τάμηνη ὑπηρεσία, μετεπήδησε εἰς τὸ
ἐκεῖ Ὑ(π)μα τῆς Ἐθνικῆς Τραπε-
ζης ὅπου καὶ σταδιοδρόμησε (Σ/
βριος 1919 — Ἰούλιος 1954) ὅταν
καὶ συνταξιοδοτήθηκε ἀφοῦ ἔφθασε
τὸν ἀνώτερο βαθμὸ τῆς τότε ἱεραρ-
χίας. Σὰν ἐπιθεωρητὴς τῆς Ἐθني-
κῆς Τραπεζῆς διηύθυνε τὸ 1948 καὶ
τὸ Ὑ(π)μα Ἰωαννίνων. Ἀναφέρεται
ἐδῶ, πὼς τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1922,
στρατευμένος ἀκόμα ἐνεγράφη στὴ

Φιλοσοφικὴ Σχολή τοῦ Πανεπιστη-
μίου Ἀθηνῶν, ὅπου δὲν εἶχε παύσει
νὰ παρακολουθεῖ τοὺς διδάσκοντας.

Δὲν παρέλειψε νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν
πατρίδα του. Ἔτσι σὰν ἔφεδρος ἀν-
πολοχαγὸς ὑπηρετήσῃ τὸ 1920—1922
στὴ Θράκη (Ἀδριανούπολη, Μου-
ρατλῆ, Ραιδεστὸ καὶ Ἀλεξ)λη) καὶ
στὴν Ἡπειρο τὸ 1920 πρὶν ὀνομα-
σθεῖ ἀνθ)γός, καὶ πάλι στὴν Ἡπει-
ρο τὸ 1923. Ἐπίσης στὸν Β' Παγκό-
σμιο πόλεμο ἐπιστρατεύθηκε γιὰ
δύο μῆνες τὸ 1939 καὶ ἀπὸ τὸν Αὐ-
γουστο 1940 ὡς τὸ Μάιο 1941 ὑπη-
ρέτησε σὰν ἔφεδρος ὑπολοχαγὸς
στὴν Ἡπειρο καὶ ἰδιαίτερα στὸ λι-
μάνι τῆς Πρέβεζας, πού ἦταν ἀπὸ
τὰ πιὸ βομβαρδισθέντα σημεῖα. Ἡ
ἐργασία στὸ λιμάνι αὐτὸ ἦταν σχε-
δὸν μόνο νυκτερινή, γιὰ νὰ μὴ δίνε-
ται στόχος στὰ ἀεροπλάνα τὰ Ἰτα-
λικά. Ἔτσι πέρασε ὅλος ὁ χειμῶ-
νας τοῦ 1940—41. Ἀποστρατεύθηκε
μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ λοχαγοῦ ἐπιμελη-
τείας.

Ἡ ἀγάπη του στὰ γράμματα τὸν
ώθοῦσε γιὰ κάτι κολλίτερο, γιὰ κά-
τι ἀνώτερο. Ἡ εὐκαιρία δὲν ἄργη-
σε νὰ βρεθεῖ ὅταν ὅπως εἶπαμε ἀ-
πεχώρησε ἐθελουσίως ἀπὸ τὴν Τρά-
πεζα τὸ 1954. Νέον ἀκόμα τότε τὸν
τράθηξαν οἱ ἱστοριοδιφικὲς ἐρευνες
καὶ τὰ διάφορα ἀρχεῖα καὶ βιβλιο-
θῆκες τὸν ὑπέστησαν γιὰ χρόνια.
Ἔτσι μπόρεσε νὰ ἐκδώσῃ τὶς ἐρ-
γασίες του «Σελίδες τῆς Ἡπείρου»
1963, «Ἡ Βόρειος Ἡπειρος καὶ τὸ
ἐθνικὸ ζήτημα» 1965 καὶ «Μιὰ οἰ-
κογένεια - Μιὰ ἱστορία» 1967. Τὸ
τελευταῖο αὐτὸ βραβεύθηκε τὸ Δε-
κέμβριο τοῦ 1968 ἀπὸ τὴν «Ἀκαδη-

1935. Μέλη τῆς Δημοκρατικῆς Ἀμύνης Ἰωαννίνων φυλακισμένα στὰ Γραφεῖα τοῦ ἄλλοτε Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου Ἰωαννίνων μέσα στοῦ Κάστρο, στοῦ Φετιχιγιέ Τζαμί, ὅπου σήμερα τὸ Κτήριο τῆς Πινακοθήκης.

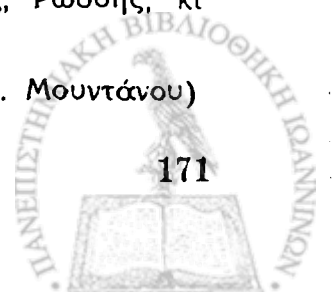
Δεύτερη σειρά ὄρθιοι ἀπὸ ἀριστερά: Κ. Τέκτων, δημοσιογράφος, Παναγ. Πέτσος δημοσιογράφος, Γεώργ. Γεωργουλάκης, ἀξιωματ. ἐ.ἀ., Γεώργ. Ἀναγνώστου ἀξιωματ. ἐ.ἀ., Γεώργ. Κιαγιάς, δικηγόρος - Βουλευτής, Κ. Φρόντζος δικηγόρος, Τάκης Νικολαΐδης ὑπάλ. ΚΤΕΛ. Τρίτη σειρά: Γ. Ρόϊμπας ἐπιχειρημ., Δημ. Μακρῆς ἐμπ. ἀντιπρόσωπος. Πρώτη σειρά καθιστοί: Νικόλ. Σακελλαρίδης Σχολάρχης, Παν. Χωραΐτης ἀξιωματ. ἐ.ἀ.
(Ἀρχεῖο Κώστα Τέκτονα)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΖΩΣΙΜΑΙΑΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ 1923

Πουτέτση, Νίνα Σκόρδα, Ἐλένη Βαδαλούκα, Καλλίτσα (γένος Λάππα), Παπακώστας Γυμνασιάρχης Ζωσιμαίας Σχολῆς, Κλεονίκη Ἀλιέως, ἀνεψιά τοῦ Γούλα - Λάππα, Πουτέτση, Ἀλέξανδρος Σωτηρ. Δεβέκος, Ναπολέον Θεμελῆς, Πουτέτση; Στέφανος Χριστιδῆς, Ἀλέκ. ΓούλαΛάππα, Γεώργιος Μπαλάσκας ὁ μετέπειτα ἀεροπόρος, Γιόσης ὁ μετέπειτα Γυμνασιάρχης, Ἰωάννης Νούσιος, Ἀλέξ. Γκόλφας, Μιχαήλ Γλίναβος, Τζαβέλας, Μαρτίνος, Πουλίδης, Γρηγόριος Τζουμάκας, Σιεφκέτ (Τοῦρκος), Ζούπας (μετέπειτα ὀδοντίατρος), Ἀποστολίδης, Ρώσσης, κί' ἄλλοι ποὺ δὲν ἔχουν ἐντοπιστεῖ.

(Ἀρχεῖο Ἀλεξ. Μουντάνου)

μία 'Αθηνῶν». Στά χρόνια πού πέ-
ρασαν δὲν σταμάτησε νὰ δημοσιεύει
διάφορες ἐργασίες καὶ μελέτες, ὅ-
πως στήν «'Ηπειρωτικὴ 'Εστία» 'Ι-
ωαννίνων σὲ διάφορα 'Ηπειρωτικὰ
περιοδικά, πολλές φορές καὶ σὲ 'Α-
θηναϊκὲς ἑφημερίδες. 'Επίσης ὄχι
λίγες τοῦ ἐργασίες δημοσιεύτηκαν
στὸ «Δελτίο τῆς 'Ηπειρωτικῆς 'Ε-
ταιρείας» 'Αθηνῶν. "Ολες οἱ ἐργα-
σίες τοῦ ἀφοροῦν συνήθως θέματα
'Ηπειρωτικά.

Μὲ τίς ἐργασίες τοῦ πρόσφερε ἄ-
γνωστο καὶ πολύτιμο ἱστορικὸ ὑλι-
κὸ γιὰ τὴν "Ηπειρο, ἰδιαίτερα γιὰ
τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας καὶ
τῆς 'Επαναστάσεως 1821. Οἱ ἐργα-
σίες τοῦ διακρίνονται γιὰ ἐπιστη-
μονικὴ πληρότητα καὶ ἐξαντλητικὴ
διερεύνηση σχετικῶν μὲ τὸ θέμα
τῶν ἱστορικῶν στοιχείων, ἀρχαια-
κῶν καὶ βιβλιογραφικῶν πηγῶν.

Γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω, ὁ λογο-
τέχνης καὶ κριτικὸς ἀείμνηστος
'Ανδρέας Καραντώνης στὸν ὀκτα-
σέλιδο πρόλογό του γιὰ τὸ βιβλίο
τοῦ Λ. Ι. Μελά «Μιὰ οἰκογένεια —
Μιὰ ἱστορία» καταλήγει ἔτσι:

«... 'Αποδεικνύεται κι ὁ ἴδιος ὄχι
μόνον ἐπωνυμικά, ἀλλὰ καὶ ὄργα-
νικά δεμένος μὲ τὸ ψηλόκορμο δέν-
τρο τῶν Μελάδων. Δηλαδή ἕνας ἀ-
πὸ τοὺς χαρακτηριστικούς ἐκπρο-
σώπους τοῦ δημιουργικοῦ καὶ πολι-
τιστικοῦ πνεύματος αὐτῆς τῆς ἱστο-
ρικῆς οἰκογένειας. Γιατὶ δὲν εἶναι
μόνο σημαντικό νὰ δημιουργεῖ κα-
νεὶς ἱστορία μὲ τὴν πράξη, ἀλλὰ καὶ
νὰ τὴν ἀποκαθιστᾷ καὶ νὰ συγκρα-
τεῖ, λαγαρῆ τῆ μνήμη της, σ' ἕνα
βιβλίο σὰν καὶ τοῦτο».

Κάμποσες ἐνθυμήσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ
τοῦ ἀναφέρει στὸ βιβλίο του «Μιὰ
οἰκογένεια — Μιὰ ἱστορία» σελ.
585—591 ὅπου γράφει καὶ γιὰ τὴ
μετάβασή του στήν ἀγωνιζόμενη Β.
"Ηπειρο τὸν 'Ιούλιο 1914 ἂν καὶ
15χρονος τότε. 'Η ἀλήθεια εἶναι
πὼς τὸν εἶχε ἐπηρεάσει καὶ ἡ «Μάν-
να τοῦ στρατιώτη» ἡ γνωστὴ "Αννα
Παπαδοπούλου — ἀδελφὴ τοῦ Παύ-
λου Μ. Μελά, πού εἶχε ἰδρύσει τό-
τε Νοσοκομεῖο κοντὰ στὸ χωριὸ
«Γράψη» πρὶν ἀπὸ τὸ 'Αργυρόκα-
στρο.

ΦΩΤΙΟΣ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

'Εγεννήθη τὸ 1911 εἰς τὸ χωριὸν
Κουκουλιῶς - Θεσπρωτίας. Εἶναι
γόνος παλαιᾶς Σουλιώτικης ἱερατι-
κῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία διηκόνη-
σε τὴν 'Εκκλησίαν ἐπὶ δύο περίπου
αἰῶνας. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐ-
διδάχθη εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον
τῆς γενετείρας του καὶ εἰς τὸ Σχο-
λαρχεῖον Παραμυθίας, τὰ δὲ θεο-
λογικὰ γράμματα εἰς τὸ 'Ιεροδι-
δασκαλεῖον Βελλᾶς καὶ εἰς τὴν
Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπι-
στημίου 'Αθηνῶν.

'Ὡς φοιτητὴς εἰργάσθη ὡς διδά-
σκαλος εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα
τοῦ Πειραιικοῦ Συνδέσμου καὶ ὡς ἰ-
διαίτερος γραμματεὺς τοῦ ἀειμνή-
στου Στρατηγοῦ Δημητρίου Τ. Νό-
τη Μπότσαρη.

Κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη 1939 καὶ
1940 ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς θεο-
λόγος εἰς τὰ ἐν 'Αθήναις 'Ιδιωτικὰ
Γυμνάσια «Δούκα - Μεγαρέως» καὶ
«'Αδαμοπούλου».

Κατὰ τὴν Γερμανοϊταλικὴν κατοχὴν ἐνετάχθη εἰς τὰς Ἐθνικὰς Ὀμάδας Ἑλλήνων Ἀνταρτῶν τοῦ Ν. Ζέρβα (1942—1945), ὅπου προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν τότε δεινοπαθοῦσαν πατρίδα. Ἀπὸ τὸ 1946 διηκόνησε τὴν παιδείαν εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν, ὡς καθηγήτης εἰς τὰ Γυμνάσια, Παραμυθίας, Κονίτισης καὶ Ἀρρένων Ζωγράφου, ὡς Γυμνασιάρχης εἰς τὰ Γυ-

Φωτ. Οἰκονόμου

μνάσια Θηλέων Κατερίνης, Δ' Θηλέων Πατρῶν καὶ Β' Θηλέων Ζωγράφου καὶ ὡς Λυκειάρχης εἰς τὸ Λύκειον Θηλέων Σπάρτης.

Τὸ 1977 ἀπεχώρησε τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας λόγῳ ὀρίου ἡλικίας. Παράλληλα πρὸς τὸ ἐκπαιδευτικὸ του ἔργον εἰργάσθη ἀφιλοκερδῶς καὶ καρποφόρως εἰς ἐκκλησιαστικούς καὶ κοινωνικοὺς ὀργανισμοὺς, τυχῶν πολλῶν διακρίσεων.

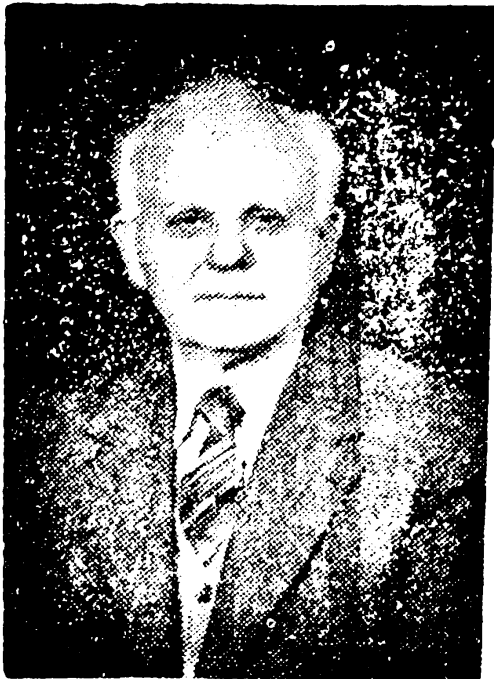
Μεγάλῃ ὑπῆρξεν ἡ συγγραφικὴ δραστηριότης τοῦ Φ. Οἰκονόμου. Συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε τὰς ἑξῆς ἐπιστημονικὰς ἱστορικὰς ἐργασίας:

- 1) Ὁ Ἅγιος Δονᾶτος, ὁ Ἐπίσκοπος Εὐροίας τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου (1962),
- 2) Ἡ Ἐκκλησία ἐν Θεσπρωτίᾳ (1964),
- 3) Ἡ ἐν Ἰωαννίνοις Ἐκκλησία (1966),
- 4) Ἡ Ἐκκλησία ἐν Βορείῳ Ἠπείρῳ (1969),
- 5) Ἡ Ἐκκλησία Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτισης (1971),
- 6) Ἡ ἐν Ἄρτῃ Ἐκκλησία (1972),
- 7) Ἡ ἐν Νικοπόλει καὶ Πρεβέζῃ Ἐκκλησία (1973),
- 8) Ἡ ἱστορία τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἠπείρου. Τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι συμπλήρωσις καὶ βελτιώσεις τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἠπείρου.
- 9) Ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς (1976),
- 10) Ἡ Θεσπρωτία ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν (1979)
- 11) Ἀγῶνες τῶν Ἠπειρωτῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἀπελευθερώσεις τῶν Ἰωαννίνων (1978),
- 12) Ἡ Μεσαιωνικὴ Ἠπειρος (1980),
- 13) Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ (1980),
- 14) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἠπείρου (1982), καὶ
- 15) Ὁ Ἅγιος Δονᾶτος, Ἐπίσκοπος Εὐροίας, ἔκδοσις δευτέρα ἐπισημασμένη καὶ βελτιωμένη (1983).

Ἡ ἀνωτέρω συγγραφικὴ ἐργασία καλύπτει ἱστορικῶς ὁλόκληρον τὸν ἐκκλησιαστικὸν χῶρον τῆς ἐλευθέρου καὶ ἀλυτρώτου Ἠπείρου, ἔτυχε δὲ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ τε ἐπιστημονικοῦ κόσμου καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΕΤΤΗΣ

Γεννήθηκε τὸ 1920 στὸ Γραμμένο, ἴδου καὶ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα (Δημοτικὸ - Ἡμιγυμνάσιο). Συνέχισε κατόπι τὶς σπουδές του στὴ Ζωσιμαία Σχολὴ καὶ Ζωσιμαία Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία ἀπὸ τὴν

Στέφ. Μπέττης

ὅποια ἀπεφοίτησε τὸ 1940 μὲ ἀριστα.

Τὸν ἴδιο χρόνο διορίστηκε δάσκαλος καὶ ὑπηρετήσε σὲ διάφορα χωριά τῆς Ἠπείρου καὶ στὰ Γιάννινα ὡς τὸ 1976 πού πήρε τὴν σύνταξή του.

Στὰ γράμματα ἐμφανίστηκε τὸ 1956 μὲ δημοσιεύματά του ἱστοριοκοιταογραφικὰ στὴν «Ἡπ. Ἐστία». Ἐκτοτε ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ, τῶν Ἠπειρωτικῶν Χρονικῶν, Ἠπειρ. Ἡμερολογίου κ.ἄ. ἐντύπων ἠπειρωτικῶν εἶδαν τὸ φῶς

πλῆθος μελέτες του σχετικὲς, ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐκδόθηκαν καὶ χωριστὰ καθὼς:

1) Περὶ τῆς ἐν Ἠπείρῳ μονῆς Παλιουρῆς (1962), 2) Γεώργιος ἱερεὺς Σουγδουρῆς ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους (1963), 3) Μελέτιος ὁ Γεωγράφος (1964), 4) Δημήτριος Νικολίδης ἢ Ζιτσαῖος στενὸς φίλος καὶ συμμάρτυρας τοῦ Ρήγα (1968), 5) Μιχαὴλ Χρισταρῆς (ὁ Ἀνώνομος τῆς Νομαρχίας;) (1972), 6) Ἰωάννης Δομπόλλης ὁ ἀφοσιωμένος φίλος τοῦ Καποδίστρια (1976), 7) Ἡ Κοβίλιανη (1978), 8) Ζῶης Καπλάνης καὶ Καπλάνειος Σχολὴ (1979), 9) Ἠπειρωτικὴ Εὐποιία (ἔκδοση Ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων, σελ. 330) (1982), 10) Γραμμενιὰτικα (1983).

Τὸ 1976 ἡ Ἀκαδημία Ἀθῆνας ἐβράβευσε τὴν μὲ τίτλο «Οἱ Ζωσιμάδες καὶ ἡ συμβολὴ τους στὰ Νεοελληνικὴ Ἀναγέννηση» μελέτη του (ἀνέκδοτη).

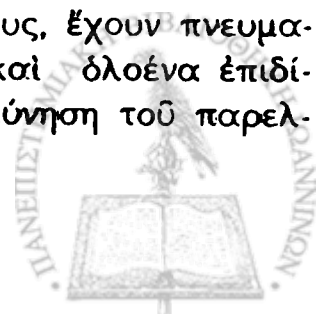
Ἔχει σημαντικὸ σὲ ὄγκο ἔργο ἀνέκδοτο.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΣ

Σημ. Συντάξεως:

Στὰ σύγχρονα Ἠπειρωτικὰ Γράμματα ἐντάσσεται καὶ ὁ Σωκράτης Γεωργούλας. Καὶ εἶναι παρήγορο πού οἱ σημερινοὶ δάσκαλοι, ἔστω στὴ μειοψηφία τους, ἔχουν πνευματικὲς ἀνησυχίες καὶ ὀλοένα ἐπιδίδονται στὴ διερεύνηση τοῦ παρελ-

θόντος από λαογραφική κυρίως άποψη. Τò κακò είναι ότι τò έθνικò αυτό χρέος έπιτελοῦν εκείνοι, πού έχουν λογοτεχνικò ταλέντο, ενώ συλλογείς λαογραφικò υλικò μποροῦσαν νά είναι οί περισσότεροι, όταν στα χέρια τους έχουν μαθητές και γονείς, φορείς από τὰ σπίτια τους άνεκτίμητου υλικò.

Ο αιώνας, πού διανύομε είναι όπωσδήποτε εὐτυχέστερος για τήν έλληνική Λαογραφία, είναι ό αιώνας τής άναγεννήσεως της, έν άντιθέσει με τήν ξέρα του περασμένου, πού οί δάσκαλοι και οί περισσότεροι άρχαιομανοῦσαν θάναυσα, αφήνοντας πολύτιμο υλικò μπροστά στη μύτη τους νά χάνεται.

α.χ.μ.

***

Γενήθηκε ό Γεωργούλας στην Πλατανούσα Ίωαννίνων τò 1933. Στο χωριό του τελείωσε τò Δημοτικò Σχολείο. Τò 1954 άπεφοίτησε από τò Ίεροδιδασκαλείο Βελλᾶς με πτυχίο δασκάλου και ιερέως. Τò 1981 πήρε τò πτυχίο τής Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. ΊΑθηνῶν. Μετά από τήν στρατιωτική του θητεία (έφεδρος αξιωματικός), δίδαξε στις περιφέρειες Πωγωνίου, Κονίτσης, Πρεβέζης και ΊΑθηνῶν.

Στους χώρους πού υπηρέτησε άνάπτυξε κοινωνική δράση (κατηχητής, Διευθυντής Κέντρων Έπιμορφώσεως ένηλίκων, μέλος Νομαρχιακής έπιτροπής Ν. Πρεβέζης για όργάνωση πολιτιστικῶν έκδηλώσεων και πρόεδρος Κοινότητας Πέτρας Πρεβέζης). Πρόσφερε υπηρεσίες στον Ε.Ε.Σ., στον Ε.Ε.Σ.Ν. και

τήν όργάνωση μαθητικῶν συσσιτίων. Έτυχε ήθικῆς άμοιβῆς για τήν προσφορά του στη διάδοση τής άποταμιεύσεως (άριθ. έγγράφου Ύπουργείου Συγκοινωνιῶν 13060) 127) 23.4.1964).

Ήταν ταχτικός συνεργάτης του περιοδικού «Ήπειρωτική Έστία».

Σωκρ. Γεωργούλας

Έγραψε στις έφημερίδες «Άραχθος» και «Ήπειρωτικά Νέα».

Έγραψε μελέτες γύρω από τήν λαογραφία και τήν ιστορία τής Ήπειρου (περιοχές Άνατολικò Ξεροβούνι, Σπλάντζα, πεδιάδα τής Άρτας).

Α΄ Δημοσιεύτηκαν:

1) Άμμουδιά — SPIAGGIA — Σπλάντζα (έπαινος Άκαδημίας ΊΑθηνῶν 31.1.1966) — (άνάτυπο του περιοδικού «Ήπειρωτική Έστία») — Σχῆμα 8 σελ. 36, Ίωάννινα 1970.

2) Λαϊκές ζωγραφίες άπ' τήν Ήπειρο. Ήτοι : (α) Δημοτικά τραγούδια άπ' τò Άνατολικò Ξεροβούνι — έπαινος Άκαδ. ΊΑθηνῶν 31.1.1966, (β) Λαογραφικά Άνατολικού Ξεροβουνίου — έπαινος Άκαδ. ΊΑ-

θηνῶν 29.2.1968. (Ἀνάτυπο περιοδ. «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία») — Σχῆμα 80 σελ. 112, Ἰωάννινα 1968

3) Πλατανουῖσσα (Λαογραφία - Ἱστορία - Ὁμολογία). Ἔπαινος Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 22.11.1968, περιοδικὸ «Ἡπειρωτικὴ Ἑστία», Ἰωάννινα 1969.

4) Λαογραφικὰ πεδιάδος Ἄρτης (ἔπαινος Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 25.12.70) Σχῆμα 80 σελ. 142, Φιλιππιάδα 1971.

Ἀνέκδοτα ἔργα:

1) Ἡπειρωτικὰ Παραμύθια (ἔπαινος Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 22.11.1968). 2)

Στίχοι — Ποιήματα. 3) Εἰσαγωγή στὸ Λαϊκὸ παραμῦθι (1983). 4) Βασικὸ λεξικὸ μὲ ιδιωματικὲς λέξεις (Ἀνατολικὸ Ξεροβούνι) 1983.

Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὶς λαϊκὲς ζωγραφιὲς παρουσίασε στὴν ἐκπομπή του ἀπὸ τὴν Ε.Ι.Ρ.Τ. καὶ τὴν Υ.Ε.Ν. Δ. ὁ Νέστορας Μάτσας. Ἀπὸ τὴν ἴδια μελέτη ἀποσπάσματα μετὰδωσε ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς Ἰωαννίνων τὴν 17.7.1971.

Βιβλιογραφία: Ἐχει γράψει ἐπίσης πολλὰ βιβλιοκριτικὰ σημειώματα.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 140)

τὸν Σεβ. Μητροπολίτη καὶ τὴν Ἐφοροεπιτροπεία τῶν Ἀγαθοεργῶν Καταστημάτων, πὺ αὐθαίρετα δυστυχῶς διαχειρίζονται τόσα κληροδοτήματα τῶν Ζωσιμάδων, ὅσο καὶ τοῦ Γ. Σταύρου.

Δεκάδες ἑκατομμύρια δρχ. θὰ εἶναι τὸ ἔσοδο τοῦ Δήμου Ἰωαννιῶν, τόσο ἀπαραίτητο γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στοὺς κοινωφελεῖς σκοπούς, ὅπως τοὺς ὀρίζει ὁ διαθέτης μὲ τόση σαφήνεια.

Σ. Δ. Λ.

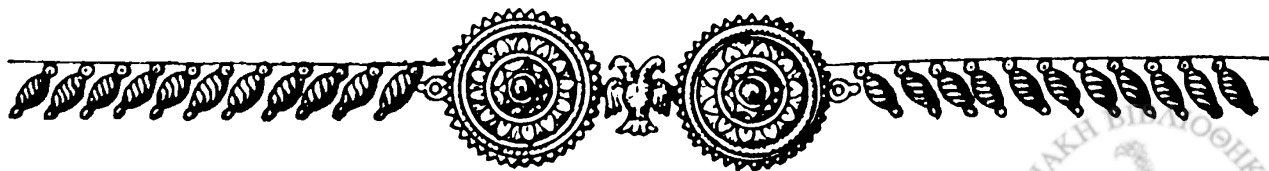
(Στὸ ἐπόμενο τεύχος ἢ ὑπ' ἀριθ. 223) 28.12.81 ἀπόφ. τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Ἰωαννιῶν).

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 151)

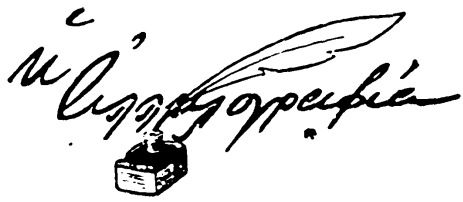
ρωϊσμῶν καὶ ἀνυπέβλητων τραγωδιῶν αὐτοθυσίας ἀπ' τὶς ἐπάλληξαις τοῦ Β) Δυτικοῦ προμαχῶνος τῆς Ἑλλάδος, ἢ Ἡπειρος μὲς ἀπ' τὰ αἵματα καὶ τοὺς μόχθους, τὶς στερήσεις καὶ τὶς θυσίες της, εἶναι παρούσα καὶ ὑπερήφανη μέσα στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὰ ἀφιερῶματα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς φιλοπατρίας, τὰ σύγχρονα μνημεῖα τοῦ νεοκλασσικοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὴ γενναιοδωρία τῶν τέκνων της, μεγαλόπνοη, μεγαλόψυχη, ἡρωϊκὴ, ἀσυναγώνιστη, ἀξιομίμητη, ἀθάνατη εἰς τοὺς αἰῶνες.

Ψυχικὸν 1979

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΛΑΖΑΡΗΣ

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

◆ Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλνουν

Τὸ ποτάμι μας καὶ ἡ μοῖρα του

ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.:

Φιληπειρώτης σὺν Ἡπειρώτης - θρέμμα στὰ παιδικὰ - μαθητικά του χρόνια - ὁ Συνταγματάρχης τῆς Στρατιωτικῆς Δικαιοσύνης κ. Βασίλης Καλαϊτζῆς - Μουντάκης μᾶς γράφει τὸ γράμμα, πὺ ἀκολουθεῖ.

Ἀκατάλυτοι εἶναι οἱ δεσμοὶ Ἡπείρου καὶ Κρήτης. Ἀπὸ πότε; Ἀπὸ Δευκαλίωνος; Ἄς μὴ χαθοῦμε στὰ παλιά. Ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821. Στὴ διάρκειά της (1828) ὁ ἀρχηγὸς τοῦ «ἀτάκτου Ἴππικοῦ» Ἡπειρώτης Χατζημιχάλης Νταλιάνης (ἀπὸ τὸ Δελβινακόπουλο τῆς Πρεμετῆς καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ Δελβινάκι τοῦ Πωγωνίου) ἐπικεφαλῆς 350 Ἡπειρωτῶν ἀντιμετρήθηκε ὡς τὸ θάνατο μὲ τὸν Μουσταφᾶ Παισιᾶ Γκιριτλή (Κρητικόν) ἐπονομαζόμενον, πὺ ἐντούτοις ἦταν Ἀρβανίτης, καὶ ἔπεσαν ὅλοι οἱ Ἡπειρώτες μὲ τὸν ἀρχηγὸ τους, σφάγια ἱερά, γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Κρήτης σ' ἓνα στενὸ αἰγιαλὸ κλεισμένον ἀπὸ τὴ μιά μεριὰ ἀπὸ τὸ Λυβικὸ πέλαγος, καὶ ἀπὸ ξηρᾶς ἀπὸ βουνά, στὸ Φραγκοκάστελο τοῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ εἶναι στημένη ἡ προσομὴ του, πὺ τὴν προσκύνῃσα, ὅταν διασχίζοντας τὸ Φαράγγι τῆς Σαμαριᾶς ἔφτασα στὴ Χώρα Σφακίων

— θυσία ἀρραδῶνα τῶν Ἡπειρωτικῶν δεσμῶν. Θὰ τὴν ἀνταποδώσουν οἱ Κρήτες στὸ Μπιζάνι γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Ἡπείρου καὶ ἓνα χρόνον ἀργότερα στὸν Αὐτονομιακὸ Ἀγῶνα τῆς Βόρειας Ἡπείρου (Α. Χομπίτης, Μάντακας, Γύπαρης, Γεωργουλάκης, Γ. Τσόγτος Βάρδας, Ἰ. Ἀλεξάκης, Κελαηδῆς κλπ.) σὺν ἐθελοντές.

Γιὰ τὰ ἱστορικὰ αὐτὰ ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ συμβουλευτεῖ ἀπὸ τίς ἐκδόσεις τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» τὸ βιβλίον τοῦ Γ. Α. Βαβαρέτου: Δ ρ ο σ ο υ λ ῖ τ ε ς. Ἡ π ε ἰ ρ ο ς κ α ἰ Κ ρ ῆ τ η.

Ὁ κ. Β. Μουντάκης δίνει ἐδῶ μιά ἄλλη ἀποψη τοῦ προβλήματος Καλαμᾶ.

α.χ.μ.

***

Ἡράκλειον Κρήτης 12.2.83

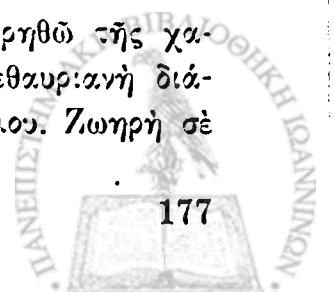
Πρὸς τὴν Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία

Ἀθήνα

Ἀγαπητοὶ φίλοι καὶ, γιὰτί ὄχι, ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ συμπατριώτες.

Περισεύοντας τὴν Κρήτη ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῶν προσκόπων τῆς Σᾶς στέλλω ἐγκάρδιον χαίρετισμὸν, χαίρετισμὸν τῆς Κρήτης πρὸς τὴν εὐανδρὸν Ἡπειρο, τὴν χώρα τῶν «Αἰωνίων Ἑλλήνων» κατ' ἐκφρασιν τοῦ «Μπάμπα», τοῦ Μεγάλου Ἑλ. Βενιζέλου.

Ἔτσι, λείποντας, θὰ σπερηθῶ τῆς χαρᾶς νὰ παραβρεθῶ στὴν μεθαυριανὴ διάλεξι μὲ τὴν Κα Πετροχείλου. Ζωηρὴ σε

μένα ή ανάμνηση ότι είχα την έντονη συγκίνηση νάμαι, μπουσουλώντας τότε — λόγω μη διανοίξεως ακόμη διαδρόμου, και με δαδί στο χέρι, από τους πρώτους επισκέπτες - έρευνητές του Σπηλαιού των Γιαννίνων.

Έν τῷ μεταξύ — τῶπα τηλεφωνικά αγαπημένοι μου και στον Άλέκο τὸ Μαιμόπουλο — τί Σᾶς χρωστῶ νὰ με γεμίσετε, με κάθε ἀποστολή του ἐξαίρετου «Δελτίου», με τῶση ἀνείπωτη μὰ και τυραννική νοσταλγία για τὰ Γιάννινα, τὴ Παμβώτιδα, τὸ Νησί, τὸ Μιτσικέλι, χαλασιά του, και τὰ τῶσα ἄλλα; Τὰ Ζαγόρια, τὸν γάργαρο Καλαμά;

Διάβασα δὲ με πολὺ ἐνδιαφέρον τὸν ἀγῶνα Σας για νὰ σωθῆ τὸ ποτάμι τῶν ὀνείρων μας (πότε στ' ἀλήθεια μιὰ ἐμάδα νοσταλγῶν θὰ πάρουμε τὰ πόδια μας για νὰ ὀδεύσουμε στὶς ὄχθες του ἀπ' τὶς πηγές μέχρι και τὶς ἐκβολές του;) νὰ σωθῆ, λοιπόν, ἀπ' τὸ σκ... τῆς πόλης τῶν Γιαννίνων... Γιὼ βλέπετε πῶς ἀδιάντροπα, ἴσως, λέω τὴ «σκάφη - σκάφη» και τὸ «σκατὸ - σκατό». Δὲ συμφωνῶ, δηλαδὴ πού στο σχετικό σας ἄρθρο, ἐκ λόγων εὐπρεπείας τὴν δύσσομη ἐκφραση τοῦ Καμπρόν τὴν ἀντικαθιστᾶτε με!... Ὅπως προσφυστάτα, μοῦπε κι ὁ Μαιμόπουλος τὸ «Δελτίο» σας, ποῦχει πλέον ἀξιῶντες περιοδικῶ, κάνει, κυρίως, λογογραφία κι' ὄχι ὠραιολογραφία.

Ἔτσι, λοιπόν, ἀνησυχῶντας σὰν νάμουνα γνήσιος — ἀν και Κρητικὸς — Γιαννιώτης, σκέφτομαι και λέω: «Τί θὰ γίνῃ με τὶς ἀκαθαρσίες αὐτῆς τῆς τῶσο ἀγαπημένης (φεῦ, για μένα, πού τὰ Γιάννινα θὰ τᾶθελα ἔτσι ὅπως τᾶχα γνωρίσει) πόλης; Τί θὰ γίνῃ; Ὁ Καλαμάς ἦτανε μιὰ κάποια λύση. Ἀφοῦ, μάλιστα θὰ κάνουν σύγχρονες ἐγκαταστάσεις βιολογικοῦ καθαρισμοῦ δὲ θὰ πρέπει ν' ἀνησυχῶμε. Για-

τί ἀπὸ προσωπική ἐμπειρία ξέρω πῶς, πράγματι, μετὰ τὸν καθαρισμὸ αὐτὸ τὰ κάθε εἴδους «λύματα» εἶναι τῶσο καθαρὰ πού νὰ εἶναι ἀκόμη και πόσιμα. Ὅμως, διερωτῶμαι κι' ἔτσι, τελικά, συντάσσονται με τὶς ἀνησυχίες σας: Ἄν κάποτε, λόγω δυσμενῶν συνθηκῶν, ἀπεργιῶν φερ' εἰπεῖν, διακοπῆς παρατεταμένης ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, σεισμοῦ, ἀναταραχῆς, πολέμου — Θεέ μου φύλαγε — ἢ για ὁποιοδήποτε ἄλλο λόγο σταματήσῃ ὁ βιολογικὸς καθαρισμὸς τότε τί γίνετα; Τότε ὁ Καλαμάς θὰναι μιὰ ρομαντική, σὰν τὸν Κηφιστὸ, ἀνάμνηση και... «Ζήτω τὸ σκ...!»

Αὐτὰ για τὸν Καλαμά. Μὰ και τὸ ἄρθρο τοῦ Εἰσαγγελέα κ. Χριστ. Λάζαρη εἶχε πολὺ ἐνδιαφέρον. Δὲν ξέρω δὲ ἀν στή συνέχεια του ἀναφερθεῖ και στήν κατὰ τὸ πόλεμο τοῦ 40 ὑπηρεσία του ὡς Βασιλικοῦ, τότε, Ἐπιτρόπου τοῦ Στρατοδικείου Ἰωαννίνων, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ μακαρίτη πλέον πατέρα μου Παύλου Μουντάκη, πού με μπόλιωσε — παληὸς μαχητῆς τοῦ Μπιζανιοῦ ἐκεῖνος — με τὸν ἔρωτά του για τὴν Ἠπειρο. Ἐν πάση ἑμῶς περιπτώσει, γυρίζοντας στήν Ἀθήνα, θὰ ψάξω νὰ σᾶς βρῶ μιὰ φωτογραφία τοῦ κ. Λάζαρη ἐν στολή, μπροστὰ στο Στρατοδικεῖο Ἰωαννίνων, ἢ τυχὸν δημοσίευση τῆς ὁποίας θ' ἀποτελέσει ἐκπληξῆ για τὸν ἀναπολοῦντα τὸ παληὸ φιλοπαιριότητα Λευκαδίτη.

Και πρέπει, ὅταν ματάρθω στήν Ἀθήνα — τῶχω ὑποσχεθεῖ και τ' ἀμελῶ — νὰ Σᾶς φέρω ἀρκετὲς ἀπ' τὴ φωτογραφική μου συλλογὴ εἰκόνες τῆς Γιαννιώτικης, κυρίως, ζωῆς τῶν ἐτῶν 1936—40. Ἡ τωρινὴ ἔγγραφη ὑπόσχεση ἴσως μ' ἀκονίσει τὸ φιλότιμο.

Σᾶς ἀσπάζομαι με πόνο πολὺ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΟΥΝΤΑΚΗΣ

ΚΑΙ ΠΑΛΙ Ο ΣΕΓΚΟΥΝΗΣ

Ἀθήναι τῆ 10—3—1983

Κύριε Μαιμιόπουλε,

Ὁ συνεργάτης σας κ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΗΣ μού θύμισε τὸν καθηγητὴν μου τῶν μαθηματικῶν στὸ Γυμνάσιο καὶ θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω ἕνα δύο στιγμιότυπα ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀληθινότητος ἐκείνου ἐκπαιδευτικοῦ. Ὁ Σεγκούνης, γιατί γι' αὐτὸν πρόκειται, ἦταν ὡς ἐκ τοῦ μαθήματος ποὺ ἐδίδασκε, φόβητρον τῶν μαθητῶν, κατὰ παράδοσιν. Ἐίχεν ὁμως καὶ πρόσθετα προσόντα ποὺ ἐπέτειναν τὸ δέος τοῦ μαθητοῦ. Ἡ μορφή του δὲν ἦταν καὶ πολὺ «ἀγγελικὰ πλασμένη», τὸ δὲ βλέμμα του σκοτεινὸν καὶ αὐστηρὸν, σὲ ἐπάγωνε. Ποσὲ δὲν θυμάμαι νὰ ὕψωσε τὸν τόνον τῆς φωνῆς του, πρᾶγμα σὺνηθες γιὰ τοὺς ἄλλους καθηγητὰς. Ἦταν ἀρκετὸν νὰ περιφέρῃ τὸ βλέμμα του ἕνα γύρω στὴν τάξιν γιὰ νὰ μᾶς καθελῶσιν στὰ θρανία· δὲν ἀκούονταν οὔτε κίχ. Ὁ Σεγκούνης ὅταν ἦταν στὰ κέφια του, γιὰ νὰ καταστήσῃ τὸ μάθημα πλέον ἐπαγωγόν, — ἂν ἦταν δυνατὸν γιὰ τὰ μαθηματικά— ἔδινε προσωπικὴν ὑπόστασιν τοὺς ἀριθμοὺς καὶ «συνδιελέγετο» μαζί των: «ἔλα δὴ κύριε 5, γιατί δὲν διαιρεῖς ἀκριβῶς τὸν κ. 11;» καὶ κάτι τέτοια. Ὅμως ὅταν πήγαινε στὸν πίνακα νὰ μᾶς παραδώσῃ «τὸ παρακάτω μάθημα», ἔπαιρνε τὴν κημωλία, μᾶς ἔσπρεφε τὰ νῶτα καὶ ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ τὸν ἐγέμιζε μὲ ἐξυσώσεις σιγαμορμουρίζοντας, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται ἂν τὸν παρακολουθοῦμε· καὶ θὰ καταλάβετε ἀμέσως γιατί. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τὸν εὑρίσκει ὁ ἦχος τοῦ «κώδωνος» τὸν ὁποῖον ἐχειρίζετο ὁ ἀρειμάνειος Χρῆστος, ὁ ἐπιστάτης. Μὲ τὸ

πρῶτο χτύπημα, ὁ γραφικὸς ἐκεῖνος καθηγητῆς πετοῦσε μὲ ὀρμὴ τὴν κημωλία πρὸς τὸν πίνακα, σὰν νὰ τὸν πετροβολοῦσε — λές καὶ ἔφταιγε ὁ πίνακας ποὺ εἶχε. μὰ ὀλόκληρη ὥρα νὰ καπνίσῃ— καὶ ἐτρέπετο ὀρμαίως πρὸς τὴν ἐξοδον, ἐνῶ τὸ τσιγάρο βρυσκόταν κημωλίας στὰ χεῖλη του! Ἦταν μανιώδης καπνιστῆς.

Καὶ κάτι ἄλλο:

Σχετικὰ μὲ τὸ περὶ Λαδάκη—Πίνδου καὶ Κατουμήτρου — Καλπᾶκιν παράδειγμα σας περὶ ἐξάρσεων καὶ ὑποβαθμίσεων ἱστορικῶν γεγονότων, σὰς ἐσωκλείω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς μου, δημοσιευθεῖσιν εἰς τὴν ἐφημερίδα ΕΣΤΙΑΝ τῆς 27-10-79.

Μετὰ τιμῆς

ΧΡΙΣΤ. Κ. ΠΡΑΜΑΝΤΙΩΤΗΣ

Ἰορῶντος 1 — Ἐνταῦθα

***

Ἰωάννινα 3.3.1983:

Ἀγαπητέ μου κ. Ἀλεξ. Μαιμιόπουλε,

Εὐχόμαι νὰ εἴσθε πάντα καλά. Μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγή· σὰς στέλνω τὴν πρῶτην δόσιν, τῆς ἐτησίας ἐνυσχύσεώς μου γιὰ τὸ πολὺτιμο ἔργο τῆς «Ἐπειρωτικῆς Ἑταιρείας», μὲ δρχ. 3.000.

Εἶναι ἕνα μικρὸ λιθάρι γιὰ νὰ γίνεϊ, μαζὺ μὲ τόσα ἄλλα, τὸ οἰκονομικὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἑταιρείας καὶ μὲ αὐτὸ τὸ πολιτιστικὸ, ἱστορικὸ καὶ κοινωνικὸ οἰκοδόμημα τῆς.

Μὲ πολλὴ ἀγάπη

καὶ ἐκτίμησιν

ΚΩΣΤΑΣ ΤΕΚΤΩΝ

Χαδῶν 11 — Ἰωάννινα

Ἦ x ὦ

Λευκωσία 7.3.83

Ἀγαπητέ μου κ. Μαιμιάκουλε,
Ἀπὸ τὴν Κύπρο σὰς χαιρετῶ καὶ σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Δελτίου, σὲ δύο τεύχη. Τὸ χάρηκα.

Τὸ ποίημα τοῦ Στρατηγόπουλου «Στὸν Κηφισσὸ» τοῦ 1920, εὕρημα πραγματικό, γιὰ τὸ θέμα.

Ὅμως τὸ πιὸ ὠραῖο κείμενο — ποίημα λυρικό — εἶναι ἐκεῖνο, τῶν σελίδων 6, 7, 8. Συγχαρητήριο: Συγκεντρώσατε κάθε διαμάντι γιὰ τὸν «πολύχρονο Καλαμιᾶ».

Γενικά τὸ τεύχος εἶναι θαυμάσιο, μὲ τὴν εἰκόνα στὸ ἐξώφυλλο. Τὴν πλούσια ἐκλεκτὴ ὕλη. Τὸ θαύμασαν κι' οἱ δικοί μου ἐδῶ, τοὺς ὁποίους ἔδωσα τὸ ἕνα τεύχος.

Μ' ἀγάπη
ΧΡΥΣ. ΖΙΤΣΑΙΑ

Τὸ «ΜΕΓΑΛΗ» τὸ παραδέχομαι, ἀλλὰ μόνον γιὰ τὰ χρόνια!..

- Στὰ Γραφεῖα τῆς "Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας", διατίθενται προηγούμενα τεύχη τοῦ Δελτίου ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 30 καὶ ἐπόμενα.

— ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 50

- Διατίθενται ἐπίσης ἀντίτυπα διαλέξεων, πού δὲν ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

ΟΙ ΒΟΓΓΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΑ

Σῶστε μ' ἀδέρφια σῶστε με!!

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.:

Ὁ κίνδυνος ποὺ διατρέχει ὁ Καλαμιᾶς ἀγγίζει τὴν εὐαισθησία τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Λαοῦ καὶ κινεῖ τὴν ποιητικὴ ἔμπνευση.

Μὲ ἀπλοὺς στίχους ὁ ἀναγνώστης μας κ. Ν. Δελλάρης ἐκφράζει τὴν οἰμωγὴ τοῦ προσωποποιημένου Καλαμιᾶ στὸ παρακάτω ποίημά του.

**

Ὁ Καλαμιᾶς μας χάνεται
ὁ Καλαμιᾶς μας σθῆνει.
Νὰ ἐπιζήση μάχετα:
μεγάλη μάχη δίνει.

Οἱ πλάτανοί του τρίζουνε
καὶ σύγκορμα στενάξουν,
χάνουν τὴν πρασινάδα τους
καὶ σῶστε μας, φωνάζουν...

Οἱ λυγαριές του καὶ οἱ ἱτιές
στάζουν τὰ δάκρυά τους
χλωμιάζουνε τὰ φύλλα τους
χάνουν τὴν ὁμορφιά τους.

Παντοῦ, παντοῦ ἡ ἐργασία
πλανιέται ἡ χλωμάδα,
ἐξαφανίζεται: ἡ δροσιὰ
ἡ χαρὰ κι' ἡ πρασινάδα.

Ὁ Καλαμιᾶς μας χάνεται
ὁ Καλαμιᾶς μας σθῆνει,
Νὰ ἐπιζήση μάχετα:
μεγάλη μάχη δίνει.

Τὸ δηλητήριο, ἡ μόλυνση
τὰ σπλάχνα του σπαράζει,
καὶ σῶστε με ἀδέρφια μου
μὲ σπαραγμὸ φωνάζει...

Ν. ΔΕΛΛΑΡΗΣ

'Απόστολος Βερτόδουλος

Ὁ τρομακτικώτερος, ἀλλὰ κι ὁ καλύτερος θάνατος, ὁ θάνατος χωρίς προειδοποίηση, ἀραίωσε τις γραμμές τῶν Μαχητῶν - Ἰδεολόγων τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας».

Πρῶτα μᾶς ἔφυγε ὁ Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Βαγγέλης Σκουβαράς μέσα σ' ἕνα μῆνα ἀπὸ τὸν προγραμματισμὸ τῆς διαλέξεως, πὺ ἐπρόκειτο νὰ μᾶς κάμει, ὡς τὴν ἡμέρα, πὺ θ' ἀνέβαινε στὸ βῆμα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἀντ' αὐτοῦ κατέβαινε στὸν τάφο, θῦμα μιᾶς καλπάζουσας θρομβώσεως.

Καὶ τώρα ὁ Ἀπόστολος Βερτόδουλος ἔπαιξε τὸ παιχνίδι μὲ τὸ θάνατο καὶ τὸ ἔχασε, ὅπως αἰώνια τὸ χάνουν οἱ θνητοί.

Σὲ ἐκδρομῇ, στὸ Λίθινο, τριάντα πέντε χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα, τὴν ὥρα πὺ μὲ τὴν φωτογραφικὴ μηχανὴ στὸ χέρι ἔκανε κλί κ... στὴν προσπάθεια νὰ φωτογραφίσει ἕνα καμπαναριό, ἕνα ἄλλο κλί κ... τῆς καρδιᾶς του ἀνοίγε τὸ σκοτεινὸ θάλαμο σ' αὐτὴ τὴ φωτισμένη προσωπικότητα, πὺ μᾶς γέμισε φῶς καὶ Ὁμορφιά ἀπὸ τὴν Ἡπειρὸ μας, καὶ τὸν ξάπλωνε ἤρεμον στὴν ἀγκαλιά τῶν συνεκδρομέων, πὺ τὸν περιτριγύριζαν.

Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὁ θάνατος, χωρίς ψυχολογικὴ προετοιμασία εἶναι

ὁ τρομακτικὸς γιὰ μᾶς τοὺς «ζῶντες καὶ περιλιπόμενους» κι ὁ καλύτερος γιὰ τοὺς ἀγαπημένους πὺ μᾶς ἀφήνουν καὶ φεύγουν.

Παρασκευὴ 4ης Μαρτίου. Νυχτερινοὶ κωδωνισμοὶ τῶν τηλεφώνων μας. Μετὰ τὴν τύρβη τῆς ἡμέρας συνηθίζαμε νὰ μιλοῦμε πότε - πότε, πάντα γιὰ τὰ φωτογραφικά. Ἐκεῖνο τὸ θράδυ μὲ πῆρε νὰ μοῦ διορθώσει μιὰ ἀνακρίβεια, πὺ εἶχε καταχωρισθεῖ στὸ Δελτίο γιὰ τὸ Μέγαρο τῆς Ζωσιμαίας Βιβλιοθήκης στὰ Γιάννινα, πὺ ἐφέρετο σὰν σχέδιο τοῦ Ἀριστοτέλη Ζάχου, ἐνῶ ἦταν σχέδιο τοῦ Ζουμπουλίδη.

—Καλὴ νύχτα, Ἀπόστολε!

—Καλὴ νύχτα, Ἀλέξανδρε!

Ἦταν οἱ χαιρετισμοὶ τοῦ τέλους. Τὴν Κυριακὴ στὸ Λίθινο κι ὄχι στὰ ὕψη τοῦ Σμόλικα, τοῦ Γράμμου ἢ τοῦ Περιστεριοῦ τὸν ἐπρόφτασε ὁ κιοτῆς, ὁ Καβαλάρης μὲ τὸ μαῦρο ἄλογο καὶ πῆγαν ἀντάμα στὴν αἰώνια Νύχτα.

Ὅμως οἱ Δημιουργοὶ δὲν πεθαίνουν. Μένει τὸ δημιούργημά τους γιὰ νὰ μᾶς τοὺς θυμίζει. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Βερτόδουλος ἦταν Δημιουργός, πὺ στὸ συγκεκριμένο ἔργο τῆς ἀπεικόνισης Τοπίων καὶ Μνημείων σὲ ἀπροσπέλαστους γιὰ τοὺς πολλοὺς Ἡπειρώτικους χώρους δὲν ξέρω νὰ ἔχει ἐφάφιλόν του.

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ε΄ ΤΑΞΙΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΜΠΟΡ. ΣΧΟΛΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΟΥΝΙΟΣ 1929

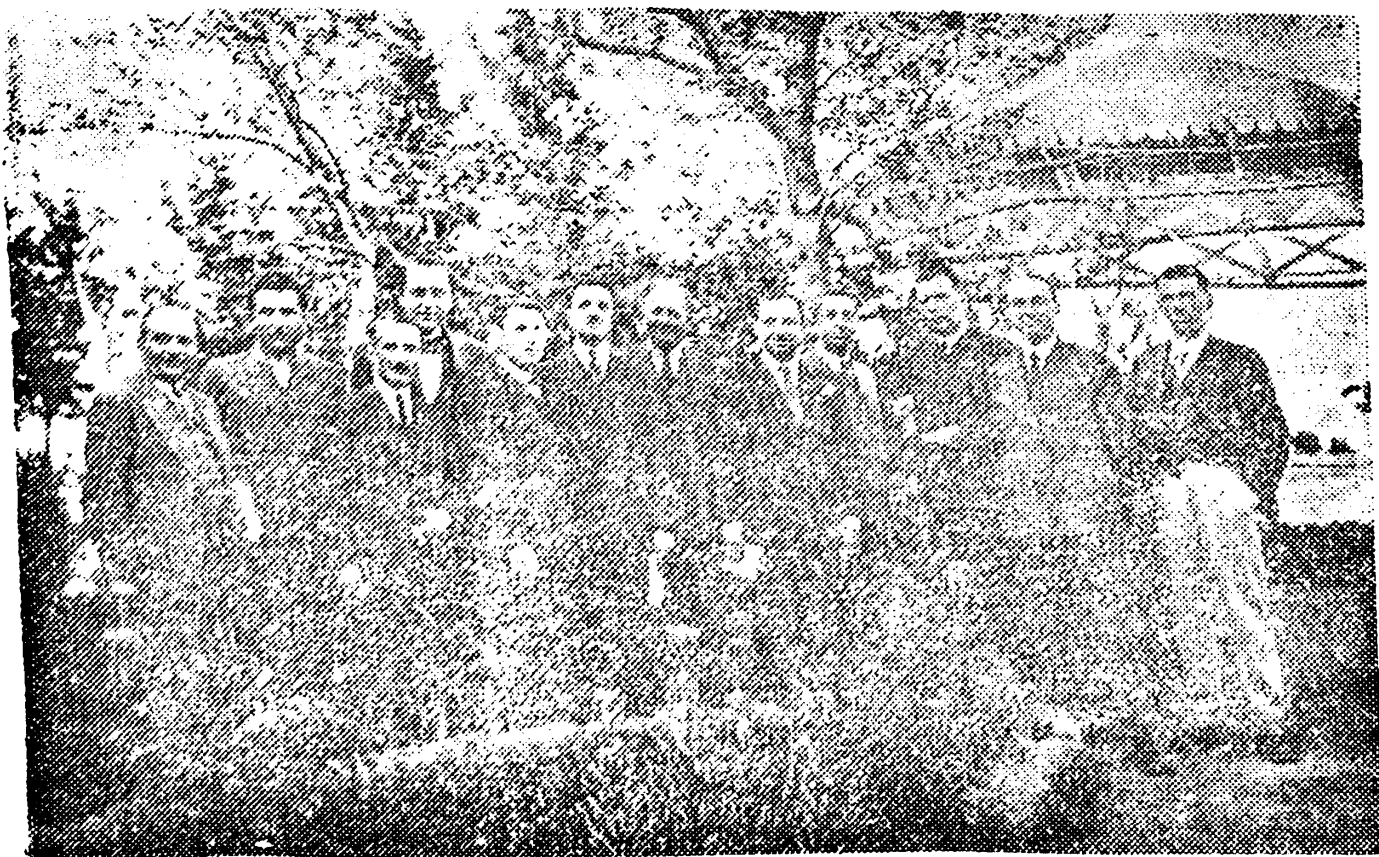
Καθηγητές: Δελής Ευστάθ., Χασάπης Εύαγ, Κόλλιας Κων., Φιλίδης 'Αθ., Μολυβάδας Κων., Λέλος Νικόλ., Γιαννόπου-
λος 'Αλκίν., Σάμπολας Βασίλ., Χρηστίδης Δημ. Μαθητές: Κοέν 'Ιωσήφ, Οικονομίδης Παν., Λεβίης
Χαΐμ, Μάτσας Σολομών, Πατάς Γεώργ., Γατσούλης 'Ιωάν., Παπαναστασίου Α., Βεχορόπουλος Χαΐμ., Λουκά Μαρία,
Οικονομίδης Χρ., Λάμπρου Χαρίκλ., Βέλλη 'Αντίγ., Σιγκούνης Β., Παπαδόπουλος Χρ., Πιστέρης Νικόλ., Ξυνός 'Ι-
ωάννης, Τριανταφύλλου Στέφ., Λεβίης 'Αθράμ, Βουρεκάς Γεώργιος, Παπαδημητρίου Κων.

Διδάσκοντες και Διδασκόμενοι. Α΄ Β΄ και Γ΄ τάξεις Γυμνασίου Βοστίνας (Πωγωνιανής). 27.5.1927. Διακρίνονται: Ο γυμνασιάρχης Αντωνίου και οι Καθηγητές: Ζερβάκος (ιερωμένος), Πολίτης, Μίσιου, Βολονάσης.
(Αρχείο Μενελ. Καρπούζη)

20 Απριλίου 1935. Τα Μέλη της Δημοκρατικής Άμυνας Άρτης φυλακισμένα στον περίβολο του Νοσοκομείου Ιωαννίνων.
(Αρχείο Κλαυδ. Μπανταλούκα)

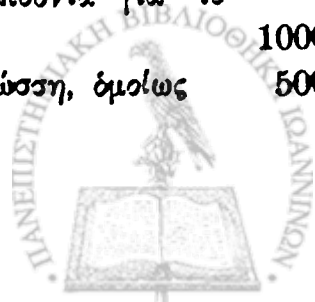
Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
 "Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία,, ἐκπίπτουν
 στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
 τος.

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κατ.,
 ποὺ δὲν ἔχει εὐκολὰ προηγούμενο. Εἶναι
 τὸ δημοφήφισμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἡπει-
 ρωτικῆς Ἐταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους
 τῆς, τὰ Μέλη τῆς καὶ τοὺς Ὑποστηρικτάς
 τῆς καὶ αὐτῶν, ποὺ ἀνταποκρινόμενοι, τῇ
 στηρίζουν μὲ τίς πάσης φύσεως αὐτοπρο-
 αίρετες εἰσφορὲς τοὺς. Καὶ τονίζομε πῶς
 κάθε συνδρομὴ γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γε-
 νικώτερος σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας εἶναι
 αὐτοπροαίρετη. Καὶ κρίκοι αὐτῆς τῆς
 ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀ-
 πάνθρωπους καιροὺς, ποὺ ζοῦμε εἶναι αὐ-
 τὸ τὸ μῆνα, οἱ:

Ἡ κυρία Ἐλευθερία Ἀνδρουλιδά- κη γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Πρεσβευτὴς κ. Κων. Χειμαρ- ριδὸς ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Ἐρμιόνη Μπάη, ὁμοίως	1000
Ὁ Ἐπίτιμος Γυμνασιάρχης, Γεν. Γραμματέας τῆς Ἐταιρείας ὑ- πὲρ τῶν γενικωτέρων αὐτῆς σκοπῶν	44.000
Ἡ κυρία Κασσιανὴ Πολυχρονο- πούλου, ὁμοίως	1000
Ὁ στρατηγὸς κ. Γεώργ. Τέλης, τακτικὸς χορηγὸς πλέον τῆς συν- δρομῆς του ὡς Μέλους γιὰ τὸ Δελτίο	1400
Ἡ γλύπτρια Κα Εἰρήνη Πραμαν- τιώτη - Χαριάτη εἰς μνήμην τοῦ πατέρα τῆς Δημοσθένη Πραμαν-	

τιώτη ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	3000
Ὁ κ. Λάμπρος Χρήσιμος γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Κων. Κυρζίδης ἀπὸ τὴν Πτο- λεμαῖδα γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ ἱστορικὸς Ἐρευνητὴς κ. Κώστας Φωτόπουλος ὑπὲρ τῶν γενικωτέ- ρων σκοπῶν	1000
Ὁ ἀληθιμόνητος, ὁ πολὺκλαυστος Συνεργάτης μας Ἀπόστολος Βερ- τόδουλος γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τὴν Ἐταιρεία, ποὺ τόσο ἀγάπησε	500
Ὁ Ἀντιπρεσβυτὸς τῆς Ἐταιρείας κ. Κώστας Ἐξαρχος εἰς μνήμην τοῦ Ζιτσαίου Μαθηματικοῦ Γεωρ- γίου Μπέγκα	2000
Ὁ κ. Ἰωάν. Κασσιδὸς γιὰ τὸ Δελ- τίο	500
Ὁ κ. Νικὸλ. Κατσένης, ὁμοίως	500
Ὁ κ. Εὐριπίδης Γιαννακὸς ἀπὸ τὸ Τσεπέλοδο, ὁμοίως	500
Ὁ Ἐφέτης κ. Γεώργ. Παπαζώης, ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Δημ. Παναγόπουλος, ὁμοίως	500
Ὁ Λυκειάρχης κ. Ἀνδρ. Χριστά- νης, ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Κορνηλία Σιούρτη, ὁμοίως	500
Ὁ κ. Γ. Πέτσης, ὁμοίως	500
Ὁ κ. Ἰ. Καρατζᾶς, ὁμοίως	500
Ὁ κ. Κώστας Ζαμπόπουλος, ὁμοίως	500
Ὁ Συμβολαιογράφος κ. Φάνης Δό- νος ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκο- πῶν	2000
Ὁ κ. Κώστας Ρούκας, ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Νίκη Μπούντα γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ἡ κυρία Βούλα Ρώσση, ὁμοίως	500

Ο κ. Σταύρος Παπαμιώκος, όμοίως	500	λίδη διοικητικού στελέχους τής	
Η κυρία Κική Καλαμίτση και ή		Έταιρείας	3000
Δίς Κατερίνα Καλαμίτση Λαο- γράφος από 1000 δρχ. ή κάθε		Η κυρία Μαίρη Σ. Δερδεμέζη, τό	
μία για τό Δελτίο	2000	γένος Καλλίδη εις μνήμην του	
Ο ύποστράτηγος του Ύγειονομι- κού Λάκων κ. Δημ. Πιερρουτσά- κος για τούς γενικωτέρους σκο- πούς τής Έταιρείας	1000	πατέρα της Χριστοδούλου Καλ- λίδη	1000
Ο κ. Κων. Παπαγγέλης για τό		Ο κ. Σόλων Δερδεμέζης για τό	
Δελτίο	500	Δελτίο	500
Ο κ. Νικόλ. Δελλάρης, όμοίως	500	Ο Αντιστράτηγος έ.ά. κ. Σωτή- ριος Αναγνωστόπουλος εις μνή- μην των Γονέων του και Άδελ- φού του Δημητρίου και τής Ά- ναστασίας και Ευανθίας Κασι- ούμη	15.000
Ο έλλόγιμος ιερέας κ. Γ. Ήξαρ- χος πέραν τής συνδρομής του ως	200	Ο αυτός Αντιστράτηγος κ. Σωτή- ριος Αναγνωστόπουλος εις μνή- μην τής αλησμόνητης συζύγου	
Εταίρου για τό Δελτίο		του Σαπφούς και ως α' όόσιν	25.000
Η κυρία Άγγελική Φωλλίδη επί μονίμου θάσεως στήριγμα τής		Ο Σαμαρινιώτης δικηγόρος κ. Στέργιος Κωνσταντίνου για τό	
Έταιρείας, όπως πλείστοι άλλοι «φιλογενείς» και «φιλόμουσοι»		Δελτίο	1000
Ήπειρώτες εις μνήμην του άδελ- φού της Άναστ. Πράσσου για		Ο κ. Κων. Κατσίκης αντισυντα- γματάρχης έν πολειμ. διαθεσιμό- τητι τό έναντι ποσό	20.000
τούς γενικωτέρους σκοπούς	4000	(συνολικά 40.000) για να πρα- γματοποιηθεί ή έκδοση τής όμι- λίας του Καθηγητού κ. Έμμ.	
και για τό Δελτίο	500	Πρωτοφάλη «Σούλι - Σουλιώται».	
Η κυρία Λέλα Δασκαλοπούλου για		Η κυρία Βασιλική Στυλιανού εις	
τό Δελτίο	1000	μνήμην του πατέρα της	1000
Ο κ. Νίκος Γκάνιος για τό Δελτίο	500	Ο δικηγόρος κ. Βασ. Βλεσσιδης	
Ο δικηγόρος κ. Στέφ. Μπότσης		για τούς γενικωτέρους σκοπούς	
από τά Γιάννινα	500	τής Έταιρείας	1000
Ο κ. Γεώργ. Τσάντης για τό Δελ- τίο	500	Ο άνώτερος αξιωματικός Άερο- πορίας έ.ά. κ. Γεώργ. Σαχίνης	
Ο Καθηγητής κ. Πανταζής Νού- λης εις μνήμην τής αλησμόνητης		ύπέρ των γενικωτέρων σκοπών	
μητέρας του Άνθίππης Κ. Νού- λη	3000	τής Έταιρείας	1000
Η κυρία Άγγελική Τσιγγέλη τα- κτική χορηγός για τούς γενικω- τέρους σκοπούς	3000	Ο αξιωματικός έ.ά. κ. Άχιλλεύς	
Η κυρία Λουκία Χριστοδ. Καλλί- λίδη, όμοίως για τούς γενικωτέ- ρους σκοπούς εις μνήμην του ά- λησμόνητου Χριστοδούλου Καλ-		Μπουκουβάλας για τό Δελτίο	500
		Ο Εισαγγελεύς Έφετών κ. Χρι- στόφ. Λάζαρης για τό Δελτίο	500

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς κ. Μάνθ. Παπα- ρούσης, ὁμοίως	500	ταιρείας, ὑπὲρ τῶν γενικωτέ- ρων σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	1200
Ὁ κ. Κώστας Σπαυρίδης, ὁμοίως	500	Ἡ κυρία Νίκη Μπούντα τακτικὴ τῆς Ἑταιρείας χορηγὸς εἰς μνή- μην τῆς Μητέρας τῆς Ἀμαλίας	3000
Ὁ ἔμπορος κ. Λέων Γ. Μαρνέλης ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Γεώργ. Παπᾶς γιὰ τὸ Δελ- τίο	500
Ὁ πολιτικὸς συνταξιούχος κ. Δημ. Νίκας, ὁμοίως	500	Ὁ κ. Χρ. Δαρίτσης, ὁμοίως	500
Ὁ δικηγόρος κ. Μιχ. Ἀράπης γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτη ἔκδοση τοῦ Δελτίου	2000	Ὁ κ. Ἀπόστολος Φρίγκας ἀπὸ τὰ Γιάννινα γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Σταῦρος Γέπης ὑπὲρ γενι- κωτέρων σκοπῶν	1000	Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Μιχ. Τζιόδας γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ δικηγόρος κ. Ἀθαν. Λιούμας πέραν τῆς συνδρομῆς του ὡς Ἑ- ταίρου γιὰ τὸ Δελτίο	1200	Ὁ κ. Μίμης Παπαδόπουλος τα- κτικὸς χορηγὸς τῆς Ἑταιρείας γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς	1500
Ὁ ἰατρὸς κ. Παναγ. Κάπαρος γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτη ἔκδοση τοῦ Δελτίου	2000	Ὁ γεωπόνος κ. Βασ. Χαβέλας γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Γεώργ. Ἀθανασίου, ταχ. ὑ- πάλληλος ἀπὸ Κεραμίτσα Θε- σπρωτίας, ὁμοίως	500	Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Χαρ. Χαδέ- λας, ὁμοίως	500
Ἡ Ποιήτρια κυρία Μαρία Ἀρκα- εῖου, ὁμοίως	1000	καὶ γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκο- ποὺς	1200
Ἡ κυρία Πέπη Βλαχάκη, τὸ γέ- νος Ἀδαμίδη, ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Δημοσθ. Χαβέλας γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ Σύμβουλος κ. Λάμπρος Παπα- παγεωργίου ὑποστράτηγος ἐ.ἀ. εἰς μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ του του Βασιλείου Παπαγεωργίου	1100	Ὁ συγγραφέας κ. Κ. Λαζαρίδης, ὁμοίως	1000
Ὁ ἀξιωματικὸς ἐ.ἐ. κ. Χαρ. Νού- σιας ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκο- πῶν	1000	Ἡ κυρία Νέλλη Λιάμπη γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς εἰς μνή- μην τοῦ ἐκ τῶν Ἰδρυτῶν τῆς Ἑ- ταιρείας πατέρα τῆς Ἰωάννου Λιάμπη	4000
Ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Ἰωάν. Χρι- στοδουλόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	1000	καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ Δάσκαλος κ. Κων. Τσολάκης ἀ- πὸ τὴν Κόνιτσα γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ὁ ἀρχιτέκτων κ. Σπ. Φιλίππου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ ἔμπορος κ. Λάζαρος Ἀθανασιά- δης ἀπὸ τὰ Γιάννινα ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	2000	Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Πάκος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Ἀριστ. Δημητριάδης, ἀνα- πληρωτὴς Γεν. Γραμμ. τῆς Ἑ-		Ὁ κ. Κων. Χαλδούπης γιὰ τὸ Δελ- τίο	1200
		Ὁ κ. Ἰωάν. Ταρνάρης, ὁμοίως	500
		Ὁ κ. καὶ ἡ κυρία Κων. Τσοφροπού- λου εἰς μνήμην τοῦ Γονέων ζων	2000

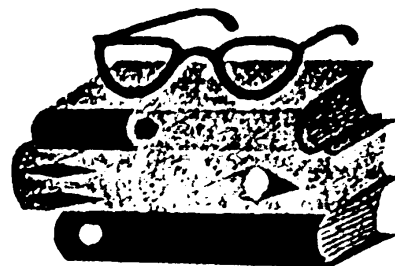

Κατάθεση θεμέλιου λίθου για την ανέγερση του μεγάρου Ἐθνικῆς Τραπέζης Ἰωαννίνων (1932—33), ὅπου σήμερα ἡ Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Δημαρχεῖο. Διακρίνονται: Ὁ Ἰωαννίνων Σπυρίδων, ὁ Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Ἰ. Δροσόπουλος, ὁ Γεν. Διοικητὴς Ἠπείρου, ὁ Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας, ὁ Δήμαρχος Βλαχλείδης.
(Ἀρχεῖο Μενελ. Καρπούζης)

Τὸ τριγωνομετρικὸ κορυφῆς (ὕψ. 2637) Σμόλικα, τοῦ 2ου μετὰ τὸν Ὀλυμπο βουνοῦ τῆς Ἑλλάδας, χτυπημένο στὴ βάση του ἀπὸ κεραυνό. Στὸ βάθος ἀριστερὰ ἡ δευτέρα κορυφὴ τοῦ Μόσια (ὕψ. 2610).
(Ἀρχεῖο Ἀπ. Βερτοδούλου)

ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΗΠ.
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ» ΜΑΣ ΕΣΤΕΙΛΑΝ ΤΑ
ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ:

- 1) 'Ανδρέου 'Ηλ. Μιχαλοπούλου: 'Αστέρες 'Ανέσπεροι — Ψυχογράφημα Νο 76 Τόμος Β'. 'Αθήνα 1983.
- 2) Κων. Ι. Φωτοπούλου : «Πανάρετος» 'Επιτομή τῆς «'Ερωφίλης» τοῦ Γεωργίου Χορτάτζη ὅπως σώζονται σὰ Γιάννινα τὸ 1887. 'Ανάτυπον ἀπὸ «'Ηπ. 'Εστία», 'Ιωάννινα 1977.
- 3) Τοῦ 'Ιδίου: Τὰ 'Ισνάφια τῶν παπ'σῆδων καὶ κουντουρτζήδων τὰ παλιὰ χρόνια σὰ Γιάννινα. 'Ανάτυπο ἀπὸ τὸν Α' τόμο τοῦ «'Ηπ. 'Ημερολογίου», 'Ιωάννινα 1979.
- 4) Τοῦ 'Ιδίου : Τὸ κάλεσμα (τῶν Νεκρῶν). Προγραμματὸ ἔθιμο τῆς Καρίτσας. 'Ανάτυπο ἀπὸ «'Ηπ. 'Εστία», 'Ιωάννινα 1980.
- 5) Τοῦ 'Ιδίου: Οἱ πετροπόλεμοι: στὸ καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας σὰ Γιάννινα. 'Ανάτυπον «'Ηπ. 'Εστία». Γιάννινα 1972.
- 6) Τοῦ 'Ιδίου: Πορεία πρὸς τὸν "Αθω. 'Απόσπασμα ἀπὸ τὸ ὁδοπορικὸ ἑνὸς προσκυνητῆ τοῦ 'Αγίου "Ορους. 'Ανάτυπο λευκώματος «Θέρος 80». «'Ηπειρ. Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν», Γιάννινα 1980.
- 7) Τοῦ 'Ιδίου: Χρονικὸ τοῦ Μεγάλου Σηκιωμοῦ τοῦ Γένους. (Δυὸ παλιὰ ἑμιετρα Χειρόγραφα). 'Ανάτυπο «'Ηπ. Χρονικῶν» περίοδος Β', ἔτος πρῶτο (ΙΖ) Γιάννινα 1973.
- 8) Βασίλη Περσεῖδη : Τὸ 'Εθνικὸ μας τραγούδι. (Μελέτη 'Εθνικῆς Αὐτογνωσίας). Τόμος Α', 'Αθήνα 1983.δ

ΒΙΒΛΙΑ ΕΞ ΑΓΟΡΑΣ

- 1) ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: 4000 χρόνια 'Ελληνικῆς 'Ιστορίας καὶ Πολιτισμοῦ. Γενικὴ ἐποπτεία. Μ. Β. Σακελλαρίου. 'Ομότιμος Καθηγητῆς Πανεπιστημίου. 'Εκδοτικὴ 'Αθηνῶν Α.Ε., 'Αθήνα 1982.
- 2) 'Εκφρασις τῆς 'Ορθοδόξου Εἰκονογραφίας συγγραφεὶσα ὑπὸ Φωτίου Κόντογλου 'Αγιογράφου. Τόμος πρῶτος. Τεχνολογικὸν καὶ Εἰκονογραφικόν. Β' ἐκδοσις. 'Εκδ. Οἶκος «'Αστήρ». 'Αθήναι, 1979.
- 3) 'Εκφρασις τῆς 'Ορθοδόξου Εἰκονογραφίας συγγραφεὶσα ὑπὸ Φωτίου Κόντογλου, 'Αγιογράφου. Τόμος δεῦτερος. Πίνακες. Β' ἐκδοσις. 'Αναθεωρημένη τῇ ἐπιμελείᾳ Πέτρου Βαμπούλη. 'Εκδ. Οἶκος «'Αστήρ» 'Αθήναι: 1979.
- 4) Φίλιππος Βασιλεὺς Μακεδόνων. Συντονισμὸς καὶ ἐποπτεία ἐκδόσεως: Λουίζα Θ. Λουκοπούλου - Μιλτιάδης Β. Χατζόπουλος. 'Εκδοτικὴ 'Αθηνῶν Α.Ε., 'Αθήνα 1980.
- 5) Λάμπρου Χ. Κατελούρη. 'Ιστορικὰ καὶ λαογραφικὰ τῆς 'Αρτας. Β' ἐκδοσις σὺν πληρωμένη. 'Αθήνα 1980.
- 6) Σπύρου 'Αλεξίου: 'Η ἐκκλησία στὴν ἐποχὴ μας. 'Εκδόσεις «Καθημερινῆς» 1980.
- 7) Π.Σ. ΔΕΛΤΑ: Πρῶτες 'Ενθυμήσεις: 'Επιμέλεια Π. Α. Ζάννας. 'Αθήνα 1980

Π. ΟΙΚ.

ΙΔΡΥΜΑ ΣΠΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΩΦΑΛΛΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Ἐνα καλὸ ξεκίνημα ἔχει γίνει: γιὰ ἓνα μεγάλο Κοινωνικὸ Σκοπὸ, τὸ Ἰδρυμα Σπαστικῶν καὶ Κωφάλλων Παιδῶν τῆς Ἡπειροῦ. Ὁξὺ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα τῶν ἀτυχῶν Παιδῶν καὶ τῶν ἀτυχεστέρων Γονέων, πού παρὰ τὴν κατάστασίν τους, δὲν στέργουν νὰ τ' ἀπομακρύνουν ἀπὸ κοντὰ τους γιὰ Ἰδρύματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς χώρας. Ἀλλὰ σὰ πλάσματα αὐτὰ δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἢ ἀγάπη τῶν Γονέων τους. Μιὰ λύση ἦταν νὰ γίνει κάποιον Ἰδρυμα κοντὰ σὲς πατρογονικὰς Ἐστίας τους. Ἔτσι θὰ γινόταν δυνατὸ καὶ ἡ ἀγάπη τῶν Γονέων νὰ φτάσει καὶ ἡ Κοινωνικὴ Περίθαλψη νὰ τ' ἀγκαλιάζει. Σ' αὐτὸ τὸ σχῆμα μετουσιώ-

θηκαν οἱ προθέσεις τοῦ Γατροῦ Γεωργίου Γύρα νὰ διαθέσει ἓνα γήπεδο ὃ στρεμματικῶν στὴ Ζίτσα καὶ τὸ ποσὸ ἐνὸς ἑκατομμυρίου Δραχμῶν μὲ φορέα τοῦ ἔργου τὴν Ἀδελφότητα «Μάννα τοῦ Πωγωνίου».

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» εἶδε μὲ ἐνθουσιασμὸ τὴν ἰδέα καὶ πρόθυμα παρέχει τὶς στήλες τοῦ Δελτίου τῆς γιὰ τὸν κοινωνικὸν σκοπὸ. Χρέος τῶν Ἡπειρωτῶν εἶναι νὰ γίνει πραγματικότητες ἢ καλὴ Ἰδέα. Ἔχομε ἀρκετὰ Δυναστεῖες Ἡπειρωτικοῦ πλούτου τόσο στὴν Ἀθήνα, ὅσο καὶ στὴν Ἡπειρο.

Εἶναι χρέος ὅλων μας ἓνα ἀσήμαντο μέρος αὐτοῦ τοῦ συγκεντρωμένου πλούτου νὰ κοινωνικοποιηθεῖ στὴν ὑπηρεσία τῆς δυστυχίας τῶν συνανθρώπων μας. Ἄν εἴχαμε μετὶ κάποιον ἀνάπηρον παιδί; Ἄν οἱ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 159)

καφεναεῖο κοινότητα. Εἶναι νὰ ἐγούν σὰ 16.

Ἄν ὁ Τούρκος ἔκαμε δέκα πέντε ἐκέρδισε καὶ διατάζει τὴν πληρωμὴ.

—Μὰ ἔχομε περὶ 16 τοῦ παρατηρεῖ ὁ Ρωμιὸς συμπαίκτης του.

—Ἔγω 15 κι' ἓνα, πού εἶμαι Τούρκος 16. Πλήρωσε! ἀπαντάει ὁ Τούρκος.

***

Ἡ ἐξέλιξη τῆς προίκας

Ὁ Καστρινοὺς (Ἀργυροκαστρίτης) Φάγε Λῆτος, ἀπόγονός του Λῆτος εἶχε στὴν

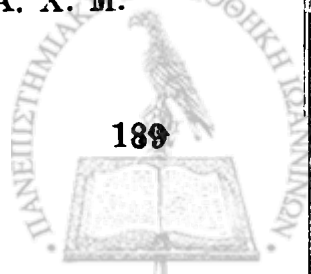
ὁδὸ Σταδίου Φαρμακεῖο σὰ προπολεμικὰ χρόνια, ἔδωκε τὴν κόρη του στὸν Κουρεμένο ἀπὸ τὸ Μπουλιάρκι: τῆς Δροσάλεως (πρόγονο τοῦ ἀρχιτέκτονα καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Βασ. Κουρεμένου καὶ εὐεργέτη τῆς Ἀκαδημίας, καὶ τὴν ἄλλη στὸ παιδί τοῦ Πέτρου Παπαδόπουλου ἀπὸ τὴν Κοσιότσα, σαράφη στὸ Ἀργυρόκαστρο. Ἔδωκε στὴν κάθε μιὰ 500 λίρες.

Σηκωθῆκαν οἱ Καστρινοὶ γερόντοι στὸ ποδᾶρι:

—Ἡ τὸ χαλᾶς ἦ σοῦ κάνομε ἀνάθεμα! Ἔσὺ ἔχεις οἱ ἄλλοι ἔχουν;

Τὰ χάλασε καὶ κανονίστηκε προίκα κάτω ἀπὸ 90 λίρες. Τ' ἄλλα μὲ διαθήκη.

A. X. M.

ποταμοί της κληρονομικότητας μας φέρουν
αύριο ένα έγγονάκι;

Οί εισφορές, από τον όβολο της χήρας,
ας κατευθυνθούν στους αποδέκτες:

Α' ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛ-
ΛΑΔΟΣ. Κεντρικό Λόβλου 86. Λογαρια-
σμός 'Αδελφότητος «Μάννα του Πωγω-
νίου» αριθμός 480.304.

Β' ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ «MANNA ΤΟΥ
ΠΩΓΩΝΙΟΥ» Σπετσών 8, 'Αγία Παρα-
σκευή. (Οικία Προέδρου 'Ελευθερίας Δό-
βα).

α.χ.μ.

***

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ του προηγούμενου)

Μπασιδής Σ. Γεώργιος (ΗΠΑ), εις
μνήμην του θείου και νοού του 'Αντω-
νίου Μήτση δρχ. 3.000, Ράπτης 'Ι. Βα-
σίλειος (ΗΠΑ), εις μνήμην του θείου του
'Αντωνίου Μήτση δρχ. 3.000, Χρησιδής
Χ. (Θεσ) νίκη) δρχ. 10.000, Λαμπριδής
Χρυσόστ. δρχ. 5.000, 'Ιερέυς Κ. Παπα-
κώστας - Ζίτσα 'Ηλείου δρχ. 2.000, Γε-
ώργιος Μιλτ. Οικονομίδης δρχ. 700, Τσι-
άτης Βασίλειος δρχ. 500, Πρίτσος Εύαγ.
δρχ. 1.000, Κοντόπουλος Κωνστ. (2α δό-
σις) δρχ. 1.000, Καραμπάτσου 'Αθηνά
δρχ. 1.000, 'Ανώνυμος Κυρία, εις μνήμην
των γονέων της δρχ. 20.000, Παπᾶς 'Ελ.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οί κύ-
ριοι 'Αναγνώσται νά μᾶς γνω-
στοποιοῦν τή νέα τους διεύ-
θυνση.

δρχ. 1.000. Μνήμη Γεωργίου Μιλτ. Οί-
κονομίδου, ἀντί στεφάνου ἀπό κ.κ.:

	Δρχ.
—'Ελευθ. Οικονομίου	3.000
—'Αλέξ. Οικονομίδην	3.000
—'Αθαν. Οικονομίδην	2.000
—'Ιωάννην Ρουσαμάνην	500
—Δημητρ. Οικονομίδην	500
—'Αριάδνη Γιαπαντζή	3.000
—Χρήστο Μανέττα	3.000
—Μηνᾶ Λιακατᾶ	1.000
—'Αδελφές Οικονομίδου	3.000
—Κλεάνθη Κισάτη	3.000
—Βασίλ. Οικονομίδη	2.000
—Γρηγ. Κουβάτση	1.000
—Μαρία Κακανᾶ	2.000

Σύνολον 27.000

Μερτσάρη Μερρόπη δρχ. 500, Φωτίπου-
λος Κ. δρχ. 3.000, Λαμπριδού 'Αλεξ. δρ.
2.000, Μουδούπουλος Νεσιλῆς δρχ. 1.000,
Σλήτα 'Αγγελική (2α δόσις) δρχ. 2.000,
Πασπαλιάρης Φάνης δρχ. 1.000, Τόκκος
Βασίλ. δρχ. 5.000, Δημητριάδης 'Αλέξ.
(Ζίτσα) δρχ. 2.000, Δελλεγραμμάτικα
Δάφνη δρχ. 500, Πανταζής Βασίλ. δρχ.
1.000, Παπακύριος Β. δρχ. 1.000, Λέ-
τσιος Θρασ. δρχ. 5.000, Ράδου Εύτυχία
(εις μνήμην του πατρός της Χαραλ. Κα-
τσαλίδου, 3η δόσις) δρχ. 10.000, Πρί-
τσος Κων. 'Αρίστη - Ζαγορίου δρχ. 700,
Καλούδη Μαγδαληνή δρχ. 5.000, 'Αρχι-
μανδρίτης 'Ανδρ. Τρεμπέλας - Κόνιτσα
(2α δόσις) δρχ. 1.000, Λώλης Νικ. δρχ.
500, Ραφαηλίδου Λούλα δρχ. 1.000, Δέ-
δες Κων. (2α δόσις) δρχ. 500, Γάτσιος
Μιχ. (Ζίτσα) (2α δόσις) δρχ. 500, 'Α-
θανασίου Ματίνα (2α δόσις) δρχ. 500,
Καλούδη Νίκη - 'Ιωάννινα δρχ. 5.000,
Οικονομάκη Κατίνα δρχ. 3.000.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967.
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ό από Ίωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970.
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963.
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Ή συμβολή τής Ήπειρου εις τούς άγώνας ύπέρ τής Ήλευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970.
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ό μύθος τής άλθωνικής συμβολής εις τήν άνεξαρτησίαν τής Ελλάδος, 1963.
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ : Ό οικονομικός προγραμματισμός του ήπειρωτικού χώρου, 1963.
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζής - Πελλερέν, ό Ήπειρώτης άγωνιστής, ό δημοσιογράφος, ό ποιητής, 1964.
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοβασίλης, ό διηγηματογράφος, ό λαογράφος, ό πατριώτης, 1965.
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - Άνάστασις σε μαγικο - θρησκευτικά «δρώμενα» τής λαϊκής λατρείας τής Ήπειρου, 1965.
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Ίωάννης Κωλέττης, ό Ήπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966.
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ή ξενιτειά και τό δημοτικό τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970.
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966.
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966.
14. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, Ήπειρος, Κρήτη, 1967.
15. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Ό Γεώργιος Σταύρου και ή Ήθνική Τράπεζα, 1967.
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Άγγελική Χατζημιχάλη και ή Ήπειρωτική λαϊκή τέχνη, 1967.
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ήπειρώται εις τήν Ρουμανίαν (Α' και Β') 1967.
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Σχολεία και Διδάσκαλοι του Άλυτρώτου Ήλληνισμού, 1967.
19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Ό Άλῆ πασάς από τήν άλλη πλευρά, 1968.
20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968.
21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ήπειρος και Λακωνία. (Άπό τήν Σπλάντζα έως τόν Άυτονομιακόν Άγώνα 1914), 1968.
22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Τά Ήθνικά Κληροδοτήματα και αί πρός αυτά ύποχρεώσεις τής Πολιτείας, 1968.
23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ: Λορέντζος Μαβίλης, ό ήρωας του Δρίσκου, 1969.
24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ή Άπελευθέρωσις των Ίωαννίνων, 1969.
25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Ίωάννης Βηλαράς, ό Ήπειρώτης ιατροφιλόσοφος, ποιητής και λόγιος, 1969.
26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ : Σπύρος Χασιώτης, ό Ήπειρώτης πατήρ τής Γεωργίας, 1969.
27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τό νόημα του Σουλίου, 1969.
28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ : Ή Κοινωνική Πολιτική και οι Ήπειρώται Ήθνικοί Εϋεργέται, 1970.
29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Αί Ήπειρώτισσαι εις τούς έθνικούς άγώνας, 1970.
30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: Ή θέσις του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος, 1970.
31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ήπειρώται δημοσιογράφοι στη Ρουμανία, Θωμάς Πασχίδης, 1970.
32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Άπό-

- στολος Ἀρσάκης καί ἡ Φιλεκπαιδευτική Ἑταιρεία, 1970.
33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: Ἡ πνευματική κατάστασις στὰ Γιάννινα στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως τήν εἶδαν οἱ ξένοι περιηγηταί, 1971.
  34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ: Ἡ συμβολή τῶν Ἀδελφῶν Ριζάρη εἰς τήν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, 1972.
  35. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσουκάδες, οἱ ξακουσμένοι αὐτοδίδακτοι γιατροί ἀπ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἠπείρου, 1972.
  36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ἠπειῶται δημοσιογράφοι στή Ρουμανία, Σπ. Σίμος - Ζαχ. Σαρδέλλης κλπ., 1973.
  37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973.
  38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἠπειρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἠπίτης, 1973.
  39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στήν Πυρσόγιαννη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, 1973.
  40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκή ἀρχιτεκτονική. Ἠπειῶτες μαστόροι καί γεφύρια, 1973.
  41. ΔΗΜ. Τ. ΝΟΤΗ ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973.
  42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδουλος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975.
  43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Παραλειπόμενα καί κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἠπείρῳ Μαντείου Δωδώνη, 1975.
  44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἠπειρος καί τὸ Εἰκοσιένα, 1975.
  45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Παροιμιακὸς λόγος τῶν Ἠπειρωτῶν, 1976.
  46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη Γεωργίου Γκάλγκου, 1977.
  47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρωτικὴ Γῆ, 1977.
  48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαράλαμπος Κατσιμήτρος, Πρόμαχος τῆς Ἠπείρου, 1978.
  49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης Λαμπρίδης, 1979.
  50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνήσεις Ἠπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979.
  51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ: Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καί τοῦ Κράτους του, 1980.
  52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καί Τυπογράφοι τῆς Τουρκρατίας, 1980.
  53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983.
  54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Κώστας Γκράτζιος, 1983.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ: ΑΘΗΝΑΙ. Μαυρομιχάλη 7, Τ.Τ. 143.
 Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783

